ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΕΤΟΣ ΚΒ΄.— ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1947—ΤΕΥΧ. 10-11

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
+ Ο ΠΡΙΓΚΗΠΟΝΝΗΣΩΝ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

Η ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΜΕ ΤΗΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΝ καὶ ἡ προσφιλὴς ἡμῶν Χώρα εἰσῆλθεν εἰς τὸν μεγάλον ρυθμὸν τῆς Ἱστορίας. Ἤδη ἀπὸ τὸν Μεσαίωνα ἡ ἀνθρωπότης προχωρεῖ βαθμιαίως πρὸς τὴν ἰσότητα. Ἡ βαθμιαία ἐξέλιξις τῶν ὅρων τῆς ἰσότητος εἶνε φαινόμενον καθολικόν, εἶνε σταθερόν, διαρκές, καὶ διαφεύγει τὴν ἀνθρωπίνην δύναμιν. Ἡ πορεία χωρεῖ πρὸς τὴν πλήρη Δημοκρατίαν. Μὲ τὴν Δημοκρατίαν ὁ ἄνθρωπος βαδίζει εἰς τὴν τάξιν, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν πρόοδον. Ὅσον δὲ περισσότερον ἕνας λαὸς εἶνε ἐλεύθερος, τόσον περισσότερον ὁσημέραι γίνεται ἠθικός, ἰσχυρὸς καὶ μετριοπαθής. Ἐλέχθη ὅτι ἐλατήριον τῆς Δημοκρατίας εἶνε ἡ ἀρετή.

Μὲ τὴν Δημοκρατίαν πιστεύομεν εἰς τὴν πρόοδον, πρόοδος δὲ δὲν σημαίνει ἄμεσον καὶ αἰφνιδίαν εἴσοδον τῆς ἀνθρωπότητος εἰς ἐποχὴν χρυσῆν. Πρόοδος εἶνε ἡ βαθμιαία ἀνάπτυξις τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἡ σχετικὴ βελτίωσις τῶν ὅρων τῆς ζωῆς. Πρόοδος, ἀληθινὸν μεγαλεῖον, εἶνε νὰ ἀγαπᾷ τις τὴν χώραν του, τὴν πόλιν του, τὴν οἰκογένειάν του καὶ τὸ ἐπάγγελμά του. Πολιτισμὸς ἀληθινὸς εἶνε νὰ δίδεται πολλὴ προσοχὴ εἰς τὴν νέαν γενεάν, εἰς τὰς γενεὰς τὰς ἐπερχομένας. Πρόοδος εἶνε νὰ καλλιεργῶμεν τὴν ὑγείαν, τὴν θέλησιν, τὸ θάρρος καὶ τὴν πίστιν. Εὑρισκόμεθα πρὸ πάντων εἰς ἐποχὴν ὅπου πρέπει νὰ πιστεύωμεν εἰς τὸν ἄνθρωπον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον κατορθώνεται ὑπὸ τὴν εὐνοϊκὴν καὶ γόνιμον ἀτμόσφαιραν τῆς Δημοκρατίας. Εἰς τὸ βάθος τοῦ ἀνθρώπου ὑπάρχει ἀρκετὴ εὐγένεια, ὥστε νὰ δύναται πέραν ἀπὸ τὰς θλίψεις του καὶ τὰς ὀδύνας νὰ εὑρίσκῃ τὴν πίστιν καὶ τὴν γαλήνην. Μόνον ὑπὸ ἓν καλὸν πολίτευμα, ὅπως ἡ Δημοκρατία, δύναται νὰ ζήσῃ κανεὶς τὴν μεγάλην ἀλήθειαν ὅτι ἡ ζωή, τοιαύτη οἵα εἶνε, ἔχει μεγαλεῖον ἄφθαστον, ἀξίαν μεγάλην.

Ἡ μεγάλη Τουρκικὴ Μεταπολίτευσις ἐπίστευσε δυνατὰ εἰς τὰ ἰδεώδη τῆς Δημοκρατίας καὶ ἔκαμε βήματα τιτάνια εἰς τὴν κατάκτησίν της. Αἰσθάνεται σεβασμὸν πρὸς τὸ ἄτομον καὶ ζητεῖ νὰ τὸ ἐξυψώσῃ, διότι ἡ

Δημοκρατία ἀξίζει ὅσον ἀξίζουν τὰ ἄτομα, μαζὺ μὲ αὐτὰ ἀναβαίνει καὶ αὐτή. Ἴσως ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ εἶνε εὔκολον νὰ γίνῃ ἄγγελος, εἶνε ὅμως ἐπιδεκτικὸς μεγάλης ἀναμορφώσεως καὶ προόδου. Ἕνα ἀπὸ τὰ δυνατώτερα μέσα πρὸς τοῦτο εἶνε ὁ φωτισμὸς διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἐπιστήμης.

Ἡ Μεταπολίτευσις τῆς Τουρκίας ἐρρίζωσεν, ἐβλάστησε καὶ ἤρχισε νὰ δίδῃ τοὺς ἀγλαοὺς αὐτῆς καρπούς, διότι ἐστηρίχθη εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην πρὸς τὸν ἄνθρωπον, εἰς τὴν ἐλπίδα καὶ εἰς τὸ ἰδεῶδες τῆς ἐλευθερίας. Ἡ Δημοκρατία θέλει νὰ κάμῃ τοὺς ἀνθρώπους στρατιώτας τοῦ δικαίου. Ἡ Δημοκρατία ζητεῖ νὰ κάμῃ τὴν Χώραν εὐτυχίας.

Ἡ Τουρκία ἐπίστευσε καὶ εἰργάσθη διὰ τὴν πρόοδόν της εἰς ἐποχὴν πολὺ κρίσιμον τῆς ἀνθρωπότητος, εἰς χρόνους κατὰ τοὺς ὁποίους ἀλλαχοῦ ἡ ἀτμόσφαιρα ἦτο πλήρης ἀμφιβολίας καὶ ἀπελπισίας. Εἰς πολλὰ μέρη ὁ Μακιαβελισμὸς εἶχε γίνῃ ἡ ἰδεολογία τῆς μόδας καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀνέκυψαν συστήματα μὲ περιφρόνησιν τοῦ ἀτόμου, τοῦ προσώπου, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Ἡ μεγάλη δύναμις τῆς Τουρκίας εἶνε ἡ Δημοκρατία. Δι' αὐτῆς ἐπετέλεσε πράγματα διὰ τὰ ὁποῖα δικαιοῦται νὰ εἶνε ὑπερήφανος. Ἔχει ἀνάγκην νὰ μείνῃ εἰς τὸν ἰδεαλισμόν, ὁ ὁποῖος εἶνε ἡ μόνη πραγματικότης. Θὰ αἰσθάνηται μεγάλην εὐτυχίαν, ἐμμένουσα εἰς τὰς ἀρχὰς αἱ ὁποῖαι ἀπεργάζονται τὸ μεγαλεῖόν της. Διὰ τῆς Δημοκρατίας καλλιεργεῖται καὶ προάγεται τὸ αἴσθημα τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ προσώπου, τοῦ σεβασμοῦ τῆς τάξεως καὶ τῆς δίψης τῆς προόδου. Ἡ Τουρκία εὑρίσκεται εἰς τὸν καλὸν αὐτὸν δρόμον.

† Ο ΠΡΙΓΚΗΠΟΝΝΗΣΩΝ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΟΡΤΑΣΜΟΝ ΤΗΣ 24ης ΕΠΕΤΕΙΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ἡ 24η ἐπέτειος τῆς ἀνακηρύξεως τῆς Δημοκρατίας ἑωρτάσθη καθ' ἅπασαν τὴν ἔνδοξον ἡμῶν χώραν ἐν παλλαϊκῷ ἐνθουσιασμῷ.

Τοῦ χαρμοσύνου ἑορτασμοῦ τῆς μεγάλης ταύτης ἡμέρας συμμετέσχε καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον μετ' ἐκδηλώσεων εἰλικρινοῦς καὶ βαθυτάτης χαρᾶς.

Ὁ Πατριαρχικὸς Οἶκος ἐσημαιοστολίσθη καὶ ἐφωταγωγήθη πλουσίως.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης συνεχάρη τηλεγραφικῶς τῷ Ἐξοχωτάτῳ Προέδρῳ τῆς Δημοκρατίας κ. Ἰσμὲτ Ἰνονου, καὶ τοῖς Ἐξοχ. Πρωθυπουργῷ κ. Χασὰν Σακᾶ καὶ Ὑπουργῷ τῶν Ἐσωτερικῶν κ. Χουσρὲφ

Γκιολέ. Κατὰ τὴν ἐν τῷ Μεγάρῳ τῆς Νομαρχίας γενομένην δεξίωσιν, ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη καὶ διεβίβασε τὰ Πατριαρχικὰ συγχαρητήρια τῷ Ἐξοχωτάτῳ Νομάρχῃ καὶ Δημάρχῳ τῆς Πόλεως ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μελίτων ἐν συνοδείᾳ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Τουρκικοῦ Γραφείου τῶν Πατριαρχείων κ. Εὐθυμίου Μαυρίδου.

Κατωτέρω καταχωρίζονται τὰ κείμενα τῶν μεταξὺ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῶν Κυβερνητῶν τῆς Χώρας ἀνταλλαγέντων τηλεγραφημάτων.

Τῷ Ἐξοχωτάτῳ Προέδρῳ

τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας Ἰσμὲτ Ἴνονου,

Εἰς Ἄγκυραν.

Ἐπὶ τῇ σήμερον 24ῃ ἐπετείῳ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Δημοκρατικοῦ Πολιτεύματος, εἰς ὃ ἡ Χώρα ἡμῶν ὀφείλει τὸν προηγμένον πολιτισμὸν καὶ τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς, ἄσμενοι ἀπευθύνομεν τῇ Ὑμετέρᾳ λίαν ἡμῖν ἀγαπητῇ καὶ περισπουδάστῳ Ἐξοχότητι, ἐνδόξῳ Ἀρχηγῷ τῆς εὐκλεοῦς ἡμῶν Πατρίδος, ἐγκάρδια συγχαρητήρια καὶ διαπύρους εὐχάς. Πληθύνοι ὁ Ὕψιστος Θεὸς τὰ ἔτη τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος καὶ ἐνισχύοι Αὐτὴν κατ᾽ ἄμφω, ἵνα ἐπὶ μήκιστον κατευθύνῃ τὰς τύχας τῆς προσφιλοῦς ἡμῶν Πατρίδος καὶ σθεναρῶς ἀπεργάζηται τὴν ἀσφάλειαν, εὐτυχίαν καὶ εὐημερίαν αὐτῆς.

29. 10. 1947. Ὁ Ρωμαῖος Πατριάρχης

Μάξιμος.

Τῷ Ἐξοχωτάτῳ Πρωθυπουργῷ κυρίῳ Χασὰν Σακᾶ,

Εἰς Ἄγκυραν.

Ἐπὶ τῇ σήμερον μεγάλῃ ἑορτῇ τῆς Δημοκρατίας ἀπευθύνομεν τῇ Ὑμετέρᾳ περισπουδάστῳ ἡμῖν Ἐξοχότητι τὰ ἐγκάρδια ἡμῶν συγχαρητήρια, αἰτούμενοι ἐπ᾽ Αὐτήν τε καὶ τοὺς πολυτίμους συνεργάτας Αὐτῆς πλουσίαν τὴν παρὰ τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ ἐνίσχυσιν ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν ἀνατεθειμένων Ὑμῖν ὑψηλῶν εὐθυνῶν, ἐπ᾽ ἀγαθῷ καὶ πρὸς δόξαν τῆς προσφιλοῦς ἡμῶν Πατρίδος.

29. 10. 1947. Ὁ Ρωμαῖος Πατριάρχης

Μάξιμος.

Τῷ Ἐξοχωτάτῳ Ὑπουργῷ
τῶν Ἐσωτερικῶν κ. Χουσρὲφ Γκιολέ,

Εἰς Ἄγκυραν.

Συγχαίροντες ἐγκαρδίως τῇ Ὑμετέρᾳ ἐριτίμῳ Ἐξοχότητι ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ἐπετείῳ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Δημοκρατικοῦ Πολιτεύματος ἐν τῇ Χώρᾳ ἡμῶν, εὐχόμεθα ὑπὲρ ὑγείας καὶ μακροημερεύσεως Αὐτῆς καὶ ὑπὲρ τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς προσφιλοῦς ἡμῶν Πατρίδος.

29. 10. 1947. Ὁ Ρωμαῖος Πατριάρχης

Μάξιμος.

Πατριάρχην Μάξιμον

Φανάριον.

Ἄγκυρα 31. 10. 1947.

Εὐχαριστῶ καὶ συγχαίρω.

Ἰσμὲτ Ἴνονου.

Ρωμαῖον Πατριάρχην Μάξιμον

Φανάριον.

Ἄγκυρα 1. 11. 1947.

Εὐχαριστῶ ἐπὶ τοῖς συγχαρητηρίοις ὑμῶν.

Πρωθυπουργός

Χασὰν Σακᾶ.

ΙΕΡΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΑ ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ

Μετὰ τῆς εἰθισμένης ἐκκλησιαστικῆς τάξεως ἐγένετο τῇ Τετάρτῃ 1η τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου ἐν τῇ αἰθούσῃ τελετῶν τῆς Σχολῆς ἡ εὐλογία τοῦ νέου ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους. Τῆς ἱερᾶς τελετῆς προέστη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πριγκηποννήσων κ. Δωρόθεος, Πρόεδρος τῆς Ἐφορείας, παρῆσαν δὲ ὁ ἐκ τῶν Ἐφόρων Σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Μάξιμος, ὁ Πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μελίτων, ἐκπροσωπῶν τὴν Α. Θ. Παναγιότητα, καὶ οἱ Καθηγηταὶ τῆς Σχολῆς.

Μετὰ τὴν ἱεροτελεστίαν ἐπηκολούθησαν, κατὰ τὰ εἰωθότα, προσφώνημα τοῦ Σχολάρχου Σεβ. Μητροπολίτου Νεοκαισαρείας κ. Χρυσοστόμου, ἀνάγνωσις τῶν βαθμῶν τῆς προόδου τῶν ἱεροσπουδαστῶν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, καὶ ἐπισφραγιστήριος προσλαλιὰ τοῦ Σεβ. ἁγίου Προέδρου.

Καταχωροῦνται κατωτέρω οἱ ἐκφωνηθέντες λόγοι:

Η ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΧΟΛΑΡΧΟΥ.

Ἡ σημερινὴ ἀγαθὴ εὐκαιρία, Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ ἀδελφέ, Πανοσιολογιώτατε Πατριαρχικὲ ἀντιπρόσωπε, Ἐλλογιμώτατοι καὶ ἀγαπητοὶ συνάδελφοι, φίλτατοί μοι μαθηταί, ἡ σημερινὴ ἀγαθὴ εὐκαιρία τῆς εὐλογίας τῆς ἐνάρξεως τοῦ νέου σχολικοῦ ἐνιαυτοῦ ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ Σχολῇ, φέρει εἰς τὸν νοῦν μου τὴν ῥῆσιν τοῦ σοφοῦ φιλοσόφου καὶ θεολόγου «ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀγνοῶν τὸ αἴσθημα καὶ τὴν γλῶσσαν τῆς εὐχαριστίας, ἀγνοεῖ αὐτὴν τὴν ἀνωτέραν τοῦ πνεύματος ζωήν».

Διὸ καὶ κατὰ πρῶτον θερμὰς ὀφείλομεν νὰ ἀναπέμψωμεν τὰς εὐχαριστίας καὶ εὐγνώμονα νὰ ὑψώσωμεν τὸν τόνον τῆς φωνῆς ἡμῶν, πρὸς τὸν ἐν Τριάδι προσκυνούμενον Θεόν, νὰ μεγαλύνωμεν τὸ ἅγιον Αὐτοῦ ὄνομα, καὶ νὰ ὑμνήσωμεν τὴν ἐν παντὶ διάχυτον πνοὴν τῆς Προνοίας καὶ Ἀγαθότητος Αὐτοῦ καὶ διὰ πάντα μὲν τὰ ἀγαθὰ ὅσα ἡ ζωοπάροχος καὶ εὐεργετικὴ δεξιὰ Αὐτοῦ παρέσχε καὶ παρέχει ἡμῖν, μάλιστα δὲ διὰ τὴν πολλὴν Εὔνοιαν καὶ Προστασίαν, τὴν ὁποίαν ἐκδηλοῖ πρὸς λειτουργίαν καὶ εὐόδωσιν τοῦ πνευματικοῦ τούτου φυτωρίου τῆς Ἁγίας Αὐτοῦ Ἐκκλησίας. Εὐλογητὸν λοιπὸν τὸ ὄνομα τοῦ Παναγάθου Θεοῦ, τοῦ τηρήσαντος ἡμᾶς καὶ ἀγαγόντος αἰσίως ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ τοῦ 104ου τούτου ἔτους τῆς ζωῆς τῆς γεραρᾶς καὶ γερασμίας ἡμῶν Σχολῆς.

Μετὰ Θεόν, θερμὰς ἐκ παραλλήλου ἂς ἐκφράσωμεν τὰς εὐχαριστίας καὶ πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν καὶ δὴ εὐλαβῆ αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης ὑποβάλλοντες τῇ Α. Θ. Παναγιότητι, διὰ τὸ φιλόστοργον Αὐτῆς ὑπὲρ τῆς Σχολῆς ἐνδιαφέρον τὸ μὴ ἡμισευθὲν οὐδὲ κατὰ τὰς ὥρας τῆς ταλαιπωρίας Αὐτῆς. Ὡσαύτως θερμὰς ἂς ἐκφράσωμεν τὰς εὐχαριστίας τῇ τε Ἁγίᾳ καὶ Ἱερᾷ Συνόδῳ καὶ τῇ Σεβαστῇ Ἐφορείᾳ, ἐκείνῃ μὲν ὡς παρακολουθούσῃ μητρικῶς τὰ κατὰ τὴν Σχολὴν καὶ τὰ λυσιτελέστερα ἑκάστοτε διενεργούσῃ ὑπὲρ αὐτῆς, ταύτῃ δὲ ὡς παρεχούσῃ ἀφθόνως καὶ δαψιλῶς τὰ ὅσα καὶ οἷα ἀπαιτοῦνται ἠθικὰ ἐφόδια καὶ ἐξωτερικὰ στοιχεῖα πρὸς ἀπρόσκοπτον τῆς Σχολῆς λειτουργίαν. Θὰ ἦτο παράλειψις, νομίζω, ἐὰν δὲν ηὐχαρίστουν τὸν Σεβ. Πρόεδρον τῆς Ἐφορείας διὰ τὸν ἅγιον ζῆλον καὶ τὸ ἁγνὸν ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν ἐπιδεικνύει δι' ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν προαγωγὴν ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς τῆς τροφοῦ ἡμῶν Σχολῆς.

Ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἐλλογιμωτάτους τῶν ἱερῶν γραμμάτων σκαπανεῖς, τοὺς ἀγαπητούς μου συνεργάτας καὶ συναδέλφους, ἐπιθυμῶ ἐπὶ τῇ σημερινῇ εὐκαιρίᾳ καὶ δημοσίᾳ νὰ ἐκφράσω τὰ ἀγαθὰ αἰσθήματα τῆς Σχολῆς καὶ ἐμοῦ, ἐπί τε τῇ καταβαλλομένῃ παρ' αὐτῶν εὐγενεῖ ἁμίλλῃ καὶ ἱερᾷ προσπαθείᾳ ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς προόδου τῶν ἐν τῇ Σχολῇ, καὶ ἐπὶ τῇ ἐπιδεικνυομένῃ προσοχῇ πρὸς τὸ πρόσωπον ἡμῶν, καὶ τῇ εἰλικρινῇ καὶ ἀκεραίᾳ συνεργασίᾳ καὶ συναντιλήψει, ἐν τῷ κοινῷ καὶ ὄντως βαρεῖ ἡμῶν ἔργῳ.

Πρὸς ὑμᾶς δέ, ἀγαπητοί μου μαθηταί, πρὸς τοῖς αἰσθήμασι ἀγάπης καὶ στοργῆς, ἀποδίδομεν προθύμως τὴν πατρικὴν ἡμῶν εὐλογίαν καὶ εὐχόμεθα ὅπως ἐν ὑγείᾳ σωματικῇ καὶ ἀρτιότητι πνευματικῇ διανύσητε καὶ τὸ νέον τοῦτο ἔτος τῆς ἐνταῦθα μαθητικῆς ὑμῶν ζωῆς.

Καὶ νῦν ἱστάμενοι εἰς τὴν οὐδὸν τῆς ἐνάρξεως τῆς νέας περιόδου τῶν ἐνταῦθα πνευματικῶν ἡμῶν σκαμμάτων, ἂς σταματήσωμεν ὀλίγον καὶ ἂς ἀφήσωμεν τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος εἰς τὸν στοχασμὸν καὶ τὴν μελέτην τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν σχέσεων τῆς ἐνταῦθα ὑμῶν ζωῆς. Τίς ἄραγε ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἐνταῦθα βίου ἡμῶν, ἀγαπητοί μου μαθηταί, καὶ τίς ὁ νόμος ὁ διέπων τὰς ἀμοιβαίας σχέσεις ὑμῶν ὡς μαθητῶν, πρὸς τὴν μορφώνουσαν καὶ διατρέφουσαν ὑμᾶς Σχολὴν — μητέρα;

Ἐὰν ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ζῶντος ἐν κοινωνίᾳ καὶ ἀναστροφῇ μετὰ τῶν ἄλλων, εἶνε μία ἀδιάκοπος ἐναλλαγὴ ὑποχρεώσεων καὶ ὠφελημάτων, φυσικὸν εἶνε καὶ ἡ ἐν τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Σχολῇ ζωή, νὰ διέπηται καθ' ὁλοκληρίαν ἀπὸ τὸν νόμον τοῦτον: τῶν ***κατ' ἀναλογίαν ἀντιδόσεων***.

Πᾶς ὁ εἰσερχόμενος ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ ἐν οἱᾳδήποτε ἰδιότητι, εἰσέρχεται εἰς τὸ περιβάλλον τῶν ἀμοιβαίων ἀντιδόσεων. Εἰσέρχεται εἰς τὸ περιβάλλον ὅπου, κατὰ φυσικὸν νόμον, ἐναλλάσεται ὁ ὠφελιμισμός, ἱερὸς ὅμως καὶ ἅγιος. Εἰσέρχεται εἰς τὸ περιβάλλον, ὅπου θὰ τῷ ζητηθῇ ὃ ἔχει — μικρὸν ἢ μέγα — κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ, θὰ τῷ δοθῇ δὲ ὡς ἀντάλλαγμα καὶ ἐκ μέρους τῆς Σχολῆς πλούσιον καὶ ἄρτιον τὸ ὄφελος καὶ ἄφθονος καὶ ἀμέριστος ἡ χάρις. Καὶ αὐτὸς μὲν ὁ νόμος. Ὑπάρχει ὅμως πάντοτε ἰσοζύγιον εἰς τὰς ἑκατέρωθεν ἀντιδόσεις; Ἡ Ἐκκλησία καταβάλλει τακτικῶς, ἀνελλιπῶς, πλουσίως καὶ ἀφθόνως τὸ ἐπ' αὐτῇ, λαμβάνει ὅμως οὗτινος ἐπιποθεῖ καὶ ὅσους ἀναμένει καρπούς; Καὶ δή. Ἡ Μήτηρ ἡμῶν ἁγία Ἐκκλησία παρέχει ἀνεπιφύλακτον τὴν προστασίαν, ἀμετάπτωτον τὸ ἐνδιαφέρον, διαψιλεῖς τὰς ἀνέσεις, ἄφθονα τὰ μέσα, ἵνα, μορφώνουσα ὑμᾶς, ἀγαπητοί μου μαθηταί, ἐπιστημονικῶς καὶ καταρτίζουσα ὑμᾶς πνευματικῶς, ἐν καιρῷ συναγάγῃ ὡς ἀπὸ εὐκληματοῦσαν ἄμπελον, εὐχύμους σταφυλάς: ἐργάτας τ. ἔ. τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Θεοῦ καὶ μύστας τοῦ θυσιαστηρίου, μὲ πλουσίαν τὴν θρησκευτικὴν διάθεσιν, ἄφθονον τὴν ἐκκλησιαστικὴν ζέσιν καὶ καρποφόρον τὴν ὑπὲρ Χριστοῦ δρᾶσιν. Λαμβάνει ὅμως, λέγω, ὅ,τι ἐπιδιώκει, καὶ ἐν οἵῳ μέτρῳ θὰ ἐπεθύμει; Σήμερον δὲν εἶνε ἡμέρα ἀπολογισμοῦ καὶ ἀναλύσεως τῶν αἰτίων τῶν αἰτιολογούντων βασίμως ἢ ἀστηρίκτως μίαν παράλειψιν. Ἂς ἀφήσωμεν αὐτὸ δι' ἄλλοτε. Σήμερον ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου τούτου σχολικοῦ ἐνιαυτοῦ θέλω νὰ καλέσω ὑμᾶς εἰς ἀναθεώρησιν ὡρισμένων προκαταλήψεων καὶ ἰδεῶν ἐκ κοσμικωτέρου πνεύματος ἐμπνεομένων, καὶ νὰ ἐκφράσω τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ στιγμὴ αὕτη θὰ ἀποτελέσῃ τὴν ἀρχὴν νέων ἀποφάσεων σοβαρωτέρων καὶ ὡριμωτέρων, αἱ ὁποῖαι θὰ εἶναι σύμφωνοι πρὸς τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον εἰσήλθατε εἰς τὴν Σχολὴν ταύτην.

Ἀλλὰ μήπως ὁ αὐτὸς νόμος τῶν ἀμοιβαίων ἀντιδόσεων δὲν διέπει καὶ τὰς σχέσεις ὑμῶν πρὸς τοὺς πνευματικοὺς ὑμῶν πατέρας, τοὺς διδασκάλους ὑμῶν; Οὗτοι, πρωτοπόροι καὶ ἐμψυχωταὶ τῆς ἐνταῦθα ἐνασκουμένης πνευματικῆς ζωῆς, καταβάλλουσι τὸ ἐφ' ἑαυτοῖς μὲ ἀφειδεῖς πάντοτε τοὺς κόπους αὐτῶν. Δὲν δυσανα-

σχετοῦσι πρὸς τὰ ἔσωθεν καὶ τὰ ἔξωθεν πολλάκις παρεμπίπτοντα ἀνιαρά, δὲν ἀνακόπτονται εἰς τὸν ζῆλον αὐτῶν, τοὐναντίον μάλιστα πολλαπλασιάζουσιν αὐτὸν συναισθανόμενοι τὴν ἱερότητα τοῦ ἔργου, τὸ μέγεθος τῆς εὐθύνης ἣν συνεπάγεται ὁ τίτλος διδασκάλου τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, καταβάλλουσι πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς τὸν τελειότερον καταρτισμὸν ὑμῶν, δίδοντες ζωντανὸν τὸ παράδειγμα τῆς θεωρίας ἐφαρμοζομένης ἐν τῇ πράξει. Πλὴν αὐτομάτως καὶ πάλιν προβάλει ἡ ἀπορία, ἀγαπητοί μου μαθηταί: ὑπάρχει ἄράγε καὶ ἀπὸ μέρους σας ὁ ἀπαραίτητος ἰσοσκελισμὸς πρὸς τοὺς κόπους τῶν διδασκάλων σας; ἰσοσκελισμὸς ὁ ὁποῖος θὰ ἔδιδε τὴν ἱκανοποίησιν εἰς τὰς συνειδήσεις ἡμῶν τε καὶ ὑμῶν; Καὶ ἐὰν διὰ τὸ μέγα μέρος θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἔχῃ εὐτυχῶς καταφατικὴν τὴν ἀπάντησιν, οὐχ ἧττον θὰ ἀνεύρισκέ τις καὶ τοὺς μὴ καταβάλλοντας τὴν δέουσαν προσοχὴν καὶ οὐχὶ σπανίως ὑστεροῦντας εἰς τὸ καθῆκον τοῦτο. Πάντως ἅπαντες καὶ οἱ τρέχοντες καὶ οἱ ὑστεροῦντες αὐξήσατε τὴν προσπάθειαν ὑμῶν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐνάρξεως νέας περιόδου τοῦ μαθητικοῦ βίου σας. Προσέρχεσθε μὲ ἀγάπην καὶ ἐμπιστοσύνην καὶ προσπαθεῖτε μετ' ἐπιμελείας νὰ ἀντλῆτε καὶ νὰ ἀποταμιεύητε τὰ πνευματικὰ ἐφόδια τὰ τόσον ἀναγκαῖα σήμερον μάλιστα διὰ ἐπιτυχῆ καὶ εὐπρόσωπον σταδιοδρομίαν. Πλουτίζοντες τὰς γνώσεις ὑμῶν καὶ βελτιώνοντες ἑαυτοὺς ἀποδίδετε ἱκανοποίησιν εἰς τοὺς μόχθους τῶν διδασκάλων σας καὶ εἰς τὸν σκοπὸν τῆς τροφοῦ καὶ μητρὸς ὑμῶν Σχολῆς.

Θὰ ἔπρεπε ἄράγε τέλος νὰ ζητήσω τὸν νόμον τῆς ἀμοιβαίας ἀντιδόσεως καὶ εἰς τὰς σχέσεις τῆς καθημερινῆς ὑμῶν ζωῆς πρὸς τὸν Κανονισμὸν τῆς Σχολῆς; Δὲν θέλω νὰ κάμω καὶ ἐδῶ ἀπολογισμόν, ἀλλὰ μόνον συστάσεις. Ἐπωφελήθητε, ἀγαπητοί μου μαθηταί, καὶ ἐκ τῶν ἁπλουστέρων ἀκόμη ἐκφάνσεων καὶ λεπτομερειῶν τῆς ἐνταῦθα ζωῆς ὑμῶν. Καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ κοιναὶ καὶ ὁμοιομόρφως καθ' ἡμέραν ἐπαναλαμβανόμεναι λεπτομέρειαι τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς ἐν τῇ Σχολῇ, ἂς εἶνε δι' ὑμᾶς ὡς τόσα κεφάλαια ἰδιαιτέρας μελέτης πρὸς αὐτοκαταρτισμὸν καὶ τελειοποίησιν: ***Ἡ ἐξέγερσις ὑμῶν κατὰ πᾶσαν πρωΐαν*** ἂς εἶνε μία καθ' ἑκάστην ἐξέγερσις πρὸς βίωσιν νέας πνευματικῆς ζωῆς, ὁ δὲ ἀνατέλλων ἥλιος, τὸν ὁποῖον τόσοι νοσταλγοῦσι, σεῖς δὲ ἔχετε τόσον ἄφθονον εἰς τοὺς κοιτῶνάς σας, ἂς εἶνε τὸ σύμβολον μιᾶς ἄλλης ἀνατολῆς, τῆς μυστικῆς ἀνατολῆς εἰς τὰς ψυχάς σας, τοῦ Νοητοῦ Ἡλίου, τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ πορεία ὑμῶν πρὸς τὸν συμπαθητικὸν ναὸν τῆς Σχο-

λῆς πρὸς κοινὴν προσευχήν, ἂς εἶνε πραγματικὴ εὐλαβὴς πορεία πρὸς τὸν Θεόν, ὁ δὲ ἐκκλησιασμός σας ὄχι τυπικὸς καὶ κατ' ἐπιβολὴν παράστασις, ἀλλὰ πραγματικὴ ἀπολύτρωσις τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ κόσμου καὶ ἀληθὴς ἁγιασμὸς τῆς ζωῆς τῆς ἡμέρας.

Ἡ μελέτη καὶ ἡ ἀκρόασις τῶν μαθημάτων ἂς μὴ εἶνε πλουτισμὸς γνώσεων ἢ καὶ ἁπλοῦς φωτισμὸς τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ καθαρμὸς τῆς ψυχῆς διὰ τῆς ἀληθείας, ἐκ τοῦ ψεύδους καὶ τῶν ἐκ τούτου ρυπαροτήτων τῆς ζωῆς καὶ καθημερινὴ ἀνακαίνισις τῆς συνειδήσεως ἐπὶ νέων καὶ πεφωτισμένων βάσεων.

Ἀλλὰ καὶ αἱ ὧραι ***τῆς διαχύσεως*** καὶ ***ἡ κοινὴ τράπεζα*** καὶ ***ὁ περίπατος*** καὶ ***ἡ κατάκλισις*** καὶ ***αἱ εἴσοδοι*** καὶ ***αἱ ἔξοδοι*** ὑμῶν γενικῶς, ἂς εἶνε οὐχὶ ἁπλῶς μηχανικαὶ τῆς καθ' ἡμέραν ζωῆς λειτουργίαι καὶ εὐτελεῖς ἱκανοποιήσεις εὐτελῶν ἀπαιτήσεων τοῦ σώματος, ἀλλὰ ἀφορμαὶ πρὸς βαθυτέραν αὐτομελέτην καὶ αὐτοσυγκέντρωσιν, πρὸς τὸν τελειότερον ὑμῶν καταρτισμόν. Ἐπὶ πᾶσι δέ, ***ἡ σιωπή***, ἡ τόσον παραγνωριζομένη αὕτη ἄσκησις, ἡ τόσην μυστικοπάθειαν ἐμπνέουσα εἰς τὴν καρδίαν καὶ ἀφίνουσα τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ νὰ ἀκούηται εὐκρινέστερον εἰς τὸ περιβάλλον καὶ τὴν ψυχήν μας, ***ἡ σιωπή***, λέγω, ***ἡ προσευχὴ*** καὶ ***ἡ ἐνάσκησις τοῦ ἁγίου βίου***, ἂς εἶνε προσφιλεῖς τῆς ψυχῆς σας ἐνασχολήσεις. Νὰ εἶσθε βέβαιοι ὅτι διὰ τῆς οὕτω ρυθμιζομένης καθημερινῆς ζωῆς σας καὶ πλούσιον πνευματικὸν καταρτισμὸν θὰ λάβητε, καὶ ἄρτιον χριστιανικὸν χαρακτῆρα θὰ μορφώσητε, καὶ ὠφέλιμοι καὶ εἰς ἑαυτοὺς καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν θὰ ἀποβῆτε, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκτρέφουσαν ὑμᾶς Σχολὴν θὰ ἱκανοποιήσητε, ἀναδεικνυόμενοι οὕτω συνεπεῖς πρὸς τὴν ἣν ἔχετε ὑποχρέωσιν τῶν ἀμοιβαίων πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν ἀντιδόσεων.

Μὲ τὰς θερμὰς λοιπὸν ταύτας πατρικὰς συστάσεις καὶ συμβουλάς, ἀγαπητοί μου μαθηταί, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι πάντως θὰ θελήσητε νὰ συμμορφωθῆτε πρὸς αὐτάς, ἐπικαλοῦμαι καὶ αὖθις τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν φωτισμὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς καὶ εὔχομαι πρὸς πάντας καὶ τὸν ἀρχόμενον τοῦτον σχολικὸν ἐνιαυτόν, εὐλογημένον ἀπὸ Θεοῦ Πατρὸς καὶ καρποφόρον. ***Γένοιτο*** !

Η ΕΠΙΣΦΡΑΓΙΣΤΗΡΙΟΣ ΠΡΟΣΛΑΛΙΑ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΡΙΓΚΗΠΟΝΝΗΣΩΝ ΔΩΡΟΘΕΟΥ.

Αἰσθάνομαι ἰδιαιτέραν χαρὰν ἀπευθύνων κατὰ τὴν εὔσημον ταύτην στιγμὴν ἐκ μέρους τῆς Ἐφορείας ὀλίγας λέξεις πρὸς τοὺς ἀγαπητοὺς μαθητὰς τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν ταύτης Θεολογικῆς Σχολῆς, ἡ ὁποία ἐπὶ πνευματικοῦ ἐπιπέδου εἶνε ἡ ἀνωτάτη ἐπιτελειακὴ Σχολὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τῆς μεγάλης αὐτῆς πνευματικῆς ἐπικρατείας τῶν συνειδήσεων, μορφώνει τὰ στελέχη αὐτοῦ, δίδει τὰ στηρίγματά του, τοὺς διακόνους του, τοὺς ἀποστόλους του, τοὺς ἀρχηγούς του, ἐπιτελεῖ ἔργον τόσον ὑψηλόν.

Πάντα ὁμιλοῦμεν δι' αὐτὴν μὲ ἀγάπην, ὡσὰν διὰ κάτι πολύτιμον, μὲ ἀνησυχίαν, καὶ πολλοὶ μαζύ, καὶ δύο δύο, ὅπως ὁμιλοῦν δύο ἁλιεῖς εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης τὴν νύκτα, σιγὰ καὶ καθαρὰ καὶ μὲ συντριβὴν ὁμιλοῦμεν, καὶ τὸ ὄνομά της εἰς τὰ ὦτά μας ἔρχεται ὡσὰν ἡ μονότονος νυκτερινὴ κραυγὴ τοῦ φρουροῦντος πιστοῦ σκύλλου, ὡσὰν ἦχος ποὺ μετρᾷ τὰς ὥρας τοῦ ὡρολογίου, τὴν ὥραν ποὺ ἡ χαρὰ μὲ τὸν πόνον συνομιλοῦν.

Πάντα πρὸς αὐτὴν τρέχει ὁ λογισμός μας, ὡσὰν τὸ ποτάμι ποὺ πάντα πρὸς τὴν θάλασσαν κατευθύνεται.

Μᾶς λέγουν πῶς ἔχει ἐλλείψεις. Τί σημασίαν ἔχει; Εἶνε ἀπαράμιλλη, ἄφθαστη, ἀμείωτη, εἰς τὰς γενικάς της γραμμάς. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχει σημασίαν εἰς ἕνα μεγαλεπήβολον Ναόν, εἶνε αἱ γραμμαὶ αὐτοῦ. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον γοητεύει περισσότερον εἰς ἕνα βουνό, εἶνε τὸ βουνὸ καὶ ὄχι τὰ δένδρα του ἢ τὰ φύλλα των.

Δὲν ἔχομεν τόσον ἀνάγκην νὰ μᾶς ἐφοδιάσῃ μὲ τελείας καὶ ἀπείρους γνώσεις, ὅσον νὰ μᾶς κάμῃ ἀνθρώπους πνευματικούς, ἱκανοὺς νὰ σκεπτώμεθα δυνατά, καὶ μὲ θέλησιν ἰσχυράν, μὲ χαρακτῆρα.

Διὰ τοῦτο, ὅταν ἀκούωμεν τοὺς Καθηγητάς, ὅταν μελετῶμεν, ὅταν προσκτῶμεν γνώσεις, πρέπει νὰ τὰς κάμνωμεν κτῆμά μας, νὰ τὰς ἀφομοιώνωμεν. Τὸ νερὸ τῆς βροχῆς ἀνήκει εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος τὸ συνάγει καὶ τὸ χρησιμοποιεῖ. Μὲ τὴν μάθησιν πρέπει νὰ μάθωμεν νὰ σκεπτώμεθα. Χύνεται γύρω μας τόση εὐτυχία, τόση ὀμορφιά, τόση γαλήνη, καὶ ἐντός μας τόση γόνιμη ἀνησυχία. Ὅλα αὐτὰ ἀνήκουν μόνον εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ξεύρει νὰ σκέπτεται.

Σπὸρ εἶνε ὄχι νὰ βλέπωμεν τὸν δρομέα, ἀλλ᾽ ἡμεῖς νὰ τρέχωμεν. Δὲν γινόμεθα μουσικοὶ ἀκούοντες μουσικήν. Δὲν φθάνει νὰ βλέπωμεν μονάχα τὴν θάλασσαν, πρέπει καὶ νὰ τὴν διασχίζωμεν. Οἱ Καθηγηταὶ ὁμιλοῦν θεῖα πράγματα, αἰώνια, μόνον δι᾽ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι διψοῦν τὸ αἰώνιον.

Ἔπειτα τὸ ζήτημα εἶνε νὰ γίνωμεν δυνατοί, νὰ ἔχωμεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν ἑαυτόν μας, νὰ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὴν δύναμίν μας, ὅταν πρέπῃ. Ὁ προσανατολισμὸς τῆς Σχολῆς εἶνε νὰ μᾶς καταστήσῃ ἀνθρώπους τῆς πράξεως, νὰ μᾶς κάμῃ ἄξια μέλη ἑνὸς ἀνωτέρου συγκροτήματος, τὸ ὁποῖον ὑπηρετεῖ τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὴ εἶνε ἡ εὐθύνη μας ἡ μεγάλη καὶ ὡραία: νὰ ἐργασθῶμεν διὰ μίαν καλυτέραν αὔριον. Τὸ δὲ ἀληθινὸν μεγαλεῖον εἶνε νὰ αἰσθάνηταί τις τὸν ἑαυτόν του ὑπεύθυνον.

Μὲ τὸν δρόμον αὐτὸν τῆς πράξεως θὰ γίνετε ἀνώτεροι. Θὰ εἶσθε ἠναγκασμένοι νὰ ἀτενίζητε πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ δὲν θὰ ἔχετε καιρὸν νὰ καταγίνεσθε μὲ μικροπράγματα, μὲ ἐγωϊσμοὺς μὲ μίση, θὰ γίνεσθε αἰσιόδοξοι, διότι μὲ τὸν ἀγῶνα θὰ νικᾶτε ἐμπόδια.

Ὁ ἄνθρωπος, ὅταν προσμετρῆται πρὸς τὰ ἐμπόδια, ἀνακαλύπτει τὸν ἑαυτόν του καὶ ξεπερνᾷ ἀπείρως τὸν ἑαυτόν του, ὅταν βλέπῃ τὸν ἑαυτόν του εἰς τὴν ὁμάδα, εἰς τὸ σύνολον. Οἱ κόκκοι μὲ τοὺς κόκκους κάμνουν τὸ σιτάρι καὶ τὸ ἀλεῦρι καὶ τὸν ἄρτον, τὸν στηρίζοντα καρδίας ἀνθρώπων.

Μὲ τὸ νέον ἔτος ξεκινοῦμεν ἀπὸ ἕνα νέον σταθμόν, ὁ καθεὶς εἰς τὴν θέσιν του, ἀφωσιωμένος εἰς τὸ ἔργον του, ὅπως ὁ πιλότος ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ τὸ ἀεροπλάνον του καὶ μεταφέρει τὸ ταχυδρομεῖον. Τὴν ὥραν ἐκείνην δὲν πρέπει νὰ ἀπασχοληθῇ, νὰ περισπασθῇ ἀπὸ τίποτε. Κάθε παρέκκλισίς του, κάθε ἄλλη ἀσχολία, τὴν ὥραν ἐκείνην, τὸν κατέστρεψεν.

Μὲ τὴν ἐπανάληψιν τῶν μαθημάτων τῆς Σχολῆς ἐμβαίνομεν πάλιν εἰς τὴν μεγάλην πειθαρχίαν, ἡ ὁποία εἶνε ὁ νόμος ὁ μεγάλος, ποὺ χωρὶς αὐτὸν οὔτε τάξις, οὔτε ρυθμός, οὔτε γαλήνη, οὔτε σωτηρία, οὔτε πρόοδος δύναται νὰ ὑπάρξῃ.

Χωρὶς αὐτὴν πῶς θὰ διευθύνωμεν τοὺς ἀνθρώπους, πῶς θὰ τοὺς κατευθύνωμεν, πῶς θὰ γίνωμεν οἱ ἡγέται των, οἱ ἀρχηγοί των, πῶς θὰ κάμωμεν κάτι τὸ μεγάλο, κάτι τὸ αἰώνιο;

Οἱ καλοὶ ἀρχηγοί, διότι ἤξευραν νὰ ἐπιβάλουν τὴν πειθαρχίαν, ἔγιναν μὲ τὰς σωτηρίους κατευθύνσεις των ὁ φάρος τῶν ἄλλων εἰς τὴν νύκτα τῆς πράξεως, ἔδωκαν τὴν νίκην, τὸν θρίαμβον καὶ τὴν αἰωνιότητα.

Φίλοι μαθηταί!

Κρατήσατε εἰς τὰς καρδίας σας τὰς λέξεις αὐτάς, ἀφοῦ χωρίσητε τὸ ἄχυρόν των ἀπὸ τοὺς κόκκους, ἀπὸ τὸ σιτάρι των. Θὰ σᾶς ἔλθουν στιγμαὶ μεγάλαι ἐδῶ εἰς τὴν Σχολὴν καὶ θὰ γονιμοποιηθοῦν. Ἐδῶ θὰ ἔρχηται ὁ χειμὼν καὶ ἔξω τὴν νύκτα θὰ φυσᾷ ὁ ἀέρας, ὅπως τὴν νύκτα ποὺ ἐπεσκέφθη ὁ Νικόδημος τὸν Ἰησοῦν καὶ ἤκουσε παρ' αὐτοῦ ῥήματα ἐκστατικὰ διὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ποὺ φυσᾷ πειὸ δυνατὰ καὶ ἀνακαινίζει τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.

Θὰ ἔρχηται ἡ ἄνοιξις καὶ ἡ ψυχὴ ὑμῶν θὰ ζητεῖ τὴν ἰδικήν της ἄνοιξιν, αἱ ἡμέραι τοῦ Ἀπριλίου, ποὺ δι' αὐτὸν εἶπον οἱ ποιηταὶ ὅ,τι καλύτερον εἶχον νὰ εἴπουν.

Ὁ τόπος ἐδῶ, ὁ γραφικὸς καὶ γαλήνιος, ὁ προορισμός σας ὁ ὑψηλός, ἡ ἡλικία σας, ἡ δίψα τῆς ἀκαταπραΰντης ψυχῆς σας, ἔχουν τόσην ὑποβολήν, δεκτικότητα καὶ δύναμιν, ὥστε εἰς κάθε στιγμὴν νὰ ἐκκολάπτηται ἐντὸς ὑμῶν κάτι τὸ ὑψηλόν, τὸ μεγάλο, τὸ θεῖον.

Πατριάρχης, Σύνοδος, Ἐφορεία, Σχολάρχης καὶ Καθηγηταί, ἡμεῖς οἱ μεγαλύτεροι θὰ εἴμεθα εὐτυχεῖς, ἐὰν ἡ ἀγάπη ἡμῶν πίπτῃ εἰς γῆν ἀγαθήν.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΕΚ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

ΠΕΡΙ ΤΑ ΤΕΛΗ παρελθόντος Ἀπριλίου καὶ μέγα μέρος τοῦ Μαΐου ἐπωφεληθεὶς τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει διαμονῆς μου — μετέβην ὡς πρόεδρος τῆς ἐξαρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μετὰ τῶν ἀδελφῶν Ἴμβρου κ. Ἰακώβου καὶ Περγάμου κ. Ἀδαμαντίου καὶ τοῦ ὑπογραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κ. Ἰακώβου — ἔρριψα ἓν βλέμμα εἴς τινα χειρόγραφα τῶν πλουσίων βιβλιοθηκῶν τοῦ Ἁγιωνύμου Ὄρους, καὶ εἰς πολύτιμα κειμήλια αὐτοῦ.

Ἡ εἰκὼν τοῦ πατριάρχου Διονυσίου τοῦ Δ' — πεντάκις πατριαρχεύσαντος — ὑπάρχει, ὡς γνωστόν, ἐν τῷ ναΐσκῳ τῆς Πορταϊτίσσης τῆς Μονῆς τῶν Ἰβήρων. Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς αὐτῆς Μονῆς ἐναπόκειται καὶ τὸ πρωτότυπον τοῦ δωρητηρίου ἐγγράφου τοῦ πατριάρχου τούτου, διὰ τοῦ ὁποίου δωρεῖται τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ εἰς τὸ ἱερὸν τοῦτο καθίδρυμα [1]). Ἄμφια διὰ διαθήκης κατέλιπεν ὄχι ὀλίγα καὶ λίαν πολύτιμα εἰς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ὡς διαλαμβάνει κῶδιξ τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου. «Μηνὶ Ὀκτωβρίῳ 1696 τοῦ μακαρίτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κυρίου Διονυσίου τοῦ Κωνσταντινουπολίτου ἤδη πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος ἀφιερώθησαν διὰ παραγγελίας ἐκείνου καὶ διαθήκης πρὸς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν καὶ προσεκομίσθησαν ἀρχιερατικὰ ἐκείνου ἄμφια». Ἐν τῇ μονῇ τῆς Λαύρας σώζεται τὸ πατριαρχικὸν γράμμα τοῦ Πατριάρχου Ἰακώβου, διὰ τοῦ ὁποίου δηλοῦται ὅτι ὁ πρώην πατριάρχης Διονύσιος ὁ Δ'. δωρεῖται τῇ μονῇ τῆς Λαύρας τοῦ Ἁγιωνύμου Ὄρους «ἅπαντα τὰ ἱερὰ αὐτοῦ ἄμφια, τὴν ἀρχιερατικὴν δηλαδὴ καὶ πατριαρχικὴν ἐνδυμασίαν ἐπὶ τῷ εὑρίσκεσθαι ταῦτα μετὰ τὴν ἀποβίωσιν αὐτοῦ ἐν αὐτῷ τῷ ἱερῷ μοναστηρίῳ (τῆς Λαύρας) ἀφιερώματα καὶ κτήματα αὐτοῦ ἀναφαίρετα». Τὸ ἔγγραφον τοῦτο φέρει χρονολογίαν 1681 κατὰ μῆνα Ὀκτώβιον, Ἰνδικτιῶνος εης. Ὁ εἰς τὴν «Ἐκκλησιαστικὴν Ἀλήθειαν» τοῦ 1903 (= σ. 4211) δημοσιεύων τὸ ὡς ἄνω ἔγγραφον ἀείμνηστος Ἀλέξανδρος Λαυριώτης ἐξ Ἀδριανουπόλεως προσθέτει καὶ τὸ ἑξῆς ση-

[1]) Τὸ πρωτότυπον ἀνέγνωσα. Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Μ. Γεδεὼν ἐν «Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ» τομ. Δ'. σελ. 480—481. Ἔχει τὸν χαρακτῆρα συνοδικοῦ ἐγγράφου· ἀπελύθη δὲ τῇ πρώτῃ Ἰουλίου τοῦ 1678 κατὰ τὴν δευτέραν Πατριαρχείαν τοῦ Διονυσίου Δ'. Ὁ ὑπογραφόμενος «Διδυμοτείχου Νεόφυτος» δὲν θὰ εἶναι ἐκεῖνος διὰ τὸν ὁποῖον ἐδημοσίευσα ἰδιαιτέραν μονογραφίαν, ἀλλὰ ὁ πρὸ τοῦ Γρηγορίου Νεόφυτος, ἴσως «γέροντας» τοῦ ἄλλου Νεοφύτου τοῦ κατόπιν Φιλιππουπόλεως.

μείωμα ἐπὶ τοῦ τυπικοῦ τῆς Μ. Λαύρας· «Δεῖ εἰδέναι ὅτι εἰς τὸ 1696 ἔτος ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ κη΄ ἀνεπαύθη ὁ Παναγιώτατος ... κὺρ Διονύσιος κατὰ δὲ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς ἱ. ἡμῶν συνάξεως ... ὀφείλομεν ἕως οὗ ἵσταται ἡ ἡμετέρα μονὴ νὰ ποιῶμεν τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ κατ' ἔτος κη΄ Αὐγούστου ... ἐβγάζοντας ἅπασαν τὴν ἀρχιερατικὴν αὐτοῦ στολὴν ... καὶ θέτοντες αὐτὴν ἐπάνω τοῦ ἀναλογίου καὶ οὕτω νὰ ψάλλεται τὸ μνημόσυνον. Τούτου ἕνεκα ἐτυπώθη ἐν τῷ παρόντι τυπικῷ εἰς ἐνθύμησιν καὶ ἀσφάλειαν τῶν μεταγενεστέρων». Πῶς τώρα δωρεὰ τοῦ ἰδίου πατριάρχου εἰς ἄμφια [2]) πρός τε τὸ Πατριαρχεῖον, τὴν μονὴν Λαύρας καὶ τὴν μονὴν Ἰβήρων; Ἦτο πλούσιος καὶ μεγαλοπρεπής.

Μεταξὺ τῶν βιβλίων τοῦ ἀειμνήστου τούτου πατριάρχου διέκρινα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς μονῆς τῶν Ἰβήρων φυλλάδα περιέχουσαν τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου χειρόγραφον, γεγραμμένην μὲ γράμματα καλλιτεχνικά. Ἡ φυλλὰς αὐτὴ εὑρίσκετο ἄλλοτε ἐν τῇ Μονῇ τῆς Παναγίας τῆς Χάλκης, ἦτο δὲ κτῆμα τοῦ «ταπεινοῦ μοναχοῦ» Θεοδοσίου τοῦ πνευματικοῦ τῆς μονῆς. Ἔχει σελίδας 45 καὶ ἐγράφη κατὰ τὸ ἔτος 6143=1635. Ἡ φυλλὰς αὐτὴ προερχομένη ἐκ τῆς ἐν Χάλκῃ Μονῆς τῆς Παναγίας ἐπιβεβαιώνει τὰ πρὸ 100 περί που ἐτῶν γραφέντα (1846) ὑπὸ τοῦ Βαρθολομαίου τοῦ Κουτλουμουσιανοῦ σχετικὰ πρὸς τὴν ἐν τῇ εἰρημένῃ Μονῇ διατριβὴν τοῦ Διονυσίου Δ΄. «Ὁ Διονύσιος οὗτος ... διέτριβεν ἡσυχάζων καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Μονῇ, τυχὸν μὲν καὶ κατ' ἄλλην τινὰ ἐποχήν, πιθανώτατα δέ, ὅτε, περὶ τὸ 1684 ἔτος, ἐκπεσὼν τὸ τρίτον τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, ἔλαβε προεδρικῶς τὴν Χαλκηδόνα, εἰς ἣν ὑπόκειται καὶ ἡ νῆσος Χάλκη. Τῆς δὲ ἐνταῦθα διατριβῆς αὐτοῦ ἀπόδειξις εἶναι ὅτι, πρὸ τῆς ὑψηλαντικῆς ἀνακαινίσεως τῆς Μονῆς, εἴς τινα τῶν πρὸς ἀνατολὰς αὐτῆς δωματίων, σεσαθρωμένων τότε ὄντων, ἐσώζετο γεγραμμένον τὸ ὄνομα αὐτοῦ: Διονύσιος Μουσελίμης, ὅπερ ἀνέγνω ὁ προμνημονευθεὶς Πατριάρχης Κωνστάντιος ὁ Α΄. παιδάριον ἔτι ὤν». (Ὑπόμνημα ἱστορικὸν περὶ τῆς κατὰ Χάλκην Μονῆς τῆς Θεοτόκου» 1846 σ. 32 καὶ σημ. υ. Βλέπε καὶ ἐμὴν μελέτην «ἐξακρίβωσις τῶν 5 πατριαρχειῶν Διονυσίου Δ΄» ἐν «Ὀρθοδοξίᾳ» ἔτος ιε΄. σ. 119 καὶ σημ. 6).

Εἰς τὸ σκευοφυλάκιον τῆς Μονῆς Ἰβήρων φυλάσσεται ἐπιτραχήλιον

---

[2]) Ἐδημοσιεύθη ὁ κατάλογος τῶν ἀμφίων ὑπὸ Μ. Γεδεὼν «Χρονικὰ Πατριαρχικοῦ Οἴκου καὶ Ναοῦ» σ. 169—171. Βλέπε καὶ Κ. Σάθα «Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη» Γ΄. «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» 1900 σ. 244 ὅπου ἀναγινώσκομεν «Ἐπιγονάτιον πράσινον τοῦ κὺρ Διονυσίου». Βλέπε καὶ ἐμὴν μελέτην «τὸ Κειμηλιοφυλάκιον τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου....» σ. 5. Περὶ τῆς δωρεᾶς τῶν βιβλίων τοῦ Διονυσίου Δ΄. εἰς τὴν Μονὴν τῶν Ἰβήρων ἴδε Μ. Γεδεὼν «Πατριαρχικοὶ Πίνακες» σ. 601.

τοῦ Διονυσίου — τοῦ ὁποίου ἔκαμα χρῆσιν κατὰ τὴν λειτουργίαν μου ἐν τῷ καθολικῷ τῆς Μονῆς τελεσθεῖσαν τῇ 11ῃ παρελθόντος Μαΐου — πολυτελές. Ἀναγινώσκονται αἱ ἑξῆς λέξεις κεντημέναι ἐπὶ τῆς ὤας τοῦ ἀμφίου τούτου. «κτῆμα πολυτελὲς Διονυσίου *νέου* Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπολίτου 1672 μηνὶ Ἰανουαρίῳ». Κατεσκευάσθη λοιπὸν κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς πρώτης Πατριαρχείας τοῦ Διονυσίου. Ἄξιον σημειώσεως εἶνε τὸ ἐπίθετον «νέος». Οἱ χρονογράφοι ἀναφέρουν τὰ ἐπίθετα «Μουσελίμης», ὅπερ ἀναφέρει καὶ ὁ σύγχρονός του Ἄγγλος ἱερεὺς John Covel, «Βυζάντιοι», «Σερογλάνης», «Κομνηνός», (σπανίως) καὶ «Κωνσταντινουπολίτης». Τὸ «νέος» εἶνε ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Διονύσιον τὸν Γ', τὸν ὁποῖον κατὰ τὸ 1662, γενόμενον Πατριάρχην, διεδέχθη ὁ Διονύσιος ὁ Δ' ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λαρίσσης, προαχθεὶς ἀπὸ λαϊκοῦ ὑπαλλήλου τῶν Πατριαρχείων εἰς ἀρχιερέα. Οὕτως ἐλέγετο Παρθένιος ὁ Β' «*νέος*» ἐν σχέσει πρὸς τὸν «γέροντα» Παρθένιον τὸν Α'.

Ἡ εἰκὼν Διονυσίου τοῦ Γ', ὁ ὁποῖος ἔζησεν ἱκανὰ ἔτη ἐν τῇ Μονῇ τῆς Λαύρας τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ ἀνήγειρεν οἰκοδομάς τινας ἐν αὐτῇ καὶ πέριξ αὐτῆς, διακρίνεται ζωηρὰ ἔξω τοῦ καθολικοῦ ναοῦ τῆς ἐν λόγῳ Μονῆς. Ὡσαύτως παραπλεύρως διακρίνονται αἱ εἰκόνες τῶν Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν Ἀνθίμου τοῦ Β'. (1623) καὶ Ἱερεμίου τοῦ Γ'. τοῦ Πατμίου (1733).

Εἰς μίαν πλάκα ἀναγινώσκομεν «1613 ἀρχιεπίσκοπος Σάμου Μαρτύριος». Ἐλλείπει τὸ ὄνομα αὐτὸ εἰς τὸν ἐλλιπῆ κατάλογον τῶν ἐπισκόπων Σάμου, ὃν ἐδημοσίευσεν ὁ Ἰ. Βακιρτζῆς εἰς τὴν Μ. Ε. Ἐγκυκλοπαιδείαν [3]), λέξις «Σάμος».

Ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Μονῆς τῆς Λαύρας προξενεῖ ἡ ἐκ μαρμάρου πολυτελὴς φιάλη μεταξὺ τοῦ καθολικοῦ ναοῦ καὶ τῆς πάλαι κοινοβιακῆς τραπέζης κειμένη. Ἐν αὐτῇ καὶ πρὸ αὐτῆς ψάλλεται ὁ ἁγιασμὸς τοῦ μηνὸς καὶ ὁ Μ. Ἁγιασμὸς τῶν Θεοφανίων. Ἡ φιάλη αὕτη, συνήθης εἰς τοὺς βυζαντινοὺς ναούς, (ὑπῆρχε καὶ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας) ὠνομάζετο ἐνίοτε καὶ λουτήρ. Ἰδοὺ τί ἔγραφον περὶ αὐτῶν ἐν τῇ μελέτῃ μου «τὸ βαπτιστήριον τῆς Ἁγίας Σοφίας» (σ. 7). «Εἰς τὰ αὐτὰ δὲ εὐχολόγια (τὰ ὑπὸ τοῦ Δημητριεύσκη ἀναφερόμενα, Κίεβον, 1907 Α'. σελ. 13 καὶ 8 καὶ 1053, 150, 166, 212) ἡ φιάλη λέγεται λουτήρ. Εἰς τὴν δεξαμενὴν αὐτήν, ἔχουσαν πάντως καὶ στοὰς καὶ ἄλλα, ἀνεγινώσκετο ἡ ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Ἁγιασμοῦ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Θεοφανίων.

---

[3]) Ὁ Μαρτύριος φαίνεται ὅτι εἶχε προκάτοχον μὲν τὸν Σωφρόνιον, ὑπογράφοντα πατριαρχικὸν ἔγγραφον τοῦ 1585, διάδοχον δὲ τὸν Παρθένιον, ἐκλεγέντα Σάμου κατὰ τὸ 1623.

Εἰς τὰ χειρόγραφα ταῦτα ἀναγινώσκομεν· «ἀκολουθία σὺν Θεῷ εἰς τὸ ὕδωρ τῶν Ἁγίων Θεοφανίων... μετὰ τὸ εἰπεῖν τὴν ὀπισθάμβωνον εὐχήν, ἐξέρχονται πάντες ἐν τῷ **λουτῆρι**» (σ. 89). «Εὐχὴ ἄλλη... λεγομένη ***ἐν τῇ φιάλῃ τοῦ μεσαύλου τῆς Ἐκκλησίας***». «Μετὰ τὸ εἰπεῖν τὴν ὀπισθάμβωνον εὐχὴν οὐ λέγομεν εἴη... ἀλλ' εὐθὺς καὶ τοῦτο ψάλλοντες δὶς καὶ τρὶς ἐξερχόμεθα ἐν τῇ φιάλῃ». «Ἐξερχόμεθα εἰς τὸν λουτῆρα μετὰ θυμιατοῦ καὶ μανουαλίου».

Αὐτὴ ἡ φιάλη τοῦ μεσαύλου καὶ ὁ λουτὴρ εἰς τὸν ὁποῖον ἐξέρχονται μὲ θυμιατὸν καὶ μανουάλια εἶνε καὶ ἡ περίφημος φιάλη τῆς Λαύρας τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τόσον ἀρχαία ὅσον καὶ τὰ πρῶτα κτίσματα τῆς Μονῆς ταύτης.

Ὑπῆρχε πλὰξ εἰς τὴν φιάλην μεταφερθεῖσα ἐσχάτως εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῶν ἐντύπων. Ἐπὶ τῆς πλακὸς εἶνε ἐγγεγραμμένοι στίχοι:

Ἄριστον χρῆμα ἐξ ὕλης τῆς μαρμάρου
κύπελλον ὥσπερ χερσὶ τῶν λιθοξόων
ἐξειργάσατο τοῦ φωτίσματος χάριν
ὕδωρ ἐκβλύζειν καὶ ραντίζειν τοὺς πέριξ
διειδέστατον ἁγιάσματος ἄγγος
Ἰωάννης ὁ ἱερὸς ποιμενάρχης
ἐγείρας ἅμα καὶ τὸν δόμον ἐκ βάθρων
δόνακος λαμπροῦ ἀσφαλῆ κρεμαστῆρα
σάλπιγγος δίκην ἀλαλάζοντος μέγα
πρὸς τοὺς ὕμνους τε τοὺς ὁπλίτας τοῦ Λόγου
ἄγει γέροντος ἐν καιρῷ ψαλμῳδίας
τὴν παράταξιν τῶν δαιμόνων ὀλλύντας
σύντονον ἀρέμβαστον μέλποντας ᾆσμα.

Ἰνδικτιῶνος ιγ' ἔτει ,ςφξή (= 1060)

Διὰ τὴν φιάλην αὐτὴν ὁ Κοσμᾶς Βλάχος, διάκονος, εἰς τὸ ἔργον του «Ἡ χερσόνησος τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω» σελ. 174 γράφει τὰ ἑξῆς· «εἶναι ἀξιοσπούδαστο; διὰ τοὺς μαρμαρίνους στύλους καὶ πίνακας αὐτῆς οἵτινές εἰσι προχρ·τιανικῆς ἐποχῆς. Φέρει τοιχογραφίας εἰς τὸν θόλον αὐτῆς τοῦ ἔτους 1640».

Μ. Ρεῦμα, 26 Σεπτεμβρίου 1947.

† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

ΑΙ ΕΝ ΒΥΖΑΝΤΙΩ ΙΕΡΑΙ ΜΟΝΑΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΜΑΝΤΟΣ

(Συνέχεια ἐκ τῆς 213ης σελίδος)

Β'. Μονὴ τοῦ ἁγίου Μάμαντος ἐν τῇ Ξυλοκέρκῳ.

ΕΙΔΟΜΕΝ ἀνωτέρω ὅτι ἡ Μονὴ τοῦ ἁγ. Μάμαντος (τοῦ μαρτυρήσαντος ἐν Καππαδοκίᾳ κατὰ τὸν γ' αἰῶνα), ἡ λεγομένη Ξηρόκερκος, ἔκειτο εἰς τὸ Σίγμα καὶ πλησίον τῶν Μονῶν Ἰασίτου, Ἀνδρέου τοῦ ἐν τῇ Κρίσει, ἄνωθεν τῆς Μονῆς τῆς Περιβλέπτου, καὶ ἀγχοῦ τῆς Μονῆς τῶν Στουδίου, χωρὶς νὰ γίνηται μνεία εἰς τοὺς Συναξαριστὰς πύλης ἢ πόρτας Ξυλοκέρκου, οὐδὲ νὰ τοποθετῆται καμμία ἐξ αὐτῶν εἰς πόρταν Ξυλόκερκον, διότι τοιαύτη ἐν τῇ γειτονικῇ περιφερείᾳ δὲν ὑπῆρχεν· ὑπῆρχεν ἡ ὀνομασθεῖσα ἐκ τῆς Μονῆς τοῦ ἁγ. Μάμαντος Ξηρόκερκος, ἀλλ' οἱ Συναξαρισταὶ ἔκαμον χρῆσιν τῆς ἀρχαίας ὀνομασίας τοῦ τόπου, ὅστις ἐκαλεῖτο Σίγμα.

Ὁ Pargoire εἰς διεξοδικὴν σοβαρὰν αὐτοῦ μελέτην τιτλοφορουμένην «Le Saint Mamas de Constantinople» [1]) ἀποπειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἐν Κ/πόλει μία καὶ μόνη Μονὴ τοῦ ἁγ. Μάμαντος ὑπῆρχεν, ἡ ἀνωτέρω ἐν τῷ Σίγματι, ὅλαι δὲ αἱ τοποθεσίαι τῶν Συναξαριστῶν καὶ χρονογράφων ναῶν κειμένων εἰς τὴν Ξηρόκερκον ἢ Ξυλόκερκον, ἀναφέρονται εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, ὅπου καὶ ἡ Μονὴ τοῦ ἐν τῷ Σίγματι Μάμαντος, ἡ καλουμένη Ξηρόκερκος. Ἀλλ' ἂς ἴδωμεν πῶς καὶ ποῦ ὁρίζουσιν οἱ Συναξαρισταὶ τοὺς ναοὺς εἰς οὓς ἐτελοῦντο αἱ αὐτῶν συνάξεις, καὶ ἂν εἰς τοὺς ὑποδεικνυομένους τόπους ὑπῆρχον τοιοῦτοι ναοί.

Τὴν 30 Ἰουλίου ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν μαρτύρων Μάμαντος καὶ Βασιλίσκου ὁ Ἱεροσολυμιτικὸς Συναξαριστὴς 40 καὶ ὁ Παρισινὸς 1587 ὁρίζουσι τὴν σύναξιν αὐτῶν «ἐν τῇ Ξηροκέρκῳ» [2]). Τὸ δὲ Τυπικὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας «ἐν τῷ Ξηροκέρκῳ πόρτης» [3]). Ἀλλ' ὁ Συναξαριστὴς τοῦ Sirmond [4]), ὁ Συναξαριστὴς τοῦ Νικοδήμου (τῇ 29 Ἰουλίου), τὰ ἔντυπα

---

[1]) Tiré du Bulletin de l'institut Archéologique Russe de Constantinople vol. IX pages 1-2.

[2]) Delehaye, Συναξ. σ. 856, 44, 46.

[3]) Dimitrievski, Τυπικὰ Α, 98.

[4]) Delehaye, ἔνθ' ἀνωτέρω σ. 825, 50 (κατὰ τὴν 17 Ἰουλίου) 856, 5.

Μηναῖα καὶ ὁ Γεδεὼν [5]) τὴν σύναξιν τῶν ἀνωτέρω ἁγίων ὁρίζουσιν «ἐν τοῖς Δαρείου».

Ἔχομεν ὅθεν ἐκ τῶν Συναξαριστῶν καὶ τῶν Μηναίων μαρτυρίαν ὅτι ἡ σύναξις τῶν ἐν λόγῳ ἁγίων ἐτελεῖτο ἐν τῇ Ξηροκέρκῳ ἀφ' ἑνός, καὶ ἐν τοῖς Δαρείου ἀφ' ἑτέρου. Ἓν ἐκ τῶν δύο συμβαίνει· ἢ εἰς δύο διαφόρους ὁμωνύμους ναοὺς ἐτελεῖτο ἡ τῶν ἁγίων τούτων σύναξις, κειμένους εἰς δύο διαφόρους τοποθεσίας, ἢ ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ναῷ, κειμένῳ εἰς τόπον φέροντα δύο τοπωνύμια.

Ἐφεξῆς, τὴν 3ην Δεκεμβρίου, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν ἁγίων μαρτύρων «Ἴνδη καὶ Δόμνας, Σελεύκου, Ἀγαπίου, Μάμαντος, Γλυκερίου καὶ τῆς συνοδίας αὐτῶν [6]) ἁγίων τεσσαράκοντα» ἡ σύναξις ὁρίζεται εἰς τοὺς Συναξαριστὰς «ἐν Σοφιαναῖς» [7]), ὁ δὲ τοῦ Sirmond «ἐν Σοφιαναῖς ἤτοι ἐν τοῖς Δαρείου» [8]). Ἄρα τὰ Δαρείου τὰ ὁποῖα τοποθετοῦσιν οἱ Συναξαρισταὶ εἰς τὴν Ξηρόκερκον ἦσαν εἰς τὰς Σοφιανάς. Τρεῖς διάφοροι τοποθετήσεις τοῦ ναοῦ, εἰς τὴν Ξηρόκερκον, εἰς τὰ Δαρείου, καὶ τὰς Σοφιανάς. Ποῖος δὲ ὁ ναὸς οὗτος ὁ θρισσῶς τοποθετούμενος, εἰς ὃν ἐτελοῦντο αἱ τῶν ἀνωτέρω ἁγίων συνάξεις;

Ἦτο ἡ ἐν τῇ Ξυλοκέρκῳ (οὐχὶ Ξηροκέρκῳ ὡς ἐσφαλμένως σημειοῦσι τινὲς τῶν Συναξαριστῶν), εἰς τὰ Δαρείου καὶ τὰς Σοφιανὰς κειμένη μονὴ τοῦ ἁγίου Μάμαντος. Ἡ πλάνη τοῦ Pargoire προῆλθεν ἐκ τῆς κακῆς διατυπώσεως τῶν Συναξαριστῶν, χωρισάντων εἰς δύο μίαν καὶ τὴν αὐτὴν μνήμην τῶν ἀνωτέρω ἁγίων οὕτω: «Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τῶν ἁγίων Ἴνδη,.... καὶ τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα», ἐνῷ οἱ τεσσαράκοντα οὗτοι μάρτυρες ἀνήκουσιν εἰς τὴν συνοδείαν τοῦ Ἴνδη, ὡς ὀρθῶς ὁρίζει τὴν μνήμην τούτων ὁ Συναξαριστὴς τῆς Ἁγίας Σοφίας οὕτω: «Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ (3 Δεκεμ.) τῶν ἁγίων μαρτύρων Ἴνδη καὶ Δόμνας, Σελεύκου, Μάμαντος καὶ τῆς συνοδείας αὐτῶν μ' (τεσσαράκοντα) ἐν Σοφιαναῖς καὶ Γλυκερίου μάρτυρος» [9]).

Εἰς τὰς Σοφιανὰς ἢ τὰ Δαρείου ναὸς τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα δὲν

---

[5]) Βυζ. Ἑορτολόγιον (29 Ἰουλίου) σ. 142, «τῶν ἐν τοῖς Δαρείου» οὐδεὶς τῶν Συναξαριστῶν λέγει «τῶν» ἐν τοῖς Δαρείου διότι ἡ ἔκφρασις σημαίνει «τῶν κειμένων ἐν τοῖς Δαρείου», ἀλλὰ λέγουσιν ἁπλῶς «ἐν τοῖς Δαρείου» ὅπου δηλαδὴ ἐτελεῖτο ἡ σύναξις αὐτῶν.

[6]) Ἐν τῷ Συναξ. τοῦ Sirmond «καὶ τῆς συνοδίας αὐτῶν ***καὶ*** ἁγίων τεσσαράκοντα» (Delehaye Συναξ. σ. 275,16).

[7]) Delehaye, Συναξ. σ. 276,54,55.

[8]) Ἔνθ' ἀνωτ. σ. 275,16.

[9]) ***Δημητριεύσκη***, Τυπικὰ Α, 28-29. Ὁ ***Γεδεών***, Βυζ. Ἑορτολόγιον σ. 197.

ὑπῆρχεν [10]). Ἀλλ' ἐπειδὴ μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω ἁγίων συγκαταλέγεται καὶ ὁ μάρτυς Μάμας, ἡ σύναξις ὅλων τούτων τῶν μετὰ τοῦ Ἴνδη, Μάμαντος καὶ τῶν λοιπῶν συνοδῶν τεσσαράκοντα ἐτελεῖτο ἐν τῇ Μονῇ τοῦ ἁγίου Μάμαντος, τῇ παρὰ τὴν Ξυλόκερκον, εἰς τὰς Σοφιανὰς ἢ τὰ Δαρείου, ὅπως ἐτελεῖτο ἐν τῇ αὐτῇ Μονῇ καὶ ἡ σύναξις Μάμαντος καὶ Βασιλίσκου.

Κατὰ ταῦτα αἱ Σοφιαναὶ καὶ τὰ Δαρείου εἶνε μία καὶ ἡ αὐτὴ τοποθεσία εἰς τὴν περιοχὴν τῆς πόρτας τῆς Ξυλοκέρκου, ὅπου καὶ ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου Μάμαντος. Ἀνάγκη νὰ προσέξωμεν εἰς τοῦτο, ὅτι ἡ ἐν τῷ Σίγματι Μονὴ τοῦ ἁγίου Μάμαντος δὲν ἀναφέρεται οὐδαμοῦ κειμένη οὔτε ἐν Σοφιαναῖς οὔτε ἐν τοῖς Δαρείου οὔτε ἐν τῇ πόρτῃ Ξυλοκέρκου· ἡ δευτέρα ὅμως αὕτη Μονὴ τοῦ Μάμαντος ὑπό τε τῶν Συναξαριστῶν καὶ τῶν Χρονογράφων τοποθετεῖται πλησίον τῆς Ξυλοκέρκου πόρτης.

Ὁ Κεδρηνὸς λέγει· «ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μάμαντος πλησίον τῆς Ξυλοκέρκου πόρτης» [11]) ὁμοίως καὶ ὁ Πορφυρογέννητος [12]) καὶ Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος [13]) καὶ Γεώργιος ὁ Ἁμαρτωλὸς «ἐκ τῆς τοῦ ἁγίου Μάμαντος μονῆς ἀνδρείας τῆς πλησίον οὔσης τῆς Ξυλοκέρκου λεγομένης πόρτης» [14]). Καὶ οἱ τέσσαρες οὗτοι ἱστορικοὶ τὴν μονὴν ταύτην τοῦ ἁγίου Μάμαντος τοποθετοῦσι πλησίον τῆς Ξυλοκέρκου πόρτης, οὐδεὶς δὲ ἐν τῷ Σίγματι ἢ ἐν τῷ Τρίτῳ ὅπου ἦτο ἡ ἄλλη ὁμώνυμος Μονὴ τὴν ὁποίαν γνωρίζει ὁ Πορφυρογέννητος.

Ἔλθωμεν τώρα εἰς τοὺς Συναξαριστάς, ἐν οἷς τόσοι ἀναφέρονται ναοὶ κείμενοι εἰς τὴν Ξυλόκερκον ἢ πλησίον τῆς Ξυλοκέρκου πόρτης. Οἱ

---

[10]) Τοιοῦτον ναὸν τῶν τεσσαράκοντα μαρτύρων ἀγνοεῖ καὶ ὁ Janin (Echos d'Orient ἔτος 38 (1935) σ. 69). Ἐρωτᾷ δέ, μήπως πρόκειται περὶ ναοῦ κειμένου εἰς τὸν λιμένα τῶν Σοφιῶν ἢ πέραν εἰς τὸ στενὸν τοῦ Βοσπόρου; ἓν μόνον, λέγει, εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ περιοχὴ ἐκαλεῖτο τὰ Δαρείου, ἀλλὰ τοῦτο δὲν μᾶς ὠφελεῖ, διότι ἀγνοοῦμεν ποῦ ἔκειντο τὰ Δαρείου. Ἀλλ' ἐν νεωτέρᾳ μελέτῃ αὐτοῦ δημοσιευθείσῃ ἐν «Études Byzantines» τομ. I (1943) σ. 128 ἀποπειρᾶται νὰ καθορίσῃ τὰ Δαρείου ἀνατολικῶς τοῦ λιμένος τῶν Σοφιῶν συγχέων τὸν ναὸν τῶν μετὰ τοῦ Ἴνδη τεσσαράκοντα μαρτύρων μὲ τὸν ναὸν τῶν Τεσσαράκοντα μαρτύρων τῶν ἐν Σεβαστείᾳ μαρτυρησάντων, ὅστις ἦν πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Σωτῆρος, παρὰ τὰ τείχη τῆς Προποντίδος καὶ οὐχὶ μακρὰν τῆς μονῆς τῶν Μαγγάνων. Ἡ πλάνη προῆλθε διότι συνεταύτισε τὰς Σοφιανὰς ἤτοι τὰ Δαρείου μὲ τὰ τῆς Σοφίας καὶ τὰς δύο τοποθεσίας ἐξέλαβεν ὡς μίαν καὶ τὴν αὐτήν, ὁρίσας τοὺς ναοὺς τοὺς ἐν τοῖς Δαρείου παρὰ τὸν λιμένα τῶν Σοφιῶν (κάτεργο λιμάνι) καὶ συσκοτίσας περισσότερον τὰ πράγματα.

[11]) I, 707, 11 ἔκδ. Βόννης.

[12]) Ἔκθεσις 546, 20 ἔκδ. Βόννης.

[13]) Migne, P. G. τόμ. 147, 412.

[14]) Χρονικὸν σ. 896, 5 ἔκδ. Βόννης.

Συναξαρισταὶ γνωρίζουσι καλῶς καὶ τὸ Σίγμα καὶ τὴν Ξυλόκερκον. Οἱ δὲ ναοὶ τοὺς ὁποίους ὁρίζουσιν εἰς τὴν Ξυλόκερκον οὐδαμοῦ τίθενται εἰς τὸ Σίγμα ἢ πλησίον τοῦ Σίγματος, ἢ πλησίον μιᾶς τῶν μεγάλων Μονῶν, Μάμαντος, Ἀνδρέου τοῦ ἐν τῇ Κρίσει, Περιβλέπτου, Στουδίου. Πάντες «ἐν τῇ Ξυλοκέρκῳ» [15]) ἢ πλησίον ἄλλου ἐκεῖ γνωστοῦ ναοῦ ἐν τῇ αὐτῇ περιοχῇ κειμένου, ἀλλ' ὑπὸ διάφορον τοπικὸν ὄνομα.

Οὕτως ἡ σύναξις τῆς ἁγίας Θεοδώρας τελεῖται «ἐν τῇ Ξυλοκέρκῳ πλησίον τῆς Ἰουστινιανοῦ γεφύρας» [16])· γνωστὴ δὲ ἡ θέσις τῆς Ἰουστινιανοῦ γεφύρας [17])· ἐφεξῆς ἡ σύναξις Θεοδότης καὶ Σωκράτους τελεῖται ἐν τῷ ναῷ αὐτῶν ἐν τῇ Ξυλοκέρκῳ [18]). Ἡ σύναξις τῶν ἁγίων Πατερμουθίου καὶ Κόπρη τελεῖται ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἄνθου πλησίον τῆς Ξυλοκέρκου [19]). Ἡ σύναξις Κοδράτου ἐν τῷ μαρτυρείῳ αὐτοῦ πλησίον τῆς Ξυλοκέρκου [20]).

Οὐδεὶς ἐκ τῶν τεσσσάρων τούτων ναῶν τῶν κειμένων πλησίον τῆς Ξυλοκέρκου λέγεται κείμενος ἐν τῷ Σίγματι, διότι εἰς τὸ Σίγμα ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Μοναὶ διὰ τὸ ἥσυχον καὶ ἐρημικὸν τοῦ τόπου, οὐχὶ δὲ καὶ ἐνοριακοὶ ναοί, ὡς ἦσαν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Βλαχερνῶν, ὅπου ἦν ἡ Ξυλόκερκος πόρτα.

Εἴπομεν ἀνωτέρω ὅτι οἱ Συναξαρισταὶ τὴν θέσιν ναῶν τινων γνωστῶν τοποθετοῦσι διαφόρως, ὡς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Μάμαντος, εἰς ἣν ἐτελεῖτο ἡ σύναξις Μάμαντος καὶ Βασιλίσκου, ὁτὲ εἰς τὴν Ξυλόκερκον, ἄλλοτε εἰς τὰ Δαρείου καὶ ἄλλοτε εἰς τὰς Σοφιανάς. Ὁ καθορισμὸς τῆς θέσεως τῶν Σοφιανῶν θὰ λύσῃ τὸ ἀκανθῶδες τοῦτο ζήτημα.

Γνωρίζομεν ὅτι Ἰουστῖνος Β΄. (565 — 578) ἔκτισεν ἐπ' ὀνόματι τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σοφίας παλάτια κείμενα, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν [21]), πρὸ τῆς πόλεως· «καὶ βασίλεια ***πρὸ τῆς πόλεως*** Σοφιανὰς δι' ἐκείνην καὶ ταῦτα ***καὶ τὸν τόπον*** κατονομάσας». Τὰ πρὸ τῆς πόλεως δὲ ταῦτα παλάτια ἦσαν ***ἔξω*** τῆς πόλεως, ὡς σαφέστερον καθορίζει τὴν θέσιν αὐτῶν ὁ Ἰωήλ· «ἔκτισε παλάτιον ἔξω τῆς πόλεως, καὶ λιμένα ἐν τῇ πόλει, καὶ

---

15) «Ξηροκέρκῳ» ὁ Συναξαριστής.

16) Delehaye, Συναξ. σ. 915, 11. ***Μαλαλᾶς***, σ. 492 ὅστις μνημονεύει καὶ τὰ ἐγκαίνια τῆς ἁγίας μάρτυρος Θεοδώρας, «τῆς οὔσης πλησίον τῆς γεφύρης». Εἰς τὸν ναὸν τοῦτον τῆς ἁγίας Θεοδώρας ἐτελεῖτο καὶ ἡ σύναξις Ἀγαθονίκου μάρτυρος.

17) ***Γεδεών***, Βυζ. Ἑορτολόγιον σ. 141.

18) Delehaye, Συναξ. σ. 158, 12.

19) Ἔνθ' ἀνωτ. σ. 807, 5.

20) Ἔνθ' ἀνωτ. σ. 669, 62, 672, 5.

21) Γ΄, βιβλίον XIV σ. 174 - 179.

ἐκάλεσε Σοφιανάς, τὴν δὲ Σοφίαν εἰς ὄνομα τῆς ἑαυτοῦ γυναικός» [22]). Σώζεται δὲ καὶ ἐπίγραμμα εἰς τὸ ἐν Σοφιαναῖς τοῦτο παλάτιον οὕτως ἔχον:

'Οππόθι τεμενομένης χθονὸς ἄνδιχα πόντον ἀνοίγει
πλαγκτὸς ἀλικλύστων πορθμὸς ἐπ' ἠτόνων
χρύσεα συλλέκτρῳ τὰ δ' ἀνάκτορα θῆκεν 'Ανάσσῃ
τῇ πολυκυδίστῃ θεῖος Ἄναξ Σοφίῃ.
Ἄξιον, ὦ Ρώμη, μεγαλόκρατες ἀντία σεῖο
κάλλος ἀπ' Εὐρώπης δέρκεται εἰς 'Ασίην [23]).

Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο ὁρίζει σαφέστατα τὴν θέσιν τοῦ Σοφιανοῦ παλατίου· ἦτο ἐκτισμένον ἐκεῖ ὅπου ἡ γῆ χωρίζεται ὑπὸ τοῦ πορθμοῦ, δηλαδὴ τοῦ Κερατίου κόλπου, καὶ ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἔβλεπε τὴν ἀντικρὺ 'Ασίαν. Δὲν ἦτο ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, ὡς θέλει ὁ Janin καὶ ὁ Pargoire, οὔτε ἐντὸς τῆς πόλεως, ἀλλὰ πρὸ τῆς πόλεως, ὡς λέγει ὁ Ζωναρᾶς, ἢ ἔξω τῆς πόλεως κατὰ τὸν 'Ιωήλ. 'Η δὲ ἔκφρασις πρὸ τῆς πόλεως, πρὸ τοῦ τείχους δὲν σημαίνει ***πέραν*** τῆς πόλεως ὥστε νὰ ζητηθῇ ἐκεῖ εἰς τὰ 'Ασιατικὰ προάστεια (τῆς Χρυσουπόλεως ἢ τοῦ Τσεγκέλκιοϊ) τὸ παλάτιον τῶν Σοφιανῶν, ἀλλ' ἔξω τῆς πόλεως εἰς τὰς καλουμένας Σοφιανάς, ἤτοι ἐν τοῖς Δαρείου, ὅπου ἦσαν τόσοι γνωστοὶ ναοί, γνωστότερος δὲ πάντων ὁ τῶν ἁγίων 'Αναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, ἐξ οὗ ἐκλήθη καὶ ἡ περιοχὴ ἐκείνη Κοσμίδιον. 'Εκεῖ ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων ἦτο ἐκτισμένον τὸ παλάτιον τῶν Σοφιανῶν, καὶ ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἐδέρκετο τὴν 'Ασίαν ἔχον ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐκεῖ εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ σημερινοῦ 'Εγιοὺπ ἦτο τὸ περίφημον παλάτιον, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὅλη περιοχὴ ἐκλήθη Σοφιαναί. Εἰς τὴν τοποθεσίαν δὲ ταύτην ἦτο καὶ ἡ ζητουμένη Μονὴ τοῦ ἁγίου Μάμαντος, ὅπου καὶ τοποθετοῦσιν αὐτὴν πάντες σχεδὸν οἱ ἀρχαιολόγοι, τοὺς ὁποίους μνημονεύει μὲν καὶ ἀπαριθμεῖ μετ' ἀκριβείας ὁ πατὴρ Pargoire διὰ ν' ἀποδείξῃ πλανηθέντας, ἀπορρίπτει δ' ὅμως τὰς γνώμας αὐτῶν ἵνα στηρίξῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ καθ' ἡμᾶς ἀτυχῆ καὶ ἀστήρικτον. Τὰς μαρτυρίας δὲ τούτων περὶ τῆς θέσεως τῆς Μονῆς τοῦ ἁγίου Μάμαντος ἐπαναλαμβάνομεν καὶ ἐνταῦθα πρὸς στήριξιν τῆς ἡμετέρας θέσεως.

'Ο Γύλλιος τοποθετεῖ τὴν Μονὴν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Βλαχερνῶν

[22]) Χρονικὸν σ. 45. Τὰ τῶν Σοφιῶν παλάτια ἦσαν διάφορα τῶν Σοφιανῶν, τὰ μὲν ἔκειντο ἐπὶ τῆς Προποντίδος, τὰ δὲ ἔξω τῆς πόλεως παρὰ τὸ 'Εγιούπ.

[23]) *Ζωναρᾶ*, ἔνθ' ἀνωτέρω, καὶ Anthologia Palatina IX, 657 ἔκδ. Dübner μέ τινας διαφορὰς γραφῶν, πβλ. Janin, Topographie de Constantinople Byzantine ἐν Etudes Byzantines τόμ. I. (1943) σ. 122 σημ. 7.

(De topographia C/poleos, Lyon 1561 σ. 206 καὶ De Bosporo Tracio, Lyon 1561 σ. 67).

Ὁ Banduri πλησίον τοῦ Ἐγιοὺπ (Imperium Orient. Venise 1729 τ. Β' πίναξ III).

Ὁ J. Leunclavius εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην τοῦ Κερατίου κόλπου (Pandectae historiæ turcicae Migne, P. G. τ. 159, 274).

Ὁ **Παν. Νικούσιος** εἰς τὸ Σουλτὰν Ἀχμὲτ IV' εἰς τὸ κατὰ Ἐγιούπιον Τζαμί.... ἔνθα ἦτο ποτὲ ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Μάμαντος καὶ ἡ περίφημος μονὴ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος (;) (**Σακκελίων**, Παναγιωτάκη τοῦ Μαμωνᾶ διάλεξις ἐν Δελτίῳ τῆς ἱστορ. καὶ ἐθνολογ. ἑταιρ. τῆς Ἑλλάδος τ. Γ', 245).

Ὁ Dugange ἐν τοῖς Δαρείου (Const. Christ. Venise 1729 τομ. Α, 45, 120, 129. Ἐκτὸς τούτου ἀπαριθμεῖ καὶ τὰς δύο ἄλλας μονὰς τοῦ Μάμαντος, τὴν εἰς τὸ στενὸν τοῦ Βοσπόρου (εἰς τὴν Θρακικὴν ὄχθην) καὶ τὴν ἐν τῷ Σίγματι (σ. 130).

Ὁ J. von Hannmer εἰς τὸ Ἐγιοὺπ (Constantinopolis und der Bosporos, Pesth, 1822 τομ. Α, 213, Β, 29).

Ὁ **Κωνστάντιος** ἐν μέσῳ τοῦ Ἀϊβὰν-Σαράϊ καὶ τοῦ Ἐγιοὺπ (Κωνσταντινιάς, Venise 1824 σ. 116. καὶ Κωνσταντινούπολις σ. 147).

Ὁ **Σκ. Βυζάντιος** ἐν τῇ Περαίᾳ εἰς τὸ Σούτλιτζε ἀπέναντι τοῦ Ἐγιούπ, (αὐτόθι τοποθετεῖ τὸ παλάτιον τοῦ ἁγ. Μάμαντος καὶ τὸν παρ' αὐτὸ ἱππόδρομον) («Κωνσταντινούπολις» Ἀθῆναι τ. Α' 1851 σ. 599 καὶ τ. Β', 8), τὸν δὲ ναὸν τοῦ ἁγ. Μάμαντος μεταξὺ τοῦ Ἀϊβὰν-σαράϊ καὶ τοῦ Ἐγιούπ.

Ὁ Ph. Dethier πλησίον τοῦ Ἐγιοὺπ (Le Bosphore et C/ple Vienne 1873 σ. 12).

Ὁ **Πασπάτης** εἰς τὸ Κοσμίδιον· τὴν δὲ ἄλλην μονὴν τοῦ ἁγ. Μάμαντος εἰς τὸ Στενὸν τοποθετεῖ εἰς τὸ ἱπποδρόμιον ὅπου ἐφονεύθη Μιχαὴλ ὁ Γ', δηλαδὴ εἰς τὸ Ἀϊμάμα-δερέ, μεταξὺ Μακροχωρίου καὶ ἁγίου Στεφάνου (Θρακικὰ προάστεια τοῦ Βυζαντίου ἐν Ἑλλην. Φιλολ. Συλλ. Κ/πόλεως τ. ΙΒ' 1879, σ. 41).

Ὁ Σλούμπερζερ εἰς τὸ Ἐγιούπ, εἰς τὸ βάθος τοῦ Κερατίου κόλπου ὅπου τὸ ἱπποδρόμιον καὶ τὸ παλάτιον (Les îles des Pinces Paris 1884 σ. 361).

Ὁ Mordman εἰς τὸ Δεφτερτὰρ-ἰσκελεσὶ (Esquisse topogr. Lille 1892 σ. 34 ἀπέναντι τῶν παλατίων τοῦ Πορφυρογεννήτου).

Ὁ Οὐσπένσκη εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν ὄχθην τοῦ Βοσπόρου (περὶ τῆς μονῆς τοῦ ἁγ. Μάμαντος ἐν Κ/πόλει (Ρωσ.) 1 Ὀδησσὸς 1892 σ. 78 84).

Ὁ Grosvener εἰς τὸ Ἀϊβὰν Σαράϊ (C/ple Londres 1895 τ. Α' 81).

Ὁ Bouvy πλησίον τοῦ Ἐγιούπ (Souvenirs chretiens de C/ple et des environs Paris 1896 σ. 58, 63).

Ὁ Van Millingen ἔξω τῶν τειχῶν πλησίον τῶν Βλαχερνῶν, μεταξὺ Ἐγιοὺπ καὶ Ἀϊβὰν-Σαράϊ (Byzantine Constantinople, Londres 1879 σ. 89 σημ. 4).

Ὁ ***Σταυρ. Ἀριστάρχης*** παρὰ τὸν Κουμπαρχανὲν τοῦ Σούτλιτζε καὶ οὐχὶ παρὰ τὸ Ἐγιοὺπ (***Φωτίου*** Λόγοι καὶ ὁμιλίαι Κ/πολις 1901 τομ. Α΄, μβ).

Ὁ ***Μ. Γεδεὼν*** ἔξω τῶν Βλαχερνῶν (Βυζ. Ἑορτολόγιον σ. 164).

Καὶ αὗται εἶνε αἱ γνῶμαι τῶν ἐπιφανεστέρων ἀρχαιολόγων τῶν ἀσχοληθέντων περὶ τῶν διαφόρων ναῶν καὶ μονῶν τῆς Κ/πόλεως. Πάντες σχεδὸν περὶ τὴν Ξυλόκερκον καὶ τὸ Ἐγιοὺπ καὶ ἐκεῖ που ἀποβλέπουσι νὰ τοποθετήσουν τὴν μονὴν τοῦ ἁγ. Μάμαντος, τὴν ὁποίαν εἷς καὶ μόνος, ὁ σοφὸς πατὴρ Pargoire διημφισβήτησε καὶ ἠρνήθη νὰ δεχθῇ συγχήσας τὴν Ξυλόκερκον μετὰ τῆς Ξηροκέρκου, ἀγνοήσας τὰς Σοφιανὰς καὶ τὰ Δαρείου, καὶ τὰς δύο μονὰς τοῦ ἁγ. Μάμαντος συγχωνεύσας εἰς μίαν παρὰ τὰς μαρτυρίας τῶν πηγῶν, αἵτινες τὴν μὲν μίαν Μονὴν ὁρίζουσιν ἁπλῶς ἐν τῷ Σίγματι, τὴν δὲ ἄλλην πλησίον τῆς πόρτης Ξυλοκέρκου, πρὸ τοῦ τείχους καὶ ἔξω τῆς πόλεως εἰς τὰς Σοφιανάς.

Φαίνεται ὅτι τὸ ἐν Σοφιαναῖς παλάτιον, τὸ ἐγερθὲν ὡς εἴπομεν ὑπὸ Ἰουστίνου πρὸς τιμὴν τῆς συζύγου αὐτοῦ Σοφίας, ἐκαλεῖτο ἀργότερον παλάτιον τοῦ ἁγ. Μάμαντος ἐκ τῆς πλησίον Μονῆς τοῦ Μάμαντος, καὶ τοῦτο ἐπέφερεν ἱκανὴν σύγχυσιν εἰς τοὺς ἀρχαιολόγους ἀναζητοῦντας αὐτὸ ὁτὲ μὲν πλησίον τοῦ Ἐγιούπ, ὁτὲ δὲ εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην τοῦ Κερατίου κόλπου. Ἡ Κομνηνὴ Ἄννα νομίζω ὅτι εἰς τὸ σκοτεινὸν τοῦτο ζήτημα γίνεται καλὸς ὁδηγός. Αὕτη ἀναφέρει «τὰ κατὰ τὴν ἀργυρᾶν καλουμένην λίμνην διακείμενα παλάτια τοῦ ἁγίου Μάμαντος» [24]) τὰ ὁποῖα ὁρίζει πλησίον τοῦ Κοσμιδίου, ἀλλὰ πλησίον τοῦ Κοσμιδίου (Ἐγιούπ) ἄλλο παλάτιον δὲν ὑπῆρχεν εἰμὴ τὸ τῶν Σοφιανῶν.

Τὴν Ξυλόκερκον πόρταν οἱ χωρογράφοι τῆς Βυζαντινῆς Κωνσταντινουπόλεως τοποθετοῦσιν εἰς σημεῖόν τι τειχῶν μεταξὺ παλατίου τοῦ Πορφυρογεννήτου (Τεκφοὺρ Σαράϊ) καὶ τοῦ Κερατίου κόλπου, πλησίον δὲ τῆς πόρτας τῆς Ξυλοκέρκου ὁρίζουσι τὴν Μονὴν τοῦ ἁγ. Μάμαντος. Καθ' ἡμᾶς δέον νὰ τοποθετηθῇ πλησίον τῆς γεφύρας τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἥτις ἐκαλεῖτο καὶ γέφυρα τοῦ ἁγίου Μάμαντος.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχὲς)

† Ὁ Πρ. ΛΕΟΝΤΟΠΟΛΕΩΣ ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ

---

[24]) Ἀλεξιὰς Χ, 9 ΙΙ σ. 48, ἔκδ. Βόννης.

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΚΩΝ)ΠΟΛΕΩΣ ΦΙΛΟΘΕΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΦΙΛΟΘΕΟΣ δὶς ἐπατριάρχευσεν. Ἡ πρώτη πατριαρχεία του συμπίπτει μὲ τὸ ἔτος 1354, ἤτοι μὲ τὰς ἔριδας Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου. Τοῦ Πατριάρχου Καλλίστου ἀποχωρήσαντος τοῦ θρόνου, ἢ μᾶλλον λάθρᾳ φυγόντος, διότι ἠρνήθη νὰ στέψῃ βασιλέα τὸν υἱὸν τοῦ Καντακουζηνοῦ Ματθαῖον, ὁ αὐτοκράτωρ Καντακουζηνὸς συνεκρότησε σύνοδον ἐν Κωνσταντινουπόλει δι' ἐκλογὴν τοῦ διαδόχου τοῦ Καλλίστου. Ἡ σύνοδος ἀπαρτισθεῖσα ἐκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνδημούντων ἀρχιερέων καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων τῆς Θράκης, Πατριάρχην ἐξέλεξε τὸν μητροπολίτην Ἡρακλείας Φιλόθεον [1]. Προηγουμένως ἦτο μοναχὸς τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω καὶ μάλιστα ἡγούμενος τῆς Μονῆς Λαύρας. Ἀνῆκεν εἰς τὴν τάξιν τῶν κληρικῶν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι διεκρίνοντο τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπὶ ἐκκλησιαστικῇ καὶ θύραθεν παιδείᾳ καὶ μορφώσει. Ἐπικρατήσαντες τοῦ Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου, φοβηθεὶς ὁ Φιλόθεος ἐγκατέλιπε τὸν θρόνον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τὸ δεύτερον πατριαρχεύσαντος—ὡς διαδόχου τοῦ Φιλοθέου—Καλλίστου, τόσον ἡ Σύνοδος ὅσον καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰ. Παλαιολόγος ἐπανέφερον εἰς τὸν θρόνον τὸν Φιλόθεον, διατηρήσαντα τὴν οἰκουμενικὴν ἕδραν μέχρι τοῦ θανάτου του (1364 - 1376).

Ὁ Πατριάρχης Φιλόθεος ὡς λόγιος ἔγραψε καί τινα συγγράμματα, ἰδίως κατὰ τῶν Ἡσυχαστῶν καὶ ὑπὲρ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης. Εἰς τὸ ἐγκώμιόν του ὑπὲρ τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ ἀναφέρει τὰ ἑξῆς σχετικὰ πρὸς τὴν ὀνομασίαν τῆς Μονῆς τῆς Χώρας· «ἡ δ' ἀπῄει παρὰ τὸ σεπτὸν ἐκεῖνο τῶν μοναστῶν φροντιστήριον· ὃ *χώραν* προσαγορεύουσιν ἄνωθεν, εἴτε τὴν τῶν ζώντων χώραν, δηλαδὴ τὸν Χριστόν, εἴτε τὴν τοῦ ἀχωρήτου χώραν αὐτοῦ τούτου, φημί, τὴν Παρθένον ἅμα καὶ Θεομήτορα.» (Migne, 151 στ. 652).

Τὸ σημαντικὸν τοῦτο χωρίον ἀπὸ ἀπόψεως τῆς ὀνομασίας τῆς Μονῆς τῆς Χώρας, ἐὰν δ. λ. δ. ἡ Χώρα πρέπει νὰ ἐκληφθῇ γραμματικῶς καὶ ἱστορικῶς ἢ μὲ ἠθικὴν καὶ μυστικὴν ἔννοιαν ἢ καὶ μὲ τὰς δύο ἐννοίας, τὸ χωρίον, λέγω, τοῦτο, δὲν εἴχον ὑπ' ὄψιν οὔτε ἐγὼ οὔτε ὁ ἀδελφὸς Λαοδικείας—νῦν Πριγκηποννήσων—Δωρόθεος, ὅτε ἀμφότεροι συνετάξαμεν μελέτας σχετικὰς [2]) πρὸς τὴν ὀνομασίαν τῆς περιφήμου Μονῆς, οὔτε ὁ Von Millingen «Byzantine Churches in Constantinople». Ὁ Πατριάρχης Φιλόθεος φανερῶς δηλοῖ ὅτι ἡ ὀνομασία ἔχει ἠθικὴν καὶ μυστικὴν προέλευσιν. Καὶ πράγματι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Φιλοθέου αὐτὴ ἡ ἔννοια ὑπερίσχυεν. Ἀλλὰ τὸ «ἄνωθεν» ἕως ποῦ πρέπει νὰ τὸ ἀναγάγωμεν; Εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἱδρύσεως τῆς Μονῆς, ὥστε νὰ ἀποκλεισθῇ τελείως ἡ γραμματικὴ ἔννοια; Ἂς ἀνατρέξῃ ὁ ἀναγνώστης εἰς τὰς τρεῖς προσημειωθείσας μελέτας.

† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

---

[1]) Ἐξελέγη Ἡρακλείας κατὰ τὸ ἔτος 1347.

[2]) Ἴδε «Ὀρθοδοξίαν» τοῦ ἔτους 1930.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΤΙΝΕΣ

ΣΧΕΤΙΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Ο ΙΓΝΑΤΙΟΣ ἐν τῇ πρὸς Πολύκαρπον ἐπιστολῇ του γράφει· «ὁμοίως καὶ τοῖς ἀδελφοῖς μου παράγγελλε, ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀγαπᾶν τὰς συμβίους ὡς ὁ Κύριος τὴν Ἐκκλησίαν». Ὁ δὲ Ἀπόστολος Παῦλος· «οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν Ἐκκλησίαν. Ὁ αὐτὸς Ἰγνάτιος ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῇ του (κεφ. στ΄.) ἀναφέρει τὸν Ἀπόστολον Παῦλον ὡς συγγραφέα τῆς πρὸς Ἐφεσίους καταχωρίζων καὶ χωρία ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν. «Καὶ ἐστέ, ὡς Παῦλος ὑμῖν ἔγραφεν, ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, διὰ τὸ καὶ ἐν μιᾷ ἐλπίδι κεκλῆσθαι τῆς πίστεως». Ἐν τῇ ἐν λόγῳ ἐπιστολῇ τοῦ Ἀπ. Παύλου δ΄. 4, ἀναγινώσκομεν· «Ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν». Ὁ ἱερὸς Ἰγνάτιος ἀπέθανε τῷ 107, ἑπομένως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς σύγχρονος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἀφ᾽ οὗ κατὰ τὸ 69 ἐγένετο ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας. Ἑπομένως ἡ μαρτυρία του ἐν προκειμένῳ κέκτηται μεγάλην σημασίαν.

Ὁ ἐπίσκοπος Λουγδούνων (Lyon τῆς Γαλλίας) Εἰρηναῖος, διὰ τοῦ ἱεροῦ Πολυκάρπου, ἐπισκόπου Σμύρνης, γνωρίσας τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, ἀποθανὼν δὲ κατὰ τὸ 200, ἀναφέρει ρητῶς τὸν Ἀπόστολον Παῦλον ὡς συγγραφέα τῆς πρὸς Ἐφεσίους· «καθὼς ὁ μακάριος Παῦλός φησιν, ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῇ (ε΄. 30) ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ». (Κατὰ αἱρέσεων βιβλ. ε΄ κεφ. β΄). Καὶ εἰς τὸ ιδ΄ κεφ. τοῦ αὐτοῦ βιβλίου ἐν λατινικῇ μεταφράσει ἐπαναλαμβάνεται «quemad modum Apostolos Ephesiis ait» (ὡς ὁ Ἀπόστολος τοῖς Ἐφεσίοις φησὶ) καὶ ἕπονται αἱ φράσεις τοῦ κεφ. α΄. στίχ. 7, β΄. στίχ. 13-15, κεφ. α΄. στ. 7, β΄. στ. 13-15. [10]).

Ὁ κατὰ τὸ 220 ἀποθανὼν μέγας ἀπολογητὴς τοῦ Χριστιανισμοῦ

---

[10]) Migne Ἑλλ. Πατρολογία τόμ. 7 στ. 1126 καὶ 1163 εἰς τὸ τέλος τοῦ λατινικοῦ ἐκείνου ἀποσπάσματος προστίθενται καὶ τὰ ἑξῆς· «set in omni antem epistola manifeste testificatur Apostolos, quoniam per carnen Domini nostri et sanguinem egus nos salvati sumus». Ἡ epistola εἶνε ἡ πρὸς Ἐφεσίους καὶ ὁ Apostolos εἶνε ὁ Παῦλος.

καὶ σοφὸς διδάσκαλος τοῦ πολλοῦ 'Ωριγένους Κλήμης μνείαν ποιεῖται τοῦ 'Αποστόλου Παύλου ὡς συγγραφέως τῆς πρὸς 'Εφεσίους· οὕτω εἰς τοὺς Στρωματεῖς (βιβλ. ε΄. κεφ. 10 Migne Ε. Π. 9, στ. 93) γράφει· «εἰκότως ἄρα ὁ θεσπέσιος 'Απόστολος» καὶ προσθέτει τὰ λόγια τῆς πρὸς 'Εφεσίους· «κατ' ἀποκάλυψιν ἐγνωρίσθη μοι τὸ μυστήριον... ('Εφ. γ΄. 3, 4, 5). Καὶ εἰς τὸν Παιδαγωγόν του (βιβλ. Β΄. κεφ. 2) διαλαμβάνει τὰ ἑξῆς σχετικὰ πρὸς τὸ ἐνταῦθα ζητούμενον· «εἰκότως οὖν καὶ ὁ 'Απόστολος παραγγέλλει» μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστιν ἀσωτία πολλή,» ('Εφ. ε΄. 18). Χωρία ἐκ τῆς πρὸς 'Εφεσίους ἀναφέρει εἰς πολλὰ μέρη τῶν Στρωματέων (βιβλ. Ε΄. κεφ. 13. β. ε΄. κεφ. 14, βιβ. στ΄ κεφ. 11, ὅπου, ἀναφέρονται χωρία 'Εφ. γ΄. 5, δ. 12, β΄. 21). Εἰς τὸν Παιδαγωγὸν (C΄ 5. Migne 8 στ. 269) διακηρύττει τὰ ἑξῆς· «σαφέστατα δέ, ***'Εφεσίοις γράφων***, ἀπεκάλυψε τὸ ζητούμενον, ᾧ δέ πως λέγων· μέχρι καταντήσωμεν...» ('Εφ. δ΄. 13-15).

'Ο μαθητὴς τοῦ 'Αλεξανδρέως Κλήμεντος 'Ωριγένης (185-254) ἀναφέρει δέκα τέσσαρας ἐπιστολὰς τοῦ 'Αποστόλου Παύλου ἐν τῇ ὀγδόῃ ὁμιλίᾳ του εἰς τὸν 'Ιησοῦν τὸν Ναυῆν, περισωθείσῃ ἐν λατινικῇ μεταφράσει· «Paulus in quatuordecim epistolarum suarum fulminans tubis». 'Εν τῷ κατὰ Κέλσου (βιβλ. Γ΄. Migne 11 στ. 944) ἀναγινώσκομεν· «πρῶτον σαφήνισον τοῦ ταῦτα λέγοντος τὰς ἐπιστολάς· καὶ ἀτενίσας τῷ βουλήματι ἑκάστης ἐν αὐταῖς λέξεως (φερ' εἰπεῖν τῇ πρὸς 'Εφεσίους, καὶ πρὸς Κολασσαεῖς καὶ τῆς πρὸς Θεσσαλονικεῖς, πρὸς Φιλιππησίους καὶ πρὸς Ρωμαίους).

'Ο 'Ωριγένης, ὡς φαίνεται ἐξ ἀποσπασμάτων ἀπολεσθείσης ὁμιλίας του εἰς τὴν πρὸς 'Εφεσίους (Catena Cramer, σ. 101), εἶχε μὲν ὑπ' ὄψει κείμενον ἄνευ τῶν λέξεων «ἐν 'Εφέσῳ», ἀλλ' ἀνεγνώριζε ταύτην, ὡς ἤδη ἐσημειώθη, γνήσιον ἔργον τοῦ 'Αποστόλου Παύλου [11]). 'Εν τῷ 14ῳ τόμῳ τῆς 'Ελλ. Πατρολογίας τοῦ Migne (στ. 1297-1298) ἀναγινώσκομεν τὰ ἀκόλουθα· «ex libro tertio Origenis in Epistolam ad Ephesios»· «in illud quid diligit uxorem suam, diligit se ipsum» (ἐκ τοῦ τρίτου βιβλίου τοῦ 'Ωριγένους ***ἐν τῇ πρὸς 'Εφεσίους ἐπιστολῇ*** εἰς τὸ «ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἑαυτὸν ἀγαπᾷ·» καὶ σημ. 88 «ex Hieronymi libro primo Apologiæ adversus Rufinum»).

'Ο πατὴρ τῆς 'Εκκλησιαστικῆς 'Ιστορίας Εὐσέβιος ὁ τῆς Καισα-

---

[11]) 'Ο ἱερὸς 'Ιερώνυμος ποιεῖται ἴσως ὑπαινιγμὸν εἰς τὸ κείμενον τοῦτο τοῦ 'Ωριγένους ὅταν γράφῃ «alii vero simpliciter non «ad eos qui sint» (τοῖς οὖσιν) sed ad eos qui Ephesi sancti et fideles sint» «τοῖς οὖσιν ἐν 'Εφέσῳ ἁγίοις πιστοῖς». In Ephes. tom. XXVI col. 443. Βλέπε καὶ σημείωσιν 37 ἐν τῇ στήλῃ 612 τοῦ 29ου τόμου τῆς 'Ελλ. Πατρολογίας Migne, ἐξ ἀφορμῆς τῶν προαναφερθέντων λόγων τοῦ Μ. Βασιλείου.

ρείας τῆς Παλαιστίνης ἐπίσκοπος, μᾶς παρέχει τὰς ἑξῆς πληροφορίας σχετικὰς πρὸς τὸ ἐνταῦθα ἐξεταζόμενον θέμα· «τίνες τῶν κατὰ χρόνους ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ὁποίαις κέχρηνται τῶν ἀντιλεγομένων, τίνα τε περὶ τῶν ἐνδιαθήκων καὶ ὁμολογουμένων Γραφῶν καὶ ὅσα τῶν μὴ τοιούτων αὐτοῖς εἴρηται. Ἀλλὰ τὰ μὲν ὀνομαζόμενα Πέτρου, ὧν μίαν μόνον γνησίαν ἔγνων ἐπιστολήν, καὶ παρὰ τοῖς πάλαι πρεσβυτέροις ὁμολογουμένην, τοσαῦται τοῦ δὲ Παύλου πρόδηλοι καὶ σαφεῖς αἱ δεκατέσσαρες» [12]. Ὁ Εὐσέβιος ἐγεννήθη τῷ 267 καὶ ἀπέθανε τῷ 340. Ὄχι μόνον δὲν ἦτο πολὺ μακρὰν χρονικῶς ἐκ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀποστόλων, ἀλλ' ὡς κριτικὸς καὶ νοήμων παρατηρητὴς μετὰ προσοχῆς συνεβουλεύθη τοὺς πρὸ αὐτοῦ γράψαντας, «τοὺς πάλαι πρεσβυτέρους», ὡς ρητῶς ἀναφέρει.

Ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος (315-386) ὁμιλεῖ σαφῶς περὶ τῶν δεκατεσσάρων ἐπιστολῶν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου· «Παύλῳ δὲ τῷ πρότερον διώκτῃ γράψαι δεκατέσσαρας ἐπιστολὰς ἐχαρίσατο» [13].

Περιττὸν νὰ ἀναφέρω τοὺς μετὰ τὸν Κύριλλον τῶν Ἱεροσολύμων πατέρας καὶ ἐκκλησιαστικοὺς συγγραφεῖς, Χρυσόστομον, Θεοδώρητον καὶ πολλοὺς ἄλλους.

Οἱ κριτικοί, οἱ ἀρνούμενοι ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἀπηυθύνετο πρὸς τοὺς Ἐφεσίους, προβάλλουσιν ὡς ἐπιχείρημα ὄχι μόνον τὴν παράλειψιν τῶν λέξεων «ἐν Ἐφέσῳ» ἐν ὡρισμένοις, ὡς ἐλέχθη, ἀρχαίοις χειρογράφοις, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔλλειψιν προσωπικῶν χαιρετισμῶν, ἰδιαιτέρων συστάσεων καὶ προτροπῶν. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον παρεδέχθησάν τινες ὅτι ὁ Τυχικός, κομιστὴς τῆς ἐπιστολῆς, ἔφερε κείμενον μὲ κενὸν τὸ διάστημα, ἔνθα αἱ λέξεις «ἐν Ἐφέσῳ», διὰ νὰ συμπληρωθῇ αὐτὸ ἐκ τῶν ὑστέρων, ἀναλόγως τῆς ἐπαρχίας ἢ τῆς πόλεως εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἐδίδετο. Ἀλλ' αἱ ὑποτιθέμεναι ἀοριστίαι καὶ γενικότητες αὗται πῶς συμβιβάζονται μετὰ τῆς ὁριστικῆς λέξεως «πρὸς ὑμᾶς»; «Ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν».

Τὰ ποικίλα καὶ γενικὰ θέματα, τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσονται ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῇ, δύνανται νὰ εὕρωσι τὴν δικαιολογίαν αὐτῶν ἐν τούτῳ, ὅτι ἡ Ἔφεσος, πρωτεύουσα τῆς Μ. Ἀσίας, ὀλίγον ἀπέχουσα τῆς παραλίας καὶ μετὰ λιμένος παρουσιάζοντος μεγάλην κίνησιν, ἦτο ἐν μικρογραφίᾳ ὅλη ἡ Μικρὰ Ἀσία, ὅλαι αἱ ἐκκλησίαι τῆς Μ. Ἀσίας. Ἐκεῖ οἱ φιλόσοφοι, ἐκεῖ οἱ διανοούμενοι, ἐκεῖ ὁ πλοῦτος ὁ πνευματικὸς καὶ ὑλικός. Ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῆς ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἀναφέρει ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἀκόμη εὑρίσκοντο πολλοὶ φιλόσοφοι ἐν Ἐφέσῳ. «Καὶ πολλοὺς ἔτι καὶ νῦν εὕροι τις ἂν φιλο-

[12] Ἐκκλ. Ἱστορία βιβλ. 6 κεφ. 3. Migne Ε. Π. 20 στ. 217.

[13] Κατηχήσεις Χ, 18. Migne 33 στ. 684.

σόφους ἐκεῖ». Δι' αὐτὸ προσθέτει ὁ αὐτὸς πατὴρ «καὶ τὰ βαθύτερα τῶν νοημάτων αὐτοῖς ἐμπιστεῦσαι λέγεται, ἅτε ἤδη κατηχημένοις». «Ἔστι δὲ καὶ νοημάτων μεστὴ ἡ ἐπιστολὴ ὑψηλῶν καὶ δογμάτων». Καὶ περαιτέρω· «καὶ ὑψηλῶν σφόδρα γέμει τῶν νοημάτων καὶ ὑπερόγκων. Ἃ γὰρ μηδαμοῦ σχεδὸν ἐφθέγξατο, ταῦτα ἐνταῦθά φησι, ὡς ὅταν λέγῃ· «ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ...» (γ'. 10). «καὶ συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ κ.λ.π. καθὼς προέγραψα [14]) ἐν ὀλίγῳ, πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ Χριστοῦ...».

Ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Goodspeed ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῆς πρὸς Ἐφεσίους ἦτο ἐξ ἐθνικῶν Χριστιανός, οὐχὶ δέ, ὡς ὁ Παῦλος, ἐξ Ἑβραίων, ἰσχυρισμὸς στηριζόμενος εἰς τὰς φράσεις «ἐν οἷς (παραπτώμασι καὶ ἁμαρτίαις) καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν...» (Ἐφ. β' 3), διὰ τῶν ὁποίων ὁ συγγραφεὺς ἐμφανίζεται ὡς ἐξ ἐθνικῶν εἰς τοὺς ἐξ ἐθνικῶν, τυγχάνει ὅλως ἀστήρικτος. Ἡ πρὸ τῆς χάριτος ζωὴ ἐκλαμβάνεται γενικῶς καὶ ἀδιακρίτως τῶν ἐξ ἐθνῶν ἢ τῶν ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανῶν. Αὐθαίρετος καὶ ἀδικαιολόγητος εἶνε ἡ γνώμη τοῦ Ἀμερικανοῦ ἐξηγητοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν συγγραφεὺς τῆς πρὸς Ἐφεσίους ἀνακηρύσσεται ὁ Ὀνήσιμος. Ποίαν δύναμιν καὶ κῦρος δύνανται νὰ ἔχωσι τοιαῦται προσωπικαὶ εἰκασίαι πρὸ τῶν ἀντικειμενικῶν καὶ ἱστορικῶν μαρτυριῶν αἱ ὁποῖαι καθορίζουσι τὸν συγγραφέα, ὡς εἶνε π. χ. αἱ μαρτυρίαι τοῦ σοβαροῦ Εὐσεβίου καὶ τοῦ Εἰρηναίου τοῦ ἐγγίζοντος αὐτὰ ταῦτα τὰ κράσπεδα τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς; Ποῖαι αἱ ἀποδείξεις περὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς μορφώσεως τοῦ Ὀνησίμου; Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἔλλειψιν προσωπικῶν συστάσεων, χαιρετισμῶν, συγκεκριμένων νουθεσιῶν καὶ ἄλλων παρομοίων, τὴν προβαλλομένην ὡς ἐπιχείρημα κατὰ τῆς γνησιότητος τῆς πρὸς Ἐφεσίους, θὰ παρατηρήσω ὅτι αὐτοὶ οἱ λόγοι ἱστορικῶς μᾶς εἶνε ἄγνωστοι. Ὑπάρχει μία δικαιολογία, λέγει ὁ Meyer· καὶ αὕτη συνίσταται ἐν τούτῳ, ὅτι ἀπεστάλη ὁ Τυχικὸς καὶ ἐν τῇ ἀποστολῇ ταύτῃ πρέπει νὰ ἀνεύρωμεν τοὺς λόγους τοῦ παραδόξου τούτου χαρακτῆρος τῆς ἐπιστολῆς» [15]).

(Συνεχίζεται)

† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

---

[14]) Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος τὸ «καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ» ἐξηγεῖ· «ἴσως διά τινων ἐδήλωσεν ἢ διὰ Ἀπολλὼ ἔγραψε» (κατ' ἄλλην γραφήν «διὰ πολλοὺς ἔγραφε» ἢ «πρὸ πολλοῦ γεγραφὼς ἦν»). Τὴν ἑρμηνείαν αὐτὴν παραδέχεται καὶ ὁ Καλβῖνος. Ἰδοὺ τί γράφει καὶ ὁ Goodspeed· «as Chrysostome (and Calwin) saw it is to be a subsequest reading of Something previusly written». ὡς ὁ Χρυσόστομος (καὶ ὁ Καλβῖνος) εἶδον εἶναι μία μεταγενεστέρα ἀνάγνωσις πράγματός τινος προηγουμένως γραφέντος». Μνημ. ἔργον σ. 223-224.

[15]) Μνημ. ἔργον σ. 14.

Η ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΡΕΙΣ ΚΑΘΟΛΙΚΟΥΣ ΘΕΟΛΟΓΟΥΣ

(Συνέχεια ἐκ τῆς 140ης σελίδος)

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ τοῦτο τμῆμα τοῦ βιβλίου, πολύπλοκον καὶ λεπτὸν διὰ πάντα θέλοντα νὰ κρίνῃ ἀμεροληπτως πρόσωπα καὶ πράγματα, διαδέχεται τὸ Γ′ κατὰ σειρὰν κεφάλαιον, περὶ τῆς «*Ὀργανώσεως τῆς Ὀρθοδοξίας*», γραφὲν ὑπὸ τοῦ αἰδεσιμολ. Dom Pierre Dumont.

Εἰς τὸ μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ ἀγάπης διὰ τὸν καθ' ἡμᾶς θεσμὸν συντεταγμένον κεφάλαιον τοῦτο ἐκτίθενται ἱστορικῶς ἡ προέλευσις καὶ ἡ ἐπὶ μέρους ὀργάνωσις μιᾶς ἑκάστης ἐκ τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἀπὸ τῆς παλαιᾶς Κωνσταντινουπολίτιδος Ἐκκλησίας μέχρι τῶν νεωτέρων, Πολωνικῆς καὶ Ἀλβανικῆς, ἀκόμη δὲ καὶ τῆς ἐν Διασπορᾷ Ὀρθοδόξου Ρωσσικῆς Παροικίας (σελ. 97—120). Ἀκολούθως ἀναλύονται αἱ ἐπὶ μέρους φάσεις τῆς ἐσωτερικῆς ἡμῶν ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καὶ ἐξετάζονται, κατὰ σειράν, ὁ θεσμὸς τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς περὶ Αὐτὸν Ἱερᾶς Συνόδου, ἡ κατὰ ἐπαρχίας Διοίκησις τῶν διαφόρων Πατριαρχείων καὶ τῶν λοιπῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, αἱ Κοινότητες, ὁ Κλῆρος, τὰ Μοναχικὰ Τάγματα, οἱ ἔγγαμοι καὶ ἄγαμοι Ἱερεῖς, ἡ θεολογικὴ μόρφωσις τοῦ ἀνωτέρου καὶ τοῦ κατωτέρυυ Κλήρου, κτλ. (σελ. 120—125). Εἰς τὰς ἀκολούθους σελίδας ἀναλύει ὁ συγγραφεὺς τὴν βασικὴν ἔννοιαν τοῦ «**αὐτοκεφαλισμοῦ**» ἐν τῇ Ἀνατολῇ, περὶ τοῦ ὁποίου λέγει ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνηται οὗτος ὡς μία ἐλευθέρα ἀποκέντρωσις καὶ ἀποσύνθεσις ἐν τῇ μιᾷ καὶ ἀδιαιρέτῳ Ἐκκλησίᾳ, ἐξ ἧς θὰ προέκυπτεν, ὡς εἰκός, μιὰ πλήρης ἀναρχία, ἀλλ' ὡς μία ***ἐσωτερικὴ αὐτοδιοίκησις***, μὲ τὴν βασικὴν προϋπόθεσιν, ὅτι εἰς τὰ ζητήματα πίστεως ἀπαραίτητος μένει πάντοτε ἡ ἐπικοινωνία καὶ ἡ ἀπὸ κοινοῦ ἀποδοχὴ πάσης νεωτέρας ἀποφάσεως (σελ. 125—128). Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ ὅρια τῶν πρὸς ἀλλήλας σχέσεων τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, λέγει ὅτι αὗται δὲν περιορίζονται εἰς μίαν ἁπλῆν «κοινωνίαν δογμάτων» — ὡς θὰ ἔλεγέ τις —, ἀλλ' ἀποδίδει εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον — ἀφοῦ προηγουμένως παραθέτῃ τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀναφερομένας ἀντιλήψεις διαφόρων θεολόγων τῆς Ἀνατολῆς — τὸ προνόμιον καὶ τὴν εὐθύνην τῆς κατευθύνσεως τῶν γενικῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, καὶ καταλήγει εἰς τὴν διὰ μέσου τῶν ἐτῶν ἀσκηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ

Πατριαρχείου γνωστὴν πρωτοπορείαν εἰς πάσας σχεδὸν τὰς Πανορθοδόξους κινήσεις, ἀναφέρων τὰς περιπτώσεις τοῦ Πανορθοδόξου Συνεδρίου τοῦ 1922, τῆς Προσυνόδου τοῦ 1930 καὶ τῶν εἰς Lambeth ἀποστολῶν τοῦ 1930 καὶ 1931. Αἱ εἰρηνικαὶ ἐπιστολαί, λέγει, ἀποτελοῦσι τὸν ἐξωτερικὸν κρίκον τῆς ἐσωτερικῆς συναφείας τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, καθ' ὅμοιον τρόπον, ὡς αἱ αὐταὶ εἰρηνικαὶ ἦσαν τὸ ἐξωτερικὸν γνώρισμα τῆς ἀδελφικῆς κοινωνίας μεταξὺ Ρώμης καὶ Βυζαντίου, πρὸ τοῦ ὁριστικοῦ Σχίσματος.

Ἰδιαιτέρως ὁμιλεῖ περὶ τῶν μεταρρυθμιστικῶν κινήσεων ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ μετὰ λύπης ἀναφέρει ὅτι μέχρι σήμερον ἦσαν δυστυχῶς καταδεδικασμέναι αὗται νὰ ἀνακόπτωνται, λόγῳ τῶν πολιτικῶν πιέσεων καὶ τῆς χαλεπότητος ἐν γένει τῶν καιρῶν καὶ καταλήγει λέγων ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀποτελοῦσι μίαν ὁμοσπονδίαν ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι ὡς ἐξωτερικὸν σημεῖον τῆς ταυτότητος καὶ ἑνότητός των ἔχουσι τὸν αὐτὸν λειτουργικὸν τύπον, ὅστις, ἔχων ἀνόμοιον μόνον τὴν γλῶσσαν, διατηρεῖ ἀμείωτον τὴν ἑνότητα τοῦ ρυθμοῦ ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας, τὰς κινήσεις δηλ. καὶ τὰ ἄμφια καὶ τοὺς τύπους καὶ τὰ λοιπὰ ἐπὶ μέρους.

Τὸ κεφάλαιον τοῦτο, καθαρῶς πληροφοριακῆς, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, φύσεως, στερεῖται ἴσως τοῦ ρηξικελεύθου παλμοῦ, ὁ ὁποῖος διακρίνει τὸ προηγούμενον, δὲν παρουσιάζει δὲ τὴν στρυφνότητα τὴν ὁποίαν ἔχει τὸ ἀμέσως ἑπόμενον, ὅπερ ἐξετάζον τὰ δόγματα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καὶ περισσὴν ἔξαρσιν ἀπαιτεῖ ἐπὶ τῶν κοινῶν σημείων μεταξὺ Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς, καὶ πολλὴν ἀγάπην καὶ εὐρύτητα προοπτικῆς προϋποθέτει διὰ τὰ σημεῖα ἐφ' ὧν διΐστανται αὗται.

* * *

Πράγματι, ἐκ τοῦ ἰδίου καλάμου τοῦ αἰδεσιμολ. Dom Pierre Dumont προελθὸν καὶ τὸ Δ' τοῦτο, περὶ τῶν **«Δογμάτων τῆς Ὀρθοδοξίας»**, κεφάλαιον, ἔχει ταῦτα τὰ δύο ἰδιάζοντα χαρακτηριστικά, ὅτι α') ἀπὸ διαφόρου σκοπιᾶς ἐξετάζει τὰ δόγματα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ β') ἐνῷ μέχρι σήμερον τὰ σημεῖα τῆς διαστάσεως συνήθως ἐτονίζοντο ἀπὸ διάφορα παρεμφεροῦς χαρακτῆρος συγγράμματα, διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης τοῦ Dom Pierre Dumont **τὰ σημεῖα τῆς ἐπαφῆς** μᾶλλον φωτίζονται, καὶ τοῦτο διότι, ὡς λέγει ὁ συγγραφεύς, αὐτὰ καὶ περισσότερα εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον οἰκοδομητικὰ τῆς ἑνότητος ἀποβαίνουσιν.

Τὸν συγγραφέα ἐνδιαφέρει πρωτίστως ὁ καθορισμὸς τοῦ: ποία διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ «Orthodoxie» καὶ «Catholicisme». Διὰ τὴν Ὀρθοδοξίαν, λέγει, τὴν **«Ἐκκλησίαν»** ἀπαρτίζουσι καὶ ἐκπροσωποῦσι οὐχὶ μονομερῶς οἱ ἡγούμενοι αὐτῆς, ἀλλὰ τὸ σύνολον τῶν ὀπα-

δῶν της, τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων τέκνων της, ἡνωμένων ἐν τῇ αὐτῇ πίστει καὶ διατελούντων ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν κανονικῶν ποιμένων, διαδοχικῶς ἐχόντων τὴν ἀποστολικότητα ἀπὸ τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου. Εἶνε δηλ. ἡ Ἐκκλησία διὰ τοὺς Ὀρθοδόξους μία «**θεανθρωπικὴ κοινωνία**», ἐν τῇ ὁποίᾳ τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα στοιχεῖα, τὰ ὁρατὰ καὶ ἀόρατα, τὰ ἐμπειρικὰ καὶ ὑπερφυσικά, εἶνε ἀχώριστα. Εἶνε ἀκόμη ἡ Ἐκκλησία ὁ τόπος ἐκεῖνος, ἔνθα ἑνοῦνται ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ὅπου οἱ ἄγγελοι κατέρχονται ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἔνθεν οἱ ἄνθρωποι ἀνέρχονται εἰς τὸν οὐρανόν. Εἶνε ὁ τόπος τῆς μυστικῆς ἑνότητος ὅλων τῶν πιστῶν, τῶν ἀπῳχημένων, τῶν ζώντων καὶ τῶν μελλόντων καὶ οὐχὶ ἁπλῶς ἡ συμπτωματικὴ καὶ τυχαία σύναξις ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι εἰς ὡρισμένην ἐποχὴν δηλοῦν τὴν προσχώρησίν των εἰς τὴν ἀποκεκαλυμμένην ἀλήθειαν. Ἡ Ἐκκλησία ὑπερέχει τοῦ χρόνου καὶ εἶνε αὐτὸ τοῦτο «**οἰκουμενική**» καὶ «**καθολική**», τῆς καθολικότητός της ὅμως μὴ οὔσης ἁπλῶς ποσοτικῆς καὶ ἐξωτερικῆς, ἀλλ' οὔσης πρὸ παντὸς καθολικότητος οὐσιαστικῆς, ἀνταποκρινομένης δηλ. εἰς μίαν πνευματικὴ ζωήν, ζωὴν βαθύτατα συνειδυῖαν τὴν ἐξάρτησίν της ἐκ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, τὴν συμμετοχήν της εἰς τὴν ζωὴν αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, καὶ οὔσης ἐν μιᾷ λέξει τὸ πλήρωμα τῆς Χριστιανικῆς ζωῆς καὶ τῆς Χριστιανικῆς ἀληθείας (σελ. 142—143).

Καὶ ἐνῷ οὕτως ἐπιτυχῶς ἀποφαίνεται περὶ τῆς ἀντιλήψεως τῆς «Ἐκκλησίας» ἐν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ, ἐν τοῖς περαιτέρω διατυποῖ τὴν ἄποψιν ὅτι δὲν ὑπάρχει κυρίως εἰπεῖν μία καὶ ἑνιαία Ὀρθοδοξία ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἀλλὰ ***Ὀρθοδοξίαι*** μᾶλλον, περισσότεραι πάντως τῆς μιᾶς καὶ δὴ Ἑλληνική, Ρωσσική, Ρουμανικὴ καὶ ἄλλαι, «διότι, ὡς λέγει, ἑκάστη αὐτοκεφαλία κέκτηται τὰς ἰδιαιτέρας αὐτῆς παραδόσεις».

Μένει, τῇ ἀληθείᾳ, δυσεξήγητος ἡ τοιαύτη ἐκδοχὴ τοῦ πράγματος παρὰ τῷ αἰδεσιμολ. συγγραφεῖ, καὶ θὰ διερωτηθῇ πᾶς τις: πῶς ἐξηγεῖται αὕτη ἐν παραβολῇ μάλιστα πρὸς ὅσα εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον ἀπὸ διοικητικῆς ἀπόψεως εἶπε περὶ τοῦ «αὐτοκεφαλισμοῦ».

Πολὺ φανταζόμεθα μήπως ὑπάρχει ἐνταῦθα ἐπίδρασις ἔργων ὀρθοδόξου μὲν προελεύσεως, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀκραιφνῶς θρησκευτικῶν ἐπιδιώξεων καὶ τάσεων, ἀλλὰ μᾶλλον γνωστῶν ἐθνικιστικῶν ἐπιδιώξεων, διότι δὲν ἔλειψαν τὰ τοιαῦτα συγγράμματα κακοβούλως ὑποβαλόντα τὴν σκέψιν ὅτι τὴν μίαν καὶ ἀδιαίρετον Ὀρθόδοξον κατὰ Ἀνατολὰς Ἐκκλησίαν δέον νὰ ἐκπροσωπῇ σήμερον αὕτη καὶ αὔριον ἐκείνη ἡ μεγαλυτέρα εἰς ἔκτασιν καὶ πολυπληθεστέρα εἰς πιστοὺς Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἀκόμη θὰ ἔπρεπε νὰ παραδεχθῶμεν μίαν τοιαύτην ἔξωθεν ἐπίδρασιν, μία παρομοία ἐκδοχὴ τοῦ αὐτοκεφαλισμοῦ — ὡς ἁπλῆ πάντως ὑπόνοια — θὰ εἶχε τὴν θέσιν της εἰς τὸ προηγούμενον μᾶλλον κεφάλαιον, ἔνθα ὁ λόγος

περὶ τῆς ἐπὶ μέρους ὀργανώσεως τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ, καὶ οὐχὶ ἐνταῦθα, ἔνθα ἐκτίθενται αἱ δογματικαὶ ἀρχαὶ τῆς ἀδιαιρέτου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἐν τοῖς κατωτέρω εἰσέρχεται ὁ συγγραφεὺς εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ***Ἐκκλησιολογίας*** ἐν ἑκατέρᾳ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν καὶ ἀφοῦ παραθέσῃ δύο ὁρισμοὺς τῆς Ἐκκλησίας, παρεχομένους ὑπὸ τοῦ Ρώσσου Ἀντωνίου Ἀμφιθεάτρωφ καὶ τοῦ ἡμετέρου ἀειμνήστου Χρήστου Ἀνδρούτσου, ἐξετάζει τὴν θέσιν τῆς Ἱεραρχίας ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι αἱ ἐκκλησιολογίαι ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν εἶνε κοιναὶ καὶ ταυτόσημοι, τοὐλάχιστον εἰς τὰς γενικάς των γραμμάς (σελ. 144—147).

Ἰδιαιτέρως σταματᾷ εἰς τὸ κεφάλαιον μερικῶν δογμάτων, ἅτινα ἐξακολουθοῦν ἀκόμη ὑπάρχοντα ἐν τῇ Ἀνατολῇ, μήπω καθορισθέντα ὁριστικῶς, καὶ καταλήγει εἰς τὸ οὐχὶ ἀνακριβὲς συμπέρασμα ὅτι διὰ τὴν Ὀρθόδοξον Ἀνατολήν, διὰ τὴν ὁποίαν «ἡ λειτουργικὴ ζωὴ εἶνε μία πηγὴ πίστεως», ἰσχύει καθ' ὁλοκληρίαν τὸ ἀξίωμα «lex orandi, lex credendi». Καὶ οὕτω, κατὰ τὸν συγγραφέα, ἔχει λεχθῆ ὅ,τι ἔδει νὰ λεχθῇ περὶ τῆς Ὀρθοδόξου ἐκκλησιολογίας. «Πρέπει νὰ τὴν παραβάλωμεν, ἐρωτᾷ, μὲ τὴν καθολικὴν διδασκαλίαν; Ἡ μία εἶνε μυστικιστική, ἡ ἄλλη νομικῆς μᾶλλον βάσεως. Ἡ μία εἶνε νοητική, ἡ ἄλλη καθεστωτική. Ἡ καθολικότης τῆς πρώτης εἶνε περισσότερον ποιοτική, ἡ τῆς δευτέρας εἶνε μᾶλλον ποσοτική. Ἐν τούτοις καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη βασίζονται ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ. Πολλὰ δὲ στοιχεῖα τοῦ ὀρθοδόξου συστήματος θὰ ἠδύναντο νὰ ὁλοκληρωθῶσιν ἐν τῷ καθολικῷ συστήματι». (Σελ. 148).

Τὰ ἄλλα δόγματα ἀπασχολοῦσιν ἐξ ἴσου τὸν συγγραφέα. Ἰδιαιτέρως ὅμως τὸ filioque — ἡ «πέτρα τοῦ σκανδάλου» μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως —, τοῦ ὁποίου κάμνει τὴν ἱστορίαν καὶ ἀναλύει τὴν δογματικὴν βάσιν. Ἀνεξαρτήτως τῆς θέσεως ἀφ' ἧς ἐξετάζει τὸ δόγμα τοῦτο ὁ συγγραφεύς, πολὺ ἐνδιαφέροντα εἶνε ὅσα λέγει περὶ τῆς χρήσεως τοῦ filioque ἐν τῇ Δύσει διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Λέγει ἐπὶ παραδείγματι ὅτι τὸ filioque λείπει ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τοῦ «Πιστεύω», ὅπερ εἶνε κεχαραγμένον ἐπὶ πλακὸς ἀνηρτημένης εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου ἐν Ρώμῃ, ἐνῷ εἰς τὴν ἀντίστοιχον λατινικὴν πλάκα ἐν τῷ ἰδίῳ ναῷ τοῦτο ὑπάρχει. Λέγει ὡσαύτως ὅτι εἰς τὰς μεγάλας Ποντιφικὰς λειτουργίας τῆς Ρώμης, ὅτε τὸ «Πιστεύω» ἀναγινώσκεται ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστί, κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἀνάγνωσιν δὲν ὑπάρχει τὸ filioque.

Μετὰ τῆς αὐτῆς ἀμεροληψίας, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ἐξετάζει καὶ τὰ λοιπὰ δόγματα, τὰ Μυστήρια, τὴν Μαριολογίαν καὶ τὴν Ἐσχατολογίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι αἱ διαφο-

ρχὶ μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν εἶνε βεβαίως ποικίλαι, δὲν πρέπει ὅμως νὰ λησμονῆται ὅτι ἀμφότεραι κατεργάζονται τὴν σωτηρίαν τῶν πιστῶν διὰ τῆς ἰδίας ὁδοῦ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ἐγκύρων Μυστηρίων.

Αἱ ἀπὸ τῆς 173ης καὶ ἑξῆς σελίδες τοῦ ἔργου εἶνε ἀφιερωμέναι εἰς τὴν «***Δρᾶσιν τῆς Ὀρθοδοξίας***». Τὸ κεφάλαιον τοῦτο, συντεταγμένον ὑπὸ τοῦ Αἰδεσιμολ. Dom. Cl. Lialine, παρουσιάζει τὴν αὐτὴν ἀπέριττον εὐμένειαν διὰ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ἐὰν διὰ τὰ 4 προηγούμενα κεφάλαια οἱ γράψαντες αὐτὰ ἔπρεπεν ἀπὸ τὸ βάθος τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης των νὰ ἀνασύρωσιν ἐπὶ παραδείγματι τὴν ὅσην ἀπῃτεῖτο εἰλικρίνειαν καὶ ἀμεροληψίαν διὰ τὴν ἀναγραφὴν παρῳχημένων σφαλμάτων ἢ τὴν ὅσην ἔδει ἔξαρσιν καὶ πνοήν, διὰ νὰ τονίσωσι τὰ κοινὰ σημεῖα ἐπαφῆς μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, διὰ τὸν Αἰδεσιμολ. Dom. Lialine ἀρκεῖ μία εὐμενὴς προσοχὴ διὰ νὰ διακρίνῃ οὗτος τὴν πολυσχιδῆ δρᾶσιν καὶ τὴν σωτήριον αὐτὸ τοῦτο διὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῆς Ἀνατολῆς συμβολὴν τῆς Ὀρθοδοξίας, ὄχι μόνον ἐν τῷ παρελθόντι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ παρόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀκόμη. Νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ κεφάλαιον τοῦτο, ὡς τοιοῦτο ἀκριβῶς, εἶνε εὐκολώτερόν πως τῶν ἄλλων; Ἴσως καὶ δυσκολώτερον μάλιστα εἶνε, διότι προϋποθέτει τὴν δύσκολον ἐργασίαν τῆς παρακολουθήσεως ἑνὸς θεσμοῦ εἰς ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐκδηλώσεις καὶ τὰς φάσεις τῆς δράσεώς του. Καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ Αἰδεσιμολ. Dom. Cl. Lialine ἀπέτυχεν εἰς τὴν ἐργασίαν του αὐτήν.

Δίδει ὁ συγγραφεὺς ἐν πρώτοις τὸν σύντομον ὁρισμὸν τῆς «***δράσεως***» ἐν τῷ ὀρθοδόξῳ πνεύματι, καὶ ἀκολούθως μετὰ τοῦ Boulgakoff ὁμολογεῖ ὅτι ἡ καλλιτέρα ὁδὸς διὰ νὰ γνωρίσῃ τις τὴν Ὀρθοδοξίαν ἐν τῇ δράσει της εἶνε ἡ γνῶσις τῶν λειτουργικῶν αὐτῆς τύπων, διότι «ἡ ὁδὸς τῆς λειτουργίας εἶναι ἡ ἀσφαλεστέρα καὶ ἀψευδεστέρα ὅλων, ἐφ' ὅσον εἰς τοὺς λειτουργικοὺς τύπους εὑρίσκεται ἡ ψυχὴ τῆς Ὀρθοδοξίας». Ἐκτάκτως προσφιλὴς εἶνε ἡ ἀρχὴ αὕτη εἰς τὸν συγγραφέα, διότι ἐπανειλημμένως ἐπανέρχεται ἐπ' αὐτῆς. Δέκα περίπου σελίδας ἀφιεροῖ εἰς τοὺς «λειτουργικοὺς θησαυροὺς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας» καὶ ἐμμόνως σταματᾷ εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ λειτουργία ἀποτελεῖ τὴν κεφαλαιωδεστέραν ἐκδήλωσιν τῆς δράσεως ἐν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ.

Φαίνεται ὅτι ἡ Ρωσσικὴ ἐπὶ τοῦ προκειμένου βιβλιογραφία, εἰδικώτερον δὲ ὁ ἀείμνηστος Σέργιος Boulgakoff, ἔχουσιν ἐπίδραση ἐπὶ τοῦ συγγραφέως, ἀφοῦ μάλιστα, διὰ νὰ ἐνισχύσῃ οὗτος τὴν τοιαύτην «***θέσιν***» του, ἀναφέρει καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν γνωστὸν ἐκ τῆς παραδόσεως μῦθον, τὸν ἄκρως προσφιλῆ ἀρχαιότερον εἰς τὸν ρωσσικὸν λαόν, καθ' ὅν, ὡς γνωστόν, οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ βασιλέως Βλαδιμήρου, κατὰ τὸν Ι´ αἰῶνα,

παραστάντες εἰς λειτουργίαν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας, δὲν ἐγνώριζον ποῦ εὑρίσκοντο, ἐπὶ γῆς ἢ ἐν οὐρανῷ, καὶ οἱ ὁποῖοι ἐπιστρέψαντες εἰς τὴν χώραν αὐτῶν συνέστησαν εἰς τὸν βασιλέα νὰ προτιμήσῃ διὰ τὸν ρωσσικὸν λαὸν τὴν Ὀρθόδοξον πίστιν, τὴν διὰ τοιούτου καὶ τοσούτου λειτουργικοῦ πλούτου πεποικιλμένην.

Ἀναντιρρήτως δὲ «ἐπίγειος οὐρανὸς» ἀποβαίνει πᾶς ναὸς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς θείας μυσταγωγίας, ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖ νὰ περιορίζηται ἡ «δρᾶσις» τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μονομερῶς καὶ ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ τυπικὰ ὅρια τοῦ λειτουργικοῦ ἡμῶν ρυθμοῦ. Ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἐκδηλώσεις «δράσεως» ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡμῶν καὶ εὐτυχῶς δὲν ἀγνοεῖ αὐτὰς ὁ αἰδεσιμολ. συγγραφεύς.

Ἀναφέρει τὰς ἱστορικὰς ἱεραποστολὰς τῆς Ρωσσικῆς ἰδίᾳ Ἐκκλησίας εἰς τὰς ἀπομεμακρυσμένας περιοχὰς τοῦ ἀχανοῦς Βορρᾶ, ὁμιλεῖ διὰ τὴν θετικὴν συμβολὴν τῶν μοναχῶν καὶ τῶν λοιπῶν κληρικῶν εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἐσωτερικοῦ πολιτισμοῦ τῶν διαφόρων χωρῶν καὶ εὐχαρίστως ἀναφέρει τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου μαρτυρίαν τοῦ Ἐπισκόπου Novi - Sad Εἰρηναίου, εἰπόντος ὅτι «μέχρι τῆς ἐποχῆς μας οἱ μοναχοὶ καὶ οἱ ἱερεῖς εἶνε οἱ σκαπανεῖς πάσης παιδείας, πάσης κοινωνικῆς καὶ ἐθνικῆς δράσεως» ἐν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ (σελ. 182), διὰ νὰ καταλήξῃ — ἀφοῦ προηγουμένως ἐπανέλθῃ εἰς τὴν αὐτὴν προσφιλῆ αὐτῷ ἰδέαν περὶ τῆς «λειτουργικῆς δράσεως» ἐν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ — εἰς τὴν μνημειώδη φράσιν τοῦ ἐν Καΐρῳ Ἀγγλικανοῦ Ἐπισκόπου Δρος Gwynne, ὅστις διερωτᾶται ἐὰν καὶ οἱ Ἄγγλοι θὰ ἦσαν ἱκανοὶ τόσον, ὅσον καὶ οἱ Ὀρθόδοξοι, νὰ φυλάξωσι τὴν πίστιν των διὰ μέσου μαύρων αἰώνων διωγμῶν.

Ἡ ἀνάλυσις τῶν λοιπῶν φάσεων τῆς ἐκκλησιαστικῆς δράσεως ἐν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ εἶνε ἐξ ἴσου ἐπιτυχὴς καὶ λεπτομερής. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν μυστικὴν ***πίστιν***, λέγει, καὶ τὴν ἐσχατολογικὴν ***ἐλπίδα***, αἱ ὁποῖαι διακρίνουσι τὴν ὀρθόδοξον ψυχήν, ὑπάρχει καὶ ἡ ταπεινὴ ***ἀγάπη***, ἣν διαβλέπει ὁ συγγραφεὺς εἰς ὅλην τὴν δημιουργίαν, ἀλλὰ κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ὅστις εἶνε ἡ εἰκὼν καὶ ἡ ὁμοίωσις τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἐμπνεόμενος ἐκ τῆς ἀγάπης αὐτῆς, σέβεται ἐν πρώτοις αὐτὸς ἑαυτόν· σέβεται τὴν κλῆσιν του, τὴν θείαν περὶ αὐτοῦ θέλησιν· σέβεται ἀκόμη τὴν ἐλευθερίαν τοῦ πλησίον καὶ ἐνεργεῖ πρὸς αὐτὸν μετὰ σεβασμοῦ χωρίς ποτε νὰ τὸν στενοχωρήσῃ, ἀλλὰ ἑλκύων αὐτὸν διὰ τῆς χάριτος τῆς πνευματικῆς ὡραιότητος τὴν ὁποίαν τῷ παρέχει ἡ ἀγάπη αὐτή (σελ. 187—188).

(Συνεχίζεται)

ΔΙΑΚ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Η ΠΕΡΙ "ΑΓΙΩΝ ΣΟΦΙΩΝ" ΔΙΑΛΕΞΙΣ

ΤΟΥ Κ[ΟΥ] ΜΟΥΖΑΦΦΕΡ ΡΑΜΑΖΑΝΟΓΛΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

Τὴν 12ην Ὀκτωβρίου ἐ. ἔ. ἡμέραν Κυριακὴν καὶ ὥραν 4. μ. μ. ἐν τῇ ἐν Φαναρίῳ Πατριαρχικῇ Μαρασλείῳ Σχολῇ, Ἕδρᾳ τοῦ Συνδέσμου Ἀποφοίτων τῆς Μεγάλης Σχολῆς, ἐπὶ τοῖς ἐγκαινίοις τῶν Δημοσίων Διαλέξεων τοῦ προαναφερθέντος Συνδέσμου, ὡμίλησεν ὁ διαπρεπὴς ἀρχαιολόγος καὶ Διευθυντὴς τοῦ Μουσείου τῆς Ἁγίας Σοφίας κ. Μουζαφφὲρ Ραμαζάνογλου.

Ἡ διάλεξις τοῦ κ. Μ. Ραμαζάνογλου περὶ «Ἁγίων Σοφιῶν» συνοδευομένη καὶ ὑπὸ ἐγχρώμων φωτεινῶν προβολῶν καὶ κρατήσασα ἐπὶ δύο ὥρας ἀμείωτον τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀκροατηρίου, ἀπετέλει μᾶλλον μίαν ἐπιστημονικὴν ἀνακοίνωσιν τῶν συμπερασμάτων εἰς τὰ ὁποῖα κατέληξεν ὁ διαπρεπὴς ἀρχαιολόγος, κατόπιν τῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του γενομένων καὶ συνεχιζομένων ἀνασκαφῶν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ, τῇ Ἁγίᾳ Εἰρήνῃ καὶ τῷ μεταξὺ τῶν δύο ἐκκλησιῶν χώρῳ.

Τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς διαλέξεως ταύτης ἐκθέτομεν ἐν περιλήψει :

α') ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΟΙ ΠΛΙΝΘΟΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΟΥΣΑΙ ΤΑ ΕΤΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ.

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος τὸ ἔτος 326 μ. Χ. ἀνήγειρε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Εἰρήνης ἥτις, μικρὰ κατ' ἀρχὰς οὖσα, κατόπιν ἐπεξετάθη πρὸς τὸ μεσημβρινὸν μέρος ὑπὸ τοῦ ἰδίου βασιλέως.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, κατὰ ἐνδιάθηκον ἐντολήν του, ὁ υἱός του Κωνστάντιος συνεπλήρωσε τὴν ἐκκλησίαν ταύτην, ἥτις ἕνεκα τοῦ μεγέθους αὐτῆς ὠνομάσθη ***«Μεγάλη Ἐκκλησία»***.

Ἐκ τῶν ἐλθόντων εἰς φῶς, μετὰ τὰς ἀνασκαφάς, ὑπολειμμάτων τοίχων τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐπὶ ἐνσφραγίστων πλίνθων ἀναγινώσκομεν τὰ ὀνόματα † ***Κωνσταντίνου*** † † ***Κωνσταns*** † † ***Μαξίμου*** † ἅτινα ἀντιπροσωπεύουν τοὺς βασιλικοὺς ὑπάτους τῶν χρόνων 326 καὶ 327.

Οἱ βασιλικοὶ ὕπατοι, οἱ ἀσκοῦντες τὴν ἀνωτάτην διοικητικὴν ἐξουσίαν ἐν τῷ Ρωμαϊκῷ κράτει, ἦσαν δύο, ἡ δὲ θητεία αὐτῶν ἦτο ἐνιαύ-

σιος. Ἐκ τοῦ Χρονικοῦ Πασχαλίου εἶναι γνωστὸν ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 326 ὕπατοι ἦσαν:

Κωνσταντῖνος Αὔγουστος τὸ Θ'. καὶ Κωνστάντιος Καῖσαρ τὸ Δ'.

Κατὰ δὲ τὸ 327:

Κωνστάντιος Καῖσαρ τὸ Ε'. καὶ Μάξιμος.

Τὰ προαναφερθέντα τρία ὀνόματα Κωνσταντίνου, Κωνσταντίου καὶ Μαξίμου πιστοποιοῦν τὸν χρόνον τῆς τοιχοδομίας.

Ἡ ἑρμηνεία αὕτη τῶν ἐνεπιγράφων πλίνθων ἀπετέλεσεν ἤδη μέγα βῆμα διὰ τὴν χρονολογικὴν ἐξακρίβωσιν ὡρισμένων κτισμάτων καὶ συμβάντων.

β') Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ ΤΟΥ Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΑΥΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΥ.

Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος, ἐκτὸς τῆς Ἁγίας Εἰρήνης καὶ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὀλίγον μεσημβρινότερον ἵδρυσε βασιλικὴν τρίκλιτον μὲ κατεύθυνσιν πρὸς Βορρᾶν, τὴν θέσιν τῆς ὁποίας κατέχει ὁ ἐξωνάρθηξ καὶ ὁ ἐσωνάρθηξ τῆς σημερινῆς Ἁγίας Σοφίας, σὺν ἑνὶ κλίτει ἀνατολικώτερον, ἰσομεγέθει μὲ τὸν ἐξωνάρθηκα καὶ καταδαφισθέντι ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίου κατὰ τὸν μετασχηματισμὸν τῆς βασιλικῆς ταύτης εἰς νάρθηκας τῆς πρὸς ἀνατολὰς ἐπεκταθείσης μεγίστης πεντακλίτου ἐκκλησίας τοῦ Κωνσταντίου, ἥτις καὶ ὠνομάσθη «***Ἁγία Σοφία***».

γ') ΕΠΑΛΗΘΕΥΣΙΣ ΜΑΡΤΥΡΙΩΝ.

Ἡ Ἁγία Εἰρήνη καὶ ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία συνεχόμεναι ἔφθανον μέχρι τοῦ βορείου τοίχου τῆς σημερινῆς Ἁγίας Σοφίας, ὁπότε προστιθεμένης καὶ ταύτης ἀπετέλουν ἓν συγκρότημα τριῶν Ἐκκλησιῶν, μὲ τὴν γενικὴν ὀνομασίαν ἡ ***Μεγάλη Ἐκκλησία***.

Αἱ τρεῖς αὗται Ἐκκλησίαι, κτισθεῖσαι ἐπὶ τῆς εἰδωλολατρικῆς ἀκροπόλεως τοῦ Βυζαντίου, ἐρείδονται ἐπὶ εἰδωλολατρικῶν κτισμάτων ἴσως ναῶν. Τὸ Χρονινὸν Πασχάλιον ἀναφέρει εἰδωλεῖα τοῦ Ἀπόλλωνος Ἡλίου, τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Ἀφροδίτης.

Ἀνασκαφαὶ γενόμεναι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὑπὸ τοῦ ἀρχαιολόγου Σνάϊντερ πρὸ τῆς βασιλικῆς εἰσόδου τῆς σημερινῆς Ἁγίας Σοφίας, ἔφερον εἰς φῶς οὐχὶ τὰ θεμέλια τῆς Ἁγίας Σοφίας τῆς ἀνοικοδομηθείσης ὑπὸ τοῦ Θεοδοσίου, ὡς αὐτὸς λανθασμένως ἔγραψεν, ἀλλὰ τὰ ὑπόλοιπα εἰδωλολατρικοῦ ναοῦ.

Κατὰ τὰς ἐρεύνας, εἰς παράθυρον τῆς Ἁγίας Εἰρήνης εὑρέθη ἐντετοιχισμένος φαλλὸς προερχόμενος, πιθανῶς, ἐκ τοῦ εἰδωλείου τῆς Ἀφροδίτης.

Τέλος ἐν τῷ φωτιστηρίῳ τῆς Μ. Ἐκκλησίας κατὰ τὰς ἐφετεινὰς ἀνασκαφὰς εὑρέθη Μαρμαρίνη πλὰξ μὲ τὴν ἐπιγραφήν:

ΓΑΙΟΣ ΣΚΥΜΝΟΥ
ΑΠΟΛΛΩΝΙ ΠΡΟΠΥΛΑΙΩ
ΕΥΧΗΝ

Οὕτως ἐπαληθεύουσιν αἱ μαρτυρίαι τοῦ Χρον. Πασχαλίου καὶ τοῦ Κωδινοῦ.

δ') ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΓΚΑΙΝΙΩΝ.

Ἡ ἀποπεράτωσις τῆς Ἁγίας Εἰρήνης πιθανῶς ἐγένετο τὸ 330 μ. Χ.

Διὰ τὰ ἐγκαίνια τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ὁ Κεδρηνὸς μᾶς πληροφορεῖ: «Καὶ συντελεσθεῖσαν τὴν τοῦ Θεοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν ὑπὸ Κωνσταντίου κατὰ τὴν ἐνδιάθηκον ἐντολὴν τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, Εὐσέβιος ἐγκαινίζει καὶ τὰ λείψανα ἀπὸ Ἀντιοχείας κομίζει καὶ ἐν αὐτῇ κατατίθησι τοῦ Ἁγίου Μάρτυρος Παμφίλου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, Θεοδούλου, Πορφυρίου καὶ Παύλου».

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς Ἁγίας Σοφίας, κατὰ τὸν Σωκράτην ἐγένοντο ἐπὶ Πατριάρχου Εὐδοξίου τὸ 360. «Εὐδοξίου δὲ ἀναδειχθέντος τῆς μεγαλοπόλεως τηνικαῦτα ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ὀνομαζομένη Σοφία ἐνεκαινίσθη ἐν ὑπατείᾳ Κωνσταντίου τὸ Δέκατον καὶ Ἰουλιανοῦ Καίσαρος τὸ τρίτον τῇ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ Φεβρουαρίου μηνός. Εὐδόξιος δὲ καθεσθεὶς εἰς τὸν θρόνον αὐτῆς πρώτην ἐκείνην τὴν πολυθρύλλητον ἀφῆκε φωνήν, φράσας «ὁ Πατὴρ ἀσεβής, ὁ Υἱὸς εὐσεβής». Θορύβου δὲ καὶ στάσεως ἐπὶ τούτῳ γενομένης, μηδὲν ἔφη ταράττεσθε πρὸς τὸ λεχθὲν ὑπ' ἐμοῦ, ὁ γὰρ Πατὴρ ἀσεβὴς ὅτι οὐδένα σέβει, ὁ δὲ Υἱὸς εὐσεβὴς ὅτι σέβει τὸν Πατέρα. Τοιαῦτα δὲ τοῦ Εὐδοξίου εἰπόντος, ὁ μὲν θόρυβος κατεστάλη, γέλως δὲ ἀντὶ θορύβου κατεῖχε πολὺς τὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ μένει τὸ λεχθὲν ἄχρι δεῦρο γελώμενον...».

ε) ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΑΤΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ.

Ἐκ τῶν γενομένων ἀνασκαφῶν καὶ τῶν ἱστορικῶν μαρτυριῶν τοῦ Σωκράτους εὑρέθησαν συνεχόμενα πρὸς τὸν μεσημβρινὸν τοῖχον τῆς σημερινῆς Ἁγίας Εἰρήνης τὰ ἐρείπια τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ἐντὸς τῶν ἐρειπίων ἀνευρέθη καὶ ὁλόκληρον οἰκοδόμημα ρωμαϊκῆς τοιχοδομίας, προχριστιανικῆς τοῦ Βυζαντίου ἐποχῆς, μέρος τοῦ ὁποίου διερ-

ρυθμίσθη εἰς κοχλίαν τῆς Μ. Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς Χρόνους τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, ὅτε ἐκτίζετο ἤδη ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία.

Εἰς Διαβατικὸν σχηματιζόμενον μεταξὺ τοῦ μεσημβρινοῦ τοίχου τῆς Ἁγίας Εἰρήνης καὶ τοῦ ἀρκτῴου τοίχου τοῦ κοχλίου, ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου, μεταξὺ δύο μαρμαρίνων κιόνων μετὰ ἐπιστηλίου, ὑπάρχει ἐφθαρμένη ἀλλὰ σπουδαιοτάτης σημασίας τοιχογραφία τοῦ 4ου αἰῶνος ἥτις παριστάνει τὸν Χριστὸν ἔνθρονον πλὴν λίαν δυσδιάκριτον.

Δεξιὰ τοῦ Χριστοῦ, παρίσταται ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας, φέρων λευκοκίτρινον χιτῶνα καὶ μανδύαν μέλανα. Διὰ τῆς δεξιᾶς κρατεῖ κλειστὸν Εὐαγγέλιον. Τὸ πρόσωπον, ἂν καὶ ἐφθαρμένον, συγκεντρώνει ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γηραιοῦ ἀποστόλου ἀτενίζοντος πρὸς τὸν Χριστόν. Ἀριστερά, ὄρθιος ἐπίσης, ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος. Τὸ πρόσωπον, ἐκτὸς τῆς κόμης καὶ τοῦ λαιμοῦ, εἶναι κατεστραμμένον. Φέρει λευκὸν στιχάριον μέχρι καὶ τῶν γονάτων ἄνευ ὠραρίου. Διὰ τῆς δεξιᾶς κρατεῖ θυμιατὸν ἐνῷ διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἐπὶ ἐρυθρᾶς ὀθόνης, κρατεῖ ὁμοίωμα ἐκκλησίας.

Ἐγχάρακτος ἐν μονογράμματι ὑπάρχει ἡ ὑπογραφή, πιθανῶς τοῦ ζωγράφου, ἴσως Δῶρος ἢ Δωρόθεος.

Ἡ παράστασις αὕτη, ἑνὸς καὶ ἡμίσεος τετραγωνικοῦ μέτρου περίπου, ἑτοιμόρροπος κατ' ἀρχάς, ἐστερεώθη καὶ ἐκαθαρίσθη ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου Ἄρχη Κόβα.

Μοναδικὴ εἰς τὸν τύπον της, ἐνέχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, διότι ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας εἶναι ὁ θεμελιωτὴς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Βυζαντίου, ὁ δὲ διάκονος Στέφανος εἶναι ὁ πρῶτος μάρτυς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Κάτωθεν τῆς παραστάσεως ταύτης ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι παραστάσεις πλὴν ὅμως ἔχουν καταστραφῆ. Πιθανώτατα αἱ ἀπολεσθεῖσαι παραστάσεις νὰ ἀνῆκον εἰς ἁγιοποιηθέντας πατριάρχας τῶν ὁποίων καὶ τὰ ἱερὰ λείψανα ἦσαν κατατεθειμένα, διότι ἐδῶ περὶ καταθεσίου πρόκειται.

Τοιαῦτα καταθέσια εὑρέθησαν τρία ἐν τῷ λεγομένῳ ***Φωτιστηρίῳ*** τῆς Μ. Ἐκκλησίας, δηλ. τῆς ἰδίας Ἐκκλησίας, καὶ εἰς τὴν βάσιν ἑνὸς ἐξ αὐτῶν εὑρέθη καὶ τμῆμα τιμίας κάρας μετὰ πηλίνου ἀγγείου τεθραυσμένου.

στ') ΕΠΕΛΘΟΥΣΑΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΑΙ.

Πληροφορία τοῦ Κεδρηνοῦ ἀναφέρει: «ἅμα ἀναγορευθέντος τοῦ Ἰουλιανοῦ (363), εὐθὺς ἡ τροῦλλα τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, φουρνικὴ οὖσα, ἔπεσε, τόν τε ἄμβωνα καὶ τὰς σωλέας ἐξ ὀνυχίτου λίθου ὄντα συνέτριψε καὶ εἰς χοῦν ἐπετέλεσε».

Ἑτέρα πληροφορία ἀναφέρει πυρπόλησιν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας

Τὸ ΦΩΤΙΣΤΗΡΙΟΝ τῆς ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίου κτισθείσης «Μεγάλης Ἐκκλησίας» ('Εκ τῶν ἐν τῷ μεταξὺ τῆς «Ἁγίας Σοφίας» καὶ «Ἁγίας Εἰρήνης» χώρῳ ἀνασκαφῶν τοῦ κ. Μουζαφφὲρ Ραμαζάνογλου).

τὸ ἔτος 381, ὁπότε καὶ ἐπὶ 2 ἔτη ἔμεινεν ἄστεγος, διαταγῇ δὲ τοῦ Μ. Θεοδοσίου ἐστεγάσθη ὑπὸ τοῦ ἐπάρχου Ρουφίνου διὰ κυλινδρικῶν μαρμάρων. Ἐν τοιοῦτον κυλινδρικὸν μάρμαρον εὑρέθη κατὰ τὰς ἐκσκαφάς.

Τὸ ἔτος 404 ἐκάη ὑπὸ τῶν Ἰωαννιτῶν, τῶν ὀπαδῶν δηλαδὴ τοῦ ἐξορισθέντος Χρυσοστόμου, ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία καὶ ἡ Ἁγία Σοφία καὶ τὸ ἔτος 415 ἐνεκαινίσθη ἐν τμῆμα τῆς Μ. Ἐκκλησίας τὸ συνεχόμενον μὲ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν.

Αὕτη εἶναι ἡ τρίτη Ἁγία Σοφία, δευτέρας οὔσης τῆς πεντακλίτου τοῦ Κωνσταντίου καὶ πρώτης τῆς τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, τῆς πρὸς βορρᾶν ἐστραμμένης.

ζ′) Η ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΙΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥ 404 - 532.

Ἡ Δευτέρα Ἁγία Σοφία, δηλαδὴ ἡ πεντάκλιτος τοῦ Κωνσταντίου, ἀπὸ τοῦ ἔτους 404 ἔμεινεν ἐν καταστάσει ἐρειπίου καὶ ἐπὶ τοῦ χώρου αὐτῆς ἤρχισαν νὰ κτίζωνται οἰκίαι καὶ διάφορα κτίσματα, ἅτινα μόλις τὸ 532 μετὰ τὴν στάσιν τοῦ Νίκα ἀπηλλοτριώθησαν ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

Μὲ τὴν κατὰ τὴν στάσιν τοῦ Νίκα καταστροφὴν τῆς Ἁγίας Εἰρήνης καὶ ἐν μέρει τῆς Ἁγίας Σοφίας τοῦ Θεοδοσίου Β′, ὁ Ἰουστινιανὸς ἤρχισε τὴν ἐπισκευὴν τῶν ἀνωτέρω ἐκκλησιῶν καὶ ἔθεσε κατὰ νοῦν τὴν ἐκτέλεσιν μεγαλεπηβόλου σχεδίου ἀνεγέρσεως ναοῦ τοιούτου, ὅμοιος τοῦ ὁποίου νὰ μὴ ὑπῆρχεν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν αὐτοῦ.

Ὡς τόπον διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς ἐκκλησίας του ἐθεώρησε κατάλληλον τὸν χῶρον τῆς Ἁγίας Σοφίας τοῦ Κωνσταντίου, ὁ ὁποῖος ἤδη ἀπὸ αἰῶνος καὶ πλέον ἦτο πλήρης οἰκοδομῶν.

Ἐὰν μὲ τὴν στάσιν τοῦ Νίκα ἐκαίετο ἡ ἐκκλησία αὕτη, ἀσφαλῶς ὁ Ἰουστινιανὸς δὲν θα ἐπέτρεπε τὴν οἰκοδόμησιν οἰκιῶν, ἀφοῦ ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς φοβερᾶς πυρκαϊᾶς εἶχε σκεφθῆ τὴν διὰ τῶν ἀρχιτεκτόνων Ἀνθεμίου καὶ Ἰσιδώρου ἀνέγερσιν μεγάλης ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν θεμελίων τῶν ναῶν Μ. Κωνσταντίνου καὶ Κωνσταντίου.

Οὕτως οἱ δύο μεγαλόπνοοι ἐργάται τῆς τέχνης, μετὰ τὴν ἀπαλλοτρίωσιν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κωδινοῦ καὶ τοῦ χειρογράφου τῆς μονῆς Καρακάλου, καθελόντες τοὺς δύο μεσαίους τοίχους ἐκ τῶν πέντε κλιτῶν τῆς βασιλικῆς τοῦ Κωνσταντίου, ἀνήγειρον ἐπὶ τῶν ἐπιλοίπων θεμελίων καὶ ἐρειπίων τὸν σημερινὸν περικαλλέστατον ναόν.

Ἀνασκαφέντος τοῦ σημερινοῦ δαπέδου τῆς Ἁγίας Σοφίας, εὑρέθησαν αἱ βάσεις τῶν δύο κατεδαφισθέντων τοίχων τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Κωνσταντίου, ὡς καὶ ἡ βάσις τοῦ τοίχου τοῦ πρὸς ἀνατολὰς κλίτους τῆς ἐκκλησίας τοῦ Μ. Κωνσταντίνου.

Οὕτω τὸ ἔργον τῶν δύο δαιμονίων ἀρχιτεκτόνων καθίσταται πλέον ἀξιοθαύμαστον, καθότι εἶναι πολὺ εὐκολώτερον νὰ οἰκοδομήσῃ τις μίαν ἐκκλησίαν, παρὰ μίαν ἐπὶ ἐρειπίων παλαιᾶς καὶ μάλιστα χωρὶς τοῦτο νὰ ἔχῃ γίνῃ ἀντιληπτὸν ἐπὶ σειρὰν τόσων ἑκατονταετηρίδων.

η´) ΤΑ Α´ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ ΤΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ.

Ἡ οἰκοδομὴ τῆς σημερινῆς Ἁγίας Σοφίας τοῦ Ἰουστινιανοῦ τετάρτης κατὰ σειράν, συνετελέσθη ἐντὸς εἴκοσιν ἐτῶν.

Μετὰ τὴν στάσιν τοῦ Νίκα (532) ἐπὶ ἑξαετίαν συνήχθη τὸ ὑλικόν, κατὰ δὲ τὸ 12ον ἔτος τῆς βασιλείας του ὁ Ἰουστινιανὸς ἔθεσε τὸν θεμέλιον λίθον.

Τὴν 22αν Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 552, ἐπὶ πατριάρχου Εὐτυχίου, ἐγένοντο μεγαλοπρεπέστατα τὰ ἐγκαίνια τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Ὁ Ἰουστινιανὸς ἔξαλλος χαρᾶς ἀνεφώνησε κάτωθεν τοῦ περιφήμου θόλου της «Νενίκηκά σε Σολομών».

θ´) ΤΑ Β´ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ ΤΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ.

Κατὰ τοὺς ἐπισυμβάντας σεισμοὺς κατὰ τὰ ἔτη 553, 554 καὶ 557 διερράγη ὁ Τροῦλλος, καὶ κατὰ τὸ 558, ἐνῶ οἱ ἐξ Ἰσαυρίας ἐργάται κατεγίνοντο μὲ τὴν στερέωσιν αὐτοῦ, τὸ ἀνατολικὸν μέρος κατέπεσε καὶ κατεθρυμμάτισε τὸν ἄμβωνα καὶ τὸ δάπεδον.

Ἀνασκαφαὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἁγίας Σοφίας ἔφερον εἰς φῶς τὸ ἐκ τῆς πτώσεως τοῦ Τρούλλου θρυμματισθὲν παλαιὸν δάπεδον.

Καὶ ἐὰν διὰ τὴν ἐπισκευὴν μόνον τοῦ τρούλλου ἐχρειάσθησαν 5 ἔτη, 558 - 563, ὁπότε τὴν 24ην Δεκεμβρίου τοῦ 563 ἐγένοντο καὶ τὰ δεύτερα ἐγκαίνια τῆς ἐκκλησίας, γεννᾶται τὸ ἐρώτημα : ὁλόκληρος ἡ Ἁγία Σοφία, ἦτο δυνατὸν νὰ ἐκτίσθη ἐντὸς 5 ἐτῶν ἀπὸ τοῦ 532 - 537, ὡς μέχρι σήμερον λανθασμένως ἦτο παραδεδεγμένον;

ΤΡΙΑΝ. ΜΑΜΕΓΡΙΣ.

ΣΥΜΒΟΛΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΜΕΛΟΥΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΣΜΑΤΩΔΙΑΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

8. Τῆς πρὸ τῆς ἁλώσεως τοῦ Βυζαντίου ᾀσματῳδίας τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας διατηρηθείσης καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν, ὁ αὐτὸς τρόπος τῆς γραφῆς τοῦ μουσικοῦ μέλους καὶ ἡ αὐτὴ προφορικὴ μέθοδος πρὸς μετάδοσιν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ μέλους ἐξηκολούθησε νὰ ὑπάρχῃ. Ἐν Βυζαντίῳ, ἐν Ἁγίῳ Ὄρει καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ κόσμου διετηρήθη ἡ μουσικὴ ἀρχαιοτέρα παράδοσις. Τὸ μέλος τὸ ἐξυπηρετεῖ ἀκόμη εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἡ χειρονομία. Τὸ μέλος τῆς ἐκκλ. ᾀσματῳδίας μετὰ τὴν ἅλωσιν χρησιμοποιεῖται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς γραφῆς τῆς ἰσχυούσης, ἐφόσον ἀκόμη σώζεται ἡ χειρονομία, ἥτις καθοδηγεῖ τοὺς μουσικοὺς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μέλους.

9. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου παρὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν μουσικῶν διδασκάλων ἤρχισε νὰ γίνεται πλέον αἰσθητὴ ἡ δυσκολία τῆς γραφῆς, μὴ βοηθούσης εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ἐπικρατοῦντος ἀρχαίου μέλους. Ἐν τούτοις, παρὰ τὴν δυσκολωτάτην μέθοδον τοῦ ξενογραφικοῦ τούτου συστήματος, οἱ διδάσκαλοι τῆς μουσικῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶχον βίβλους τὴν ἀπέραντον αὐτῶν μνήμην καὶ ἀντίληψιν καὶ τὴν σύντονον καὶ ἀνένδοτον πάντοτε μελέτην· κατεγίνοντο καὶ ἀπεταμίευον μέσα εἰς τὸν νοῦν αὐτῶν τὰ ἄπειρα σχήματα τῆς γραφῆς τὰ περικλείοντα τὰς ἀπείρους γραμμὰς ἐν διαφόροις θέσεσι καὶ μεταβάσεσι τοῦ μέλους, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἦτο τῳόντι δυσχερέστατον, διότι οἱ φωνητικοὶ χαρακτῆρες καὶ τὰ σημαδόφωνα ἀλλασσομένων τῶν τόπων ἀλλάσσουν καὶ αὐτὰ τὴν δύναμιν αὐτῶν.

10. Ἡ δυσχέρεια πρὸ τῆς ὁποίας εὑρίσκοντο διδάσκοντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν ᾀσματῳδίαν καὶ διδασκόμενοι ἦτο μεγίστη. Ὁσημέραι ἐσπάνιζον ὄχι μόνον οἱ πρὸς ἐκμάθησιν τῆς μουσικῆς, ἀλλὰ ἔλλειψις ἐγίνετο καὶ τῶν μουσικοδιδασκάλων: ἤρχισε δὲ νὰ θεωρῆται ὡς ἀναγκαία ἡ μόρφωσις τελειοτέρας γραφικῆς μεθόδου, δυναμένης μάλιστα ν' ἀναπληρώσῃ τὴν χειρονομίαν, [13]) ἥτις ἤρχιζε νὰ ἐκλείπῃ βαθμηδὸν ἀπὸ τὴν μουσικὴν τέχνην·

---

[13]) Πρβλ. καὶ Μουσικὸν Δωδεκαήμερον Ἀλεξ. Βυζαντίου μουσικοδιδασκάλου ἐν Προλόγῳ σελ. θ' καὶ ι'.

ἡ λήθη τῆς χειρονομίας τὰ μάλιστα ἐδυσκόλευε τὴν παράστασιν καὶ ἀπόδοσιν τοῦ ἀρχαίου μέλους. Τούτου ἕνεκα ἤρχισε νὰ κατακτᾷ ἔδαφος ἡ τάσις πρὸς μεταρρύθμισιν τῆς ἰσχυούσης ταύτης γραφῆς, ἀντικαθίσταντο δὲ βαθμηδὸν δι' ἀναλύσεως αἱ ἐν τοῖς σημαδοφώνοις στενογραφημέναι γραμμαὶ μὲ ἁπλοῦς φωνητικοὺς χαρακτῆρας πρὸς εὐκολίαν τῆς διδασκαλίας καὶ πρὸς οἰκονομίαν τοῦ μακροῦ χρόνου τῆς ἐκμαθήσεως· καὶ ἡ ἀνάλυσις αὕτη διηυκόλυνε τοὺ διδασκομένους τὴν ἐκκ. ᾀσματῳδίαν καθ' ὅλον τόν 17ον αἰῶνα· ἡ δὲ τάσις αὕτη πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆς ἀρχαίας γραφῆς, ἐξεδηλώθη εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἐνεφανίσθησαν πλείονα μὲ τὴν σειρὰν γραφικὰ συστήματα τοῦ μουσικοῦ μέλους τῆς ἐκκλ. ᾀσματῳδίας.

11. Οὕτω παρὰ τὴν ἀρχαίαν κοινὴν γραφικὴν μέθοδον, ἐπινοοῦνται νέα σημεῖα γραφικὰ τοῦ μέλους, ὄχι βέβαια ἐντελῶς ἀνεξάρτητα τῆς ἀρχαίας μεθόδου, ἅτινα ὅμως δὲν γίνονται τῆς κοινῆς ἀμέσως χρήσεως, ὅπως συνέβαινε μὲ τὴν προηγουμένην γραφήν· τὰ σημεῖα ταῦτα χρησιμοποιοῦνται παρὰ τῶν μουσικοδιδασκάλων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς μία γραφὴ προσωπικὴ ἑκάστου, τὴν ὁποίαν δὲ ταύτην γραφὴν ἐνδεχομένως οἱ λοιποὶ μουσικοὶ ἀγνοοῦσιν. Ἐν τούτοις, καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ψάλλουσι τὰ αὐτὰ μουσικὰ μέλη, ἄνευ οὐδεμιᾶς παραλλαγῆς, ἂν καὶ χρησιμοποιοῦσι κείμενα ἢ ἀναλύσεις γραμμένα μὲ διαφόρους γραφάς. Συνήθως δὲ οἰκειοῦνται μὲ τὴν νέαν καὶ καινοφανῆ γραφὴν οἱ ἄμεσοι μαθηταὶ τοῦ μεταρρυθμιστοῦ διδασκάλου, ὅστις καὶ μυοῖ εἰς αὐτὴν τοὺς ἑκάστοτε φοιτητάς.

12. Τοιαῦτα νέα γραφικὰ συστήματα ἀναλυτικὰ τῶν ἐν τοῖς σημαδίοις στενογραφημένων μουσικῶν, μὴ παραλλάσσοντα οὐσιωδῶς ἐν σχέσει μὲ τὰς προηγουμένας γραφάς, διαφέροντα δὲ μόνον κατὰ τὸν τύπον, παρουσιάσθησαν πλείονα κατὰ διαφόρους καιρούς, ἐξυπηρετοῦντα προσωπικῶς τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τῶν μουσικῶν διδασκάλων.

13. Ἐκ τῶν πρώτων ἐκεῖνος ὅστις ἠθέλησε νὰ τελειοποιήσῃ τὴν ἀρχαίαν γραφήν, τὴν καὶ μέχρι τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἰσχύουσαν, κρινομένην δὲ πεπαλαιωμένην ἤδη, ὑπῆρξεν ὁ πρωτοψάλτης τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Μανουὴλ ὁ Χρυσάφης ὁ νέος, ὅστις ἤκμασε περὶ τὰ μέσα τοῦ 17ου αἰῶνος. Οὗτος μετέβαλε τὴν σημαδοφωνίαν τοῦ ἀργοῦ Στιχηραρίου Μανουὴλ τοῦ Χρυσάφου τοῦ παλαιοῦ, τοῦ ἐπὶ τῆς ἁλώσεως ὄντος λαμπαδαρίου τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἀντικαταστήσας αὐτὴν δι' ἰδίου γραφικοῦ συστήματος [14]) διὰ τοῦ αὐτοῦ δὲ γραφικοῦ συστήματος ἔγραψεν ἐπίσης ὁ πρωτοψάλτης καὶ τὸ Παλαιὸν ἢ Ἀργὸν Ἀναστασιματάριον, ὡς καὶ

[14]) Συμβολαὶ σελ. 303.

τὸ Παλαιὸν ἢ Ἀργὸν Στιχηράριον, ἅτινα ὁ ἴδιος συνύφανε [15]. Σημειωτέον δὲ ὅτι παρὰ πᾶσαν τάσιν πρὸς ἁπλοποίησιν τοῦ ἀρχαίου βυζαντινοῦ γραφικοῦ συστήματος, τοῦτο ἴσχυε πάντοτε καὶ ἐπροτιμᾶτο παντὸς νέου συστήματος.

14. Ἡ χρῆσις ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἀναλύσεως τῶν σημαδοφώνων τῶν ἐν τοῖς ἀρχαίοις μουσικοῖς κειμένοις, ἐπεξετάθη ἐπὶ μᾶλλον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ πρωτοψάλτου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Παναγιώτου Χαλάτζογλου, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 18ου αἰῶνος, ἐκδιδαχθέντος τὴν ἐκκλησιαστικὴν ᾀσματῳδίαν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, ἔνθα ἡ μουσικὴ τέχνη διεσώζετο ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς βυζαντινῆς παραδόσεως. Ὁ πρωτοψάλτης οὗτος ἐξεδίδαξε τὴν μουσικὴν καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ διαδόχους αὐτοῦ, ψάλλων ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ Βυζαντίου ἐπὶ τῇ βάσει κειμένων γραμμένων διὰ τῆς ἀρχαίας ἐκείνης γραφῆς. Κατ' αὐτήν, ὁ ἐκκλησιαστικὸς μουσικὸς ὤφειλε νὰ ψάλλῃ οἱονεὶ ἑρμηνεύων καὶ ἐξηγῶν τὸ διὰ τῆς γραφῆς δηλούμενον μέλος· διότι διὰ τῶν σημαδοφώνων τῶν ἀρχαίων γραφῶν, δὲν ἐγράφετο τὸ μέλος ὅπως ἐγίνετο εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ· ἑπομένως ἡ γραφὴ ἀπῄτει τὴν ἐκ μέρους τοῦ ψάλτου συμπλήρωσιν καὶ παράστασιν τοῦ διὰ τῶν σημείων ὡρισμένου μέλους· ἡ γραφὴ ἡ ἀρχαία ἦτο γραφὴ πυκνὴ καὶ συνεπτυγμένη καὶ ἔπρεπε νὰ ἑρμηνευθῇ ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ μουσικοῦ μέλους. Εἶνε δὲ φανερὸν ὅτι ὁ καθεὶς δὲν ἦτο ἁρμόδιος καὶ ἱκανὸς εἰς τὸ νὰ ψάλλῃ τὸ μουσικὸν μέλος, ἐὰν μὴ ἦτο μεμυημένος εἰς τὸν τρόπον τοῦ ψάλλειν· οἱ δὲ μύσται εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν ἦσαν καὶ πολλοί· ἐπὶ τοῦ πρωτοψάλτου Παναγιώτου Χαλάτζογλου ἴσχυεν αὐτὸς ὁ τρόπος τοῦ ψάλλειν τὰ ἐκκλησιαστικὰ μουσικὰ ἀρχαῖα μέλη ἐν σχέσει μὲ τὴν γραφήν.

15. Ὁ τοῦ Χαλάτζογλου εἰς τὴν πρωτοψαλτείαν διάδοχος Ἰωάννης ὁ Τραπεζούντιος, ἐπενόησεν ἴδιον γραφικὸν σύστημα, διάφορον τοῦ παλαιοῦ, τοῦ καὶ πρὸ τῆς ἁλώσεως καὶ μέχρι τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἰσχύοντος, καὶ εἰς τὸ ἐπεξηγηματικώτερον τεῖνον. Εἰς τὴν καινοτομίαν ταύτην ὡρμήθη ὁ πρωτοψάλτης οὗτος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἐκ τοῦ ἐνδιαφέροντος ὅπερ εἶχε διὰ τὴν μουσικήν, ἥτις εἶχε καταντήσει δυσκολομάθητος καὶ ἥτις σὺν τῷ χρόνῳ θὰ καθίστατο ἐντελῶς ἐξίτηλος· ἐφρόνει ὁ διδάσκαλος οὗτος ὅτι διὰ τῆς τελειοποιήσεως τῆς ἀρχαιοτέρας γραφῆς κατὰ νέον ἀναλυτικώτερον τρόπον γραφῆς, θὰ καθίστατο δυνατὸν νὰ συγκρατηθῇ τὸ μέλος

---

15) Αὐτόθι. Παρ' ἡμῖν ὑπάρχει ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ γραφῇ χειρόγραφον τὸ Παλαιὸν Ἀναστασιματάριον τοῦ πρωτοψάλτου Χρυσάφου τοῦ νέου, ἐν ᾧ ἔχει περιλάβει καὶ τὰ ἕνδεκα ἑωθινὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, ὧν τὸ μέλος Ἰωάννου Γλυκέως.

ἐκ τῆς ἀλλοιώσεως εἰς τὴν ὁποίαν θὰ περιέπιπτε μὲ τὸν καιρὸν ἀπὸ τοὺς κατὰ πρᾶξιν μουσικούς.

16. Σημειωτέον ὅτι μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Τραπεζουντίου ἴσχυεν ἡ παλαιὰ ἀκόμη σημαδογραφία τῶν ἐκκλησιαστικῶν μελῶν· καὶ διὰ τῶν σημαδίων τούτων τῆς γραφῆς διετηρήθη καὶ τὸ μέλος ἐν τῇ ἐκτελέσει. Ἀκριβῶς δέ, χάρις εἰς τὴν παλαιὰν γραφὴν ἥτις ἴσχυσε μέχρι τοῦ χρόνου τούτου, εἰς τὸ μέλος τὸ ἐκκλησιαστικὸν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἰσχωρήσωσιν ἀλλοιώσεις καὶ διαφοραὶ αὐτοῦ· τὸ μέλος τοῦτο τὸ ἁγνὸν ἔπρεπε νὰ δεσμευθῇ διὰ νέου καὶ τελειοτέρου γραφικοῦ συστήματος οὕτως ὥστε νὰ ἐξασφαλισθῇ καὶ ἡ περαιτέρω διάσωσις αὐτοῦ. Διὰ τοῦ νέου τρόπου τῆς γραφῆς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μουσικοῦ μέλους, ὁ εἰσηγητὴς αὐτοῦ πρωτοψάλτης Ἰωάννης ὁ Τραπεζούντιος συνέθεσε τὰ ἀργὰ αὐτοῦ Πασαπνοάρια, τὸ Ἀλληλουάριον καί τινα ἄλλα μέλη.

17. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἔστις τὰ ἔργα τῶν ἐκκλησιαστικῶν μουσικῶν διδασκάλων ὅλων τῶν προγενεστέρων ἐποχῶν δὲν ἀφῆκε νὰ τὰ ἀλλοιώσῃ καὶ νὰ τὰ διαφθείρῃ ἐφεξῆς ὁ πανδαμάτωρ χρόνος, εἶναι ὁ πολὺς Πέτρος Πελοποννήσιος, λαμπαδάριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας· ὁ πρὸς τὰ προγονικὰ καλλιτεχνήματα τῆς μουσικῆς φαντασίας ἐκείνων θαυμασμὸς τοῦ Πέτρου καὶ ὁ ζωηρὸς αὐτοῦ ἐνθουσιασμὸς πρὸς τὰ ἱερὰ μελῳδήματα, ἐνέπνευσαν τὸν λαμπαδάριον τοῦτον εἰς τὸ νὰ ἐξεύρῃ τὸ μέσον, ὅπως τὰ παραδώσῃ εἰς τὴν ἐπερχομένην γενεὰν πρὸς παντοτεινὴν λατρείαν. Ἡ μουσικὴ μεγαλοφυΐα τοῦ Πέτρου δὲν εὕρισκε κατάλληλον καὶ ἐπαρκὲς τὸ μέχρι τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἐπικρατοῦν σύστημα τῆς γραφῆς τῶν ἱερῶν μελῶν, ἔστω καὶ τὸ γραφικὸν σύστημα τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ Τραπεζουντίου· διότι καὶ ἡ γραφὴ τούτου ἦτο συνεπτυγμένη. Διὰ νὰ παρασταθῇ τὸ μουσικὸν μέλος εὐληπτότερον ἐχρειάζετο σύστημα γραφικὸν τελειότερον καὶ μᾶλλον ἀνεπτυγμένον, Ἡ ἀνάγκη αὕτη προέκυπτεν ἐκ τοῦ σκοποῦ, ὅπως κατορθωθῇ ν' ἀναγινώσκεται τὸ μέλος διὰ τῆς γραφῆς καὶ ὄχι τοῦτο νὰ κρύπτεται ἐντελῶς μέσα εἰς τὴν γραφήν, καθὼς συνέβαινεν ἀκόμη τὸ τοιοῦτον. Τούτου ἕνεκα ὁ λαμπαδάριος Πέτρος ἐθεώρησε σκόπιμον τὴν τελειοποίησιν τῆς σημαδογραφίας τοῦ πρωτοψάλτου Ἰωάννου Τραπεζουντίου. Πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆς ἐλλείψεως τῆς γραφῆς ταύτης, ἐπενόησεν ὁ Πέτρος ἰδίαν γραφικὴν μέθοδον· ἔχων ὑπ' ὄψει τοὺς πρὸ αὐτοῦ διδασκάλους οἵτινες εἶχον ἀρχίσει ποιοῦντες ὑποσημειώσεις ἐξηγητικὰς πρὸς τὰ μεγάλα σημαδόφωνα, ὁ διδάσκαλος οὗτος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας κατήρτισε σύστημα γραφῆς κατ' αὐτὸν ἀναλυτικόν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀπομεμακρυσμένον τῆς ἀρχαιοτέρας γραφῆς. Ὁ Πέτρος ἤθελε, κυρίως, νὰ διευκολύνῃ τὴν μνήμην τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως μὲ τὴν

βοήθειαν τῆς ἀναλύσεως ἐπεδίωκε νὰ μανθάνωσιν οὗτοι εὐκολώτερον τὴν ἀρχαιοτέραν γραφήν, ὅπερ καὶ κατώρθωσεν εὐφυῶς.

18. Πέτρος ὁ Λαμπαδάριος διὰ τῆς νέας γραφικῆς του μεθόδου ἐμελοποίησεν ὅλην τὴν σειρὰν τῶν ἐγκυκλίων μουσικῶν μαθημάτων ἤτοι τοῦ νέου ἢ συντόμου Στιχηραρίου, τὸ Εἱρμολόγιον (ἀργὸν καὶ σύντομον), τὸ Κρατηματάριον, τὸ Οἰκηματάριον, τὸ Ἀργὸν Στιχηράριον, τὴν Παπαδικὴν, τὸ Μαθηματάριον κατ' ἀναγραμματισμοὺς καὶ πλεῖστα ἄλλα ἔργα τῶν παλαιοτέρων ἐποχῶν· πρῶτος ὁ Πέτρος μετέφερε, [16]) δυνάμει τῆς ἀναλύσεως, ἀπὸ τῆς προφορικῆς παραδόσεως εἰς τὴν μουσικὴν γραφὴν τὸ σύντομον μέλος οἷον τὸ σύντομον Ἀναστασιματάριον, Δοξαστάριον, Εἱρμολόγιον, ἐν οἷς ὑπάρχουσι δοξαστικά, ἰδιόμελα, προσόμοια, εἱρμοί, κανόνες, καθίσματα, ἀπολυτίκια ἀναβαθμοί, μακαρισμοὶ καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. Ἐν δὲ τῷ ἐξηγητικῷ ἔργῳ αὐτοῦ, ὁ Πέτρος περιέλαβε καὶ μαθήματα πολλῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν μουσικῶν διδασκάλων τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, οἷα εἶναι τὰ Κεκραγάρια τὰ ἐπ' ὀνόματι Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, τὰ μεγάλα Ἑωθινὰ Ἰωάννου τοῦ Γλυκέως, τὰ μέγιστα Ἀνοιξαντάρια διαφόρων ποιητῶν, ἀργά τινα Πασαπνοάρια τοῦ ὄρθρου, τὸ Ἄνωθεν οἱ προφῆται, μαθήματά τινα τοῦ Οἰκηματαρίου, τοῦ Μαθηματαρίου ὡς καὶ τὸ μέγα Ἴσον Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλους. Ἅπαν τὸ ἀρχαῖον μουσικὸν ὑλικόν, πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ὁποίου ὁλόκληροι γενεαὶ μουσικῶν διδασκάλων παρῳχημένων αἰώνων εἰργάσθησαν, ὁ λαμπαδάριος Πέτρος τὸ μετέγραψεν ἀναλυτικώτερον διὰ τῆς γραφικῆς μεθόδου αὐτοῦ, οὕτως ὥστε τὰ ἀρχαῖα μαθήματα νὰ διατηρηθῶσι καὶ εἰς τὸν μετέπειτα χρόνον. Εἶνε δὲ σπουδαιότατον τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Πέτρου ἀπὸ ἀπόψεως διασώσεως τοῦ ἀρχαίου μουσικοῦ ὑλικοῦ· μάλιστα ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητος εἶνε τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Λαμπαδάριος ἐπεμελήθη νὰ μεταγράψῃ κυρίως ἐκεῖνα ἐκ τῶν ἀρχαίων μελῶν, ἅτινα διεσώθησαν μέχρις αὐτοῦ ὡς φέροντα τὴν κοινῶς παραδεδεγμένην γνησιότητα τῶν βυζαντινῶν χρόνων καὶ ἀπολαύοντα κύρους ἀναμφισβητήτου ὡς πρὸς τὴν μουσικὴν αὐτῶν ἀξίαν.

(Συνεχίζεται)

ΑΓΓΕΛΟΣ Λ. ΒΟΥΔΟΥΡΗΣ

---

[16]) Τὰ σύντομα μέλη, τὸ στιχηραρικὸν καὶ τὸ εἱρμολογικόν, οἷον τὸ τοῦ συντόμου Ἀναστασιματαρίου, Δοξασταρίου, Εἱρμολογίου, ἐν οἷς περιέχονται δοξαστικά, ἰδιόμελα, προσόμοια καὶ λοιπά, ἅτινα ψάλλωνται ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐν τοῖς ναοῖς καὶ ἐπιγράφονται συνήθως Πέτρου Πολοποννησίου ἢ τοῦ φοιτητοῦ Πέτρου Βυζαντίου, δὲν εἶνε τούτων σύγχρονα ποιήματα· τὰ μέλη ταῦτα προϋπῆρχον ἔκπαλαι ὡς πρωτότυπα ἀφότου ἤρχισε νὰ προσλαμβάνεται ἡ ὑμνογραφία ἐν τῇ τυπικῇ τάξει τῆς ἐκκλησίας. Τὰ σύντομα ταῦτα μέλη ἐσημείωσεν ὁ λαμπαδάριος οὗτος Πέτρος διὰ τῆς ἀναλυτικῆς αὐτοῦ γραφῆς μετὰ θάνατον· τὸ ἔργον τοῦτο ἐσυνέχισε καὶ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Πέτρος ὁ Βυζάντιος, ὁ γενόμενος λαμπαδάριος καὶ εἶτα πρωτοψάλτης τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Τὰ σύντομα μέλη μέχρι τῆς ἐποχῆς Πέτρου Πελοποννησίου — διὰ τὴν ἀναρμοδιότητα τῆς παλαιᾶς γραφῆς περὶ ταῦτα — ἐδιδάσκοντο ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν διὰ προφορικῆς ἀγράφου παραδόσεως, λαμβανομένης φροντίδος ὅπως ταῦτα πιστῶς μεταδίδωνται· τὸ σύντομον τοῦτο μέλος διετηρήθη μέχρις ἡμῶν ἁγνόν· διότι οἱ μουσικοὶ διδάσκαλοι τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ ἐδίδασκον τοῦτο καθὼς τὸ παρελάμβανον παρὰ τῶν ἀρχαιοτέρων εἰς τοὺς δομεστίκους τοῦ ναοῦ, οὕτως ἄνευ γραφῆς.

ΣΚΕΨΕΙΣ

ΜΑΡΚΟΣ ΑΥΡΗΛΙΟΣ

Η ΜΕΛΕΤΗ τῶν ἔργων τοῦ μεγάλου τούτου Στωϊκοῦ Φιλοσόφου μᾶς δίδει γαλήνην, καθ' ἣν στιγμὴν ἄλλοι μεγάλοι συγγραφεῖς μᾶς δίδουν ταραχήν. Ἡ ζωὴ εἶνε βραχεῖα, μανία νὰ περάσωμεν τὰ τελευταῖα ἔτη της, τὰ ἀναντικατάστατα, ἀνησυχοῦμεν διὰ τὴν γνώμην. Πρέπει νὰ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν φρούριον εἶνε ἀπαραβίαστον· οἱ ἐχθροί μας ἀδυνατοῦν νὰ θίξουν ὅ,τι ἀληθινὰ ἀποτελεῖ τὸν ἑαυτόν μας. Νὰ δεχώμεθα τὸν κόσμον, νὰ ἐγκαρτερῶμεν. Αἱ σκέψεις αὐταὶ εἶνε ὑγιεῖς.

Σιωπὴ λοιπόν, ὦ φαντασία μου! Μακρὰν σὺ ἡ γεννήτρια πλανῶν· μᾶς κάμνεις νὰ αἰσθανώμεθα ὡς παρόντα δεινὰ τὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχουν, καὶ δὲν θὰ ὑπάρξουν ἴσως ποτέ! Γεμίζεις τὰς ἡμέρας μας καὶ τὰς νύκτας μας μὲ σκέψεις τῶν ἄλλων, μὲ ὅσας δανείζεις εἰς αὐτοὺς καὶ ὄχι μὲ ἐκείνας τὰς ὁποίας πράγματι αὐτοὶ ἔχουν. Μᾶς κάμνεις νὰ ζῶμεν χίλιες φορὲς ὅ,τι φοβούμεθα. Ὅσον σκληρὴ καὶ ἂν εἶνε ἡ ζωή, εἶνε ὀλιγώτερον σκληρὴ ἀπὸ τὰ ὄνειρά σου. Ἄφησέ με νὰ περιορίζωμαι εἰς τὸ ἔργον τῆς ἡμέρας. Εἶνε ἀρκετὸς εἰς τὴν ἡμέραν ὁ κόπος της. Ἄφησέ με νὰ σκέπτωμαι τοὺς κακοὺς ὡσὰν φαινόμενα φυσικά. Εἶνε - λέγει ὁ Μάρκος Αὐρήλιος - φαινόμενα φυσικά, διότι ἀγνοοῦν τί εἶνε καλὸν καὶ τί εἶνε κακόν. Πρέπει νὰ τοὺς ἀποφεύγῃς καὶ ὄχι νὰ τοὺς μισῇς. Τὸ μῖσος θὰ ἦτο ἐπιβλαβὲς διὰ σὲ μᾶλλον, παρὰ δι' ἐκεῖνον. Θὰ ἐμίσεις ἕνα κουνοῦπι, ἕνα φίδι;

Ὅμοια πρὸς τὸν Χριστιανισμόν, καὶ εἰς τὸν Στωϊκισμὸν ὑπάρχει ἕνα ἐσωτερικὸν καταφύγιον, ἀπαραβίαστον, ὅπου ὁ χριστιανὸς εὑρίσκει τὸν Θεόν, ὁ δὲ Στωϊκὸς εὑρίσκει τὸν ἑαυτόν του.

Α. Μ.

Η ΤΕΧΝΗ

ΥΠΑΡΧΟΥΝ σοφοὶ οἱ ὁποῖοι φρονοῦν ὅτι ἡ ἀξία τῆς τέχνης δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ θεωρίαν αἰσθητικήν, ἀλλὰ ἀπὸ τὰς σχέσεις μεταξὺ τοῦ καλλιτέχνου καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Καθ' ὃν τρόπον τὰ ἐνδύματα θὰ ἦσαν ἀνωφελῆ, ἐὰν δὲν ἠδύνατό τις νὰ τὰ φορέσῃ, ἡ τέχνη θὰ ἦτο ἓν παιγνίδι καταστρεπτικὸν διὰ τὴν κοινωνίαν, ἐὰν δὲν ἐβοήθει τὴν κοινωνίαν νὰ ζήσῃ.

Ἡ τέχνη τῶν καλυτέρων ἐποχῶν ἦτο λαϊκή, καταληπτή: ἡ αἰγυ-

πτιακὴ γλυπτική, τὸ ἑλληνικὸν δράμα, ἡ Βίβλος, ὁ Ὅμηρος, οἱ καθεδρικοὶ ναοί, τὰ μυστήρια. Ἀλλ' εἰς ἄλλας ἐποχὰς τῆς ἱστορίας ὁ καλλιτέχνης κολακεύεται ὅτι εἶνε ἀντιληπτὸς μόνον ἀπὸ μίαν μερίδα, ἤτοι τοὺς ἐκλεκτούς.

Ἄλλοτε ἐργάται εἰς τὴν Εὐρώπην ἀνεγίνωσκον Οὐγκώ, Μισελέ, ἀλλὰ σήμερα κανεὶς ἐργάτης δὲν εὐχαριστεῖται νὰ ἀναγνώσῃ μεγάλους συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς.

Δὲν λέγομεν ὅτι ὁ καλλιτέχνης πρέπει νὰ γράψῃ διὰ τὸν λαόν, ἀλλ' ὅτι ὀφείλει νὰ εἶνε ἀντιληπτὸς εἰς τὸν λαόν. Γεγονὸς εἶνε ὅτι τὰ περισσότερα τῶν ἀριστουργημάτων διαπνέονται ἀπὸ αἰσθήματα ἁπλᾶ καὶ καθολικά.

Α. Μ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΜΗΝΟΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Κάθοδος τῆς Α. Θ. Παναγιότητος εἰς Φανάριον.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης διακόπτουσα τὴν βραχεῖαν Αὐτῆς διαμονὴν ἐν τοῖς ἐν Χάλκῃ Πατριαρχικοῖς Διαμερίσμασι κατῆλθε δι' ἰδιαιτέρας ἀτμακάτου εἰς Φανάριον τῇ 6ῃ Ὀκτωβρίου, συνοδευομένη ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Πριγκηποννήσων κ. Δωροθέου, Περγάμου κ. Ἀδαμαντίου, Χαλδίας κ. Κυρίλλου, Νεοκαισαρείας κ. Χρυσοστόμου καὶ τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης πανταχοῦ ἐγένετο δεκτὴ μετ' ἐκδηλώσεων βαθείας εὐλαβείας πρὸς τὸ Σεπτὸν Αὐτῆς πρόσωπον ἀπὸ μέρους τῶν Κοινοτικῶν Ἀρχῶν καὶ τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος.

Πατριαρχικαὶ Χοροστασίαι.

Εὐλαβεῖ παρακλήσει τῶν οἰκείων Ἐκκλησιαστικῶν Ἐπιτροπῶν, ἡ Α. Θ. Παναγιότης μεταβᾶσα μετὰ τῆς ἀκολουθίας Αὐτῆς ἐχοροστάτησεν εἰς τοὺς κάτωθι ἱεροὺς ναοὺς τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς:

Ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ Ἁγίου Φωκᾶ Μεσαχώρου τῇ Κυριακῇ 12ῃ Ὀκτωβρίου. Ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ Σωτῆρος Χριστοῦ Γαλατᾶ τῇ Κυριακῇ 19ῃ Ὀκτωβρίου. Ἐν τῷ ἑορτάσαντι ἱερῷ ναῷ Ἁγίου Δημητρίου Κανάβη ἐν Ξυλοπόρτῃ τῇ Κυριακῇ 26ῃ Ὀκτωβρίου.

Κατὰ τὰς Πατριαρχικὰς ταύτας χοροστασίας τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξαν κατὰ σειρὰν οἱ πανοσιολ. Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου κ. Ἰάκωβος, Τριτεύων τῶν Πατριαρχικῶν διακόνων κ. Αἰμιλιανὸς καὶ Διάκονος τῆς Σειρᾶς κ. Μάξιμος.

Πάνσεπτος Πατριαρχικὸς Ναός.

Καθ' ἁπάσας τὰς Κυριακὰς τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐχοροστάτησε, κατὰ τὴν τάξιν, ὁ Πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μελίτων.

Τρισάγιον ὑπὲρ τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Βενιαμίν.

Τῇ 13ῃ Ὀκτωβρίου, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Ἁγίου μάρτυρος Διακόνου Βενιαμὶν τοῦ Πέρσου, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ἀδαμάντιος, σεπτῇ ἐντολῇ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, μεταβὰς μετὰ τοῦ Πανοσ. Δευτερεύοντος κ. Ἰσιδώρου εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ, ἐτέλεσε Τρισάγιον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Βενιαμίν.

Χειροθεσία Μ. Πρωτοσυγκέλλου.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης κατὰ τὴν χοροστασίαν Αὐτῆς τῆς 11ης Ὀκτωβρίου ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Παρεκκλησίῳ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου ἐτέλεσε τὴν χειροθεσίαν τοῦ νέου Μ. Πρωτοσυγκέλλου κ. Μελίτωνος.

Πατριαρχικαὶ εὐχαί.

Τῇ 25ῃ Ὀκτωβρίου, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Κουρμπὰν Βαϊραμίου, κατὰ Πατριαρχικὴν ἐντολήν, ὁ Πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Τουρκικοῦ Γραφείου κ. Εὐθυμίου Μαυρίδου μετέβη καὶ κατέλιπεν ἑόρτια ἐπισκεπτήρια εἰς τὸν Ἐξοχ. Νομάρχην καὶ Δήμαρχον τῆς Πόλεως, τὸν Διευθυντὴν τῆς Ἀσφαλείας καὶ τὸν ὑποδιοικητὴν Φατήχ.

— Κατὰ τὴν ἐν τῷ ἐνταῦθα Γενικῷ Προξενείῳ τῆς Ἑλλάδος τελεσθεῖσαν δοξολογίαν ἐπὶ τῇ 28ῃ Ὀκτωβρίου παρέστη ἐκ προσώπου τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ διεβίβασε τὰς εὐχὰς Αὐτῆς ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μελίτων.

— Ἐπὶ τῇ Μνήμῃ τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου ἐτελέσθη ἐν τῷ ἐν Φαναρίῳ ἱ. Μετοχίῳ τοῦ Παναγίου Τάφου ἡ καθιερωθεῖσα θεία λειτουργία τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου, ἱερουργοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Ἰακώβου μετὰ πολλοῦ πρεσβυτερίου.

Κατ' αὐτὴν τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἀντεπροσώπευσεν ὁ Πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος.

Ὀνομαστήρια.

Τῷ ἑορτάσαντι (23ῃ) τὴν ὀνοματικὴν αὐτοῦ ἑορτὴν Σεβ. Μητροπολίτῃ Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Ἰακώβῳ ἡ Α. Θ. Παναγιότης συνεχάρη αὐτοπροσώπως, ἐπισκεφθεῖσα αὐτὸν κατ' οἶκον μετὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Δέρκων κ. Ἰωακείμ. Τοῖς αὐθημερὸν ἑορτάσασι Ἀρχιγραμματεῖ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου πανοσιολ. κ. Ἰακώβῳ καὶ πανοσιολ. Ὑπογραμματεῖ Διακόνῳ κ. Ἰακώβῳ τὰς Πατριαρχικὰς εὐχὰς διεβίβασεν τῷ μὲν πρώτῳ ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μελίτων, τῷ δὲ δευτέρῳ ὁ πανοσιολ. Δευτερεύων κ. Ἰσίδωρος.

Πατριαρχικὴ Ἐπίσκεψις.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης μεταβᾶσα εἰς Μ. Ρεῦμα ἐπεσκέφθη κατ' οἶκον τὸν ἀφ' ἱκανοῦ ἀσθενοῦντα Σεβ. Μητροπολίτην Προικοννήσου κ. Φιλόθεον.

Ἀναχώρησις Ἀρχιερέων.

Τῇ 23ῃ Ὀκτωβρίου ἀνεχώρησαν ἀεροπορικῶς εἰς Ἀθήνας κατευθυνόμενοι εἰς Κύπρον οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Περγάμου κ. Ἀδαμάντιος καὶ Σάρδεων κ. Μάξιμος. Τὰς Α. Σεβασμιότητας ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος προέπεμψεν ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος.

Διορισμοί.

Ἐπὶ σχετικῇ αἰτήσει τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ Γαλατᾶ, ἡ Μ. Ἀρχιδιακονία, ἐγκρίσει τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, διώρισε τακτικὸν διάκονον καὶ ἱεροκήρυκα ἐν τῷ ναῷ τούτῳ τὸν ἄχρι τοῦδε ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Πριγκηποννήσων ὑπηρετοῦντα ἱερολ. Διάκονον κ. Ἀθανάσιον Ἀναστασιάδην.

Ἐπισκέψεις.

Κατὰ τὸν μῆνα Ὀκτώβριον ἐπεσκέφθησαν τὴν Α. Θ. Παναγιότητα:

— Ἡ πρέσβειρα τῆς Ἑλλάδος εὐγενεστ. κυρία Σκέφερη μετὰ τῆς εὐγενεστ. δος θυγατρὸς αὐτῆς.

— Ὁ ἐντιμ. Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα κ. Μιχ. Μελᾶς.

— Ὁ Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ Πρεσβείας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς Ταγματάρχης κ. Frank Roberts μετὰ τῆς εὐγενεστ. συζύγου αὐτοῦ.

— Οἱ Ἕλληνες Ἀντιπρόσωποι εἰς τὸ ἐνταῦθα συνελθὸν Οἰνολογικὸν Συνέδριον ἐντιμ. κ. κ καθηγητὴς Β. Κριμπᾶς, Ν. Χριστοδούλου, Διευθυντὴς Ὑπουρ-

γείου Γεωργίας, καὶ Β. Σαμαράκης μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ.

— Οἱ ἀντιπροσωπεύσαντες τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸ ἐνταῦθα Διεθνὲς Συνέδριον τῶν Σιδηροδρόμων ἐντιμ. κ. κ. Κ. Οἰκονόμου, Γενικὸς Διευθυντὴς Σ. Ε. Κ., καὶ Π. Παπαϊωάννου, Γενικὸς Διευθυντὴς Ὑπουργείου Μεταφορῶν, μετὰ τῶν εὐγενεστ. κυριῶν αὐτῶν.

— Ὁ ἐξ Ἀθηνῶν χειρουργὸς ἰατρὸς κ. Σ. Χρυσοβέργης.

Ὁμοίως ἐπεσκέφθησαν τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ἐγένοντο δεκτοὶ παρὰ τῷ Μ. Πρωτοσυγκέλλῳ :

— Ὁ Πρωθιερεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικανικῆς Παροικίας Αἰδεσ. κ. W. Piper.

— Ὁ κ. E. Howe, ἀνταποκριτὴς τοῦ συγκροτήματος Ἀγγλικῶν Ἐφημερίδων Kemsley.

— Ὁ κ. D. A. Damiano, Ἀρχισυντάκτης τῆς Ἰταλικῆς Ἐφημερίδος «Popolo».

ΜΗΝΟΣ ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Α. Θ. Παναγιότης.

Τῇ 4ῃ τοῦ μηνὸς ἡ Α. Θ. Παναγιότης, συνοδευομένη ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Δέρκων, Πριγκηποννήσων, Θεοδωρουπόλεως, Κυδωνιῶν, Χαλδίας καὶ Νεοκαισαρείας καὶ τῆς ἀκολουθίας Αὐτῆς, ἀνῆλθε δι' ἰδιαιτέρου ἀτμοπλοίου εἰς Χάλκην πρὸς ὀλιγοήμερον ἐφησύχασιν ἐν τοῖς Ἰδιαιτέροις Πατριαρχικοῖς Διαμερίσμασιν ἐν τῇ αὐτόθι Πατριαρχικῇ καὶ Σταυροπηγιακῇ Μονῇ τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐπανῆλθεν εἰς Φανάριον τῇ 18ῃ τοῦ μηνός, συνοδευομένη ὑπὸ τῶν Σεβ Μητροπολιτῶν Πριγκηποννήσων καὶ Νεοκαισαρείας καὶ τῆς ἀκολουθίας Αὐτῆς.

Πατριαρχικαὶ καὶ Συνοδικαὶ Λειτουργίαι.

Καθεδρικὸς Ναὸς Εἰσοδίων Θεοτόκου Σταυροδρομίου.

Τῇ 21ῃ τοῦ μηνός, ἑορτῇ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, ἐτελέσθη ἐν τῷ ἑορτάζοντι φερωνύμῳ Καθεδρικῷ Ναῷ τῆς Κοινότητος Σταυροδρομίου ἡ νενομισμένη Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Λειτουργία. Μετὰ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος συνελειτούργησαν οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Χαλκηδόνος, Δέρκων, Πριγκηποννήσων, Ἴμβρου καὶ Τενέδου, Θεοδωρουπόλεως, Κυδωνιῶν, Γάνου καὶ Χώρας, Χαλδίας, Νεοκαισαρείας καὶ Λαοδικείας, τὸν δὲ θεῖον λόγον ἐκήρυξεν ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου πανοσιολ. κ. Ἰάκωβος Στεφανίδης.

Προσῆλθον ἡ Κεντρικὴ Ἐφορεία καὶ τὰ λοιπὰ κοινοτικὰ Σωματεῖα Σταυροδρομίου καὶ πολυπληθὲς ἐκκλησίασμα.

Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν δεξίωσιν τὴν Α. Θ. Παναγιότητα προσεφώνησεν ἀπὸ μέρους τῆς Κοινότητος ὁ Ἀρχιερατικῶς Προϊστάμενος Σεβ. Μητροπολίτης Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντῖνος, ἐκφράσας τὴν βαθυτάτην χαρὰν ἁπάσης τῆς Κοινότητος ὑποδεχομένης τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ Πατριάρχην αὐτῆς καὶ διερμηνεύσας τὰ πρὸς τὸ σεπτὸν Αὐτῆς πρόσωπον αἰσθήματα εὐλαβείας καὶ ἀφοσιώσεως τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ.

Ἀπαντῶσα ἡ Α. Θ. Παναγιότης ηὐχαρίστησε διὰ τὰ πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν καὶ τὸ πρόσωπον Αὐτῆς εὐλαβῆ αἰσθήματα τῆς Κοινότητος, ἐπήνεσε τὸν ζῆλον τῶν Κοινοτικῶν λειτουργῶν, ἀκαμάτως ἐργαζομένων ὑπὸ τὴν δραστηρίαν ἡγεσίαν τοῦ Ἀρχιερατικῶς

Προϊσταμένου ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς τῆς πρώτης τῶν Κοινοτήτων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ ἐν τέλει ἐπεκαλέσθη τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ σύμπασαν τὴν Κοινότητα Σταυροδρομίου. Κατά τε τὴν ἄφιξιν καὶ ἀναχώρησιν Αὐτῆς ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐγένετο ἀντικείμενον εὐλαβῶν ἐκδηλώσεων ἀπὸ μέρους τῶν Κοινοτικῶν παραγόντων καὶ τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος.

Θρονικὴ Ἑορτὴ Ἁγίου Ἀνδρέου.

Χειροτονία τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου.

Μετὰ τῆς εἰθισμένης ἱερᾶς τάξεως καὶ ἐπιβλητικότητος ἑωρτάσθη τῇ 30ῃ τοῦ μηνός, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, Ἱδρυτοῦ καὶ πρώτου Ἐπισκόπου τῆς Ἐκκλησίας Κωνσαντινουπόλεως, ἡ καθιερωμένη θρονικὴ ἑορτὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Τῆς ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ Θ. Λειτουργίας προέστη ἡ Α. Θ. Παναγιότης, φέρουσα τὴν πολύτιμον πατριαρχικὴν ἀμφίεσιν τῆς Ρίζης τοῦ Ἰεσσαί, συλλειτουργοὺς ἔχουσα τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας Χαλκηδόνος, Δέρκων, Ἴμβρου καὶ Τενέδου, Θεοδωρουπόλεως, Κυδωνιῶν, Γάνου καὶ Χώρας, Χαλδίας, Νεοκαισαρείας καὶ Λαοδικίας. Τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξεν ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μελίτων.

Παρέστησαν συμπροσευχόμενοι ὁ Ἐντιμ. Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Μ. Μελᾶς, οἱ ὀφφικιάλοι τῆς Μ. Ἐκκλησίας, πλεῖστοι ἄλλοι ἐπίσημοι καὶ μέγα πλῆθος εὐσεβοῦς ἐκκλησιάσματος.

Κατὰ τὴν Πατριαρχικὴν καὶ Συνοδικὴν ταύτην λειτουργίαν ἐτελέσθη ὑπὸ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἡ εἰς Πρεσβύτερον χειροτονία καὶ ἡ εἰς Ἀρχιμανδρίτην τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας χειροθεσία τοῦ νέου Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου πανοσιολ. Διακόνου κ. Ἰακώβου Στεφανίδου, ὅστις καὶ σεπτῇ Πατριαρχικῇ κελεύσει διένειμεν εἰς τὸ τέλος τὸ ἀντίδωρον.

Κατὰ τὴν γενομένην ἀκολούθως εἰς τὰ Πατριαρχεῖα δεξίωσιν ὁ νεοχειροτονηθεὶς ἐδέχθη τὰ συγχαρητήρια τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τῶν Ἁγίων Ἀρχιερέων, τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς καὶ τῶν προσελθόντων πολλῶν φίλων αὐτοῦ.

Πατριαρχικαὶ χοροστασίαι.

Εὐλαβεῖ προσκλήσει τῆς οἰκείας Ἐφοροεπιτροπῆς ἡ Α. Θ. Παναγιότης μεταβᾶσα μεθ' ὅλης τῆς ἀκολουθίας Αὐτῆς ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ ἐν Μ. Ρεύματι τοῦ Βοσπόρου Ἱ. Ναῷ τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν. Τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξεν ὁ πανοσιολ. Δευτερεύων κ. Ἰσίδωρος.

Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀνέγνω τρισάγιον ἐπὶ τῶν ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Ναοῦ τάφων τῶν ἀοιδίμων Πατριαρχῶν.

Τῇ Α. Θ. Παναγιότητι ἐγένετο τιμητικωτάτη ὑποδοχὴ καὶ προπομπὴ ἀπὸ μέρους τοῦ ἱ. κλήρου, τῶν Ἐφοροεπιτρόπων καὶ τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ.

Πάνσεπτος Πατριαρχικὸς Ναός.

Τῇ Κυριακῇ, 16ῃ τοῦ μηνός, ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐχοροστάτησεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κυδωνιῶν κ. Ἀγαθάγγελος, καθ' ὅλας δὲ τὰς λοιπὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς τοῦ μηνὸς ἐχοροστάτησε, κατὰ τὴν τάξιν, ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος.

Κήρυγμα Θείου Λόγου.

Κατὰ τὰς Κυριακὰς τῆς Νηστείας τῶν Χριστουγέννων ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξαν: Τῇ Αῃ Κυριακῇ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κυδωνιῶν κ. Ἀγαθάγγελος. Τῇ Βᾳ Κυριακῇ ὁ Πανοσιολ. Τριτεύων κ. Αἰμιλιανός.

Πατριαρχικὰ Συγχαρητήρια.

Κατ' ἐντολὴν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μελίτων συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Τουρκικοῦ Γραφείου κ. Ε Μαυρίδου ἐπισκεφθεὶς τὸν νέον Διευθυντὴν τῆς Ἀσφαλείας τῆς Πόλεως κ Ismail Hakkı διεβίβασε τὰς Πατριαρχικὰς συγχαρητηρίους εὐχὰς ἐπὶ τῷ διορισμῷ αὐτοῦ.

Ὀνομαστήρια.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης συνεχάρη αὐτοπροσώπως τῷ ἑορτάσαντι (13η) Σεβ. Μητροπολίτῃ Νεοκαισαρείας κ. Χρυσοστόμῳ, Σχολάρχῃ τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σολῆς, ἐπισκεφθεῖσα αὐτὸν εἰς τὸ γραφεῖον αὐτοῦ, τῷ δὲ ἐπίσης ἑορτάσαντι (17η) Σεβ. Μητροπολίτῃ Ἡλιουπόλεως κ. Γενναδίῳ διὰ τοῦ πανοσιολ Μ. Πρωτοσυγκέλλου.

Τῷ ἀγαγόντι τὴν ἑορτὴν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ (8η) Ἐντιμ. Γενικῷ Προξένῳ τῆς Ἑλλάδος κ. Μελᾷ τὰς Πατριαρχικὰς προσρήσεις καὶ εὐχὰς διεβίβασεν ὁ Πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος.

Σιναϊτικὸν Μετόχιον.

Κατὰ τὴν ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης (25η) τελεσθεῖσαν ἐτησίαν πανήγυριν ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ ἐν Βαλατᾷ Σιναϊτικοῦ Μετοχίου ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη, κατὰ τὰ εἰωθότα, ὁ Πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος.

Ἐπισκέψεις.

Κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἐγένοντο δεκτοὶ εἰς ἀκρόασιν παρὰ τῇ Α. Θ. Παναγιότητι ὁ Ἐντιμ. Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Μ. Μελᾶς μετὰ τοῦ Ἐντιμ. κ. Ἰ. Πεσματζόγλου.

— Ὁ Εὐγενέστ. ἰατρὸς κ. Δ. Βαρσάμης, Ἐπίτιμος Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

— Ὁ Εὐγενέστ. ὀδοντίατρος τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς κ. Ε. Ἀποστολίδης.

Ἐπεσκέφθησαν τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ἐγένοντο δεκτοὶ παρὰ τῷ Μ. Πρωτοσυγκέλλῳ :

— Ὁ Ναυτικὸς Ἀκόλουθος τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ Πρεσβείας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς Captain Bunn Van Mater μετὰ τῆς εὐγενεστ. συζύγου αὐτοῦ, συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα Ἀμερικανοῦ βοηθοῦ Στρατιωτικοῦ Ἀκολούθου Major Gilbert E. Bursley.

— Τὰ μέλη τῆς ἐν Σόφιᾳ Ἑλληνικῆς Στρατιωτικῆς Ἀποστολῆς, Ταγματάρχης Μ. Ἀλεξανδράκης καὶ Ὑπολοχαγὸς Θ. Μαρῖνος.

— Ὁ Ἀμερικανὸς δημοσιογράφος Ernest Hauser, συνεκδότης τῆς Ἀμερικανικης ἐφημερίδος «The Saturday Evening Post» μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ.

— Ὁ Ἄγγλος Συνταγματάρχης J. Johnson.

— Ὁ Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἀργεντινῆς κ. Ricardo Baldrich μετὰ τοῦ Γ'. Γραμματέως τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ Ἀργεντινῆς Πρεσβείας κ. Carlos A. Centeno Córdola, τῆς εὐγεν. κ. P. Tammivyori, συζύγου τοῦ ἐνταῦθα Προξένου τῆς Φιλλανδίας καὶ τοῦ Φιλλανδοῦ συγγραφέως M. Waltari, ἐν συνοδείᾳ τοῦ γραμματέως τοῦ ἐνταῦθα Γ. Προξενείου τῆς Ἀργεντινῆς κ. Α. Καπετανίδου.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

ΜΗΝΩΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Ὀρθόδοξος Ἑλληνικὴ Κοινότης Βουδαπέστης. - Ἀποστολὴ Πατριαρχικῆς Ἐξαρχίας.

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θυατείρων κ. Γερμανοῦ ἀνακοινωσαμένου διὰ γραμμάτων τῇ Ἐκκλησίᾳ ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς ἐν Βουδαπέστῃ Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Κοινότητος ἔπαυσε τῶν καθηκόντων αὐτοῦ τὸν Ἱερατικῶς Προϊστάμενον τῆς Κοινότητος Ἀρχιμ. Ἱλαρίωνα Βασδέκαν, ὡς μὴ συμμορφωθέντα πρὸς τὴν ὅλως αὐθαιρέτως γενομένην ὑπ' αὐτῆς τροποποίησιν τοῦ Ἱδρυτικοῦ Ἐγγράφου καὶ τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Κοινότητος καὶ ὑποβαλόντος ὅτι ἡ Α. Πανοσιολογιότης ἀπελαθεῖσα ἐξ Οὐγγαρίας ὑπὸ τῆς Οὐγγρικῆς Κυβερνήσεως ἀφίκετο περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου εἰς Λονδῖνον, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος, μετὰ σχετικὴν εἰσήγησιν τῆς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ζητημάτων Ἐπιτροπῆς, ἐνέκρινεν ἵνα Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Ἡλιουπόλεως κ. Γενναδίου καὶ Χαλδίας κ. Κυρίλλου, μεταβαίνουσα ἐξαρχικῶς εἰς Βουδαπέστην ἐξετάσῃ ἐπὶ τόπου τὴν δημιουργηθεῖσαν αὐτόθι ἐπ' ἐσχάτων κατάστασιν καὶ ὑποβάλῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ τὰ πορίσματα τῆς μελέτης αὐτῆς, διὰ τὰ περαιτέρω.

Αἱ ἐν Ἰταλίᾳ Ὀρθόδοξοι Ἑλληνικαὶ Παροικίαι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θυατείρων κ. Γερμανός, συμπληρῶν τὴν μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ πολέμου ἀναληφθεῖσαν ἀνὰ τὰς Ὀρθοδόξους Ἑλληνικὰς Κοινότητας τῆς Δυτικῆς καὶ Κεντρῴας Εὐρώπης ποιμαντορικὴν αὐτοῦ περιοδείαν, ἐπεσκέφθη κατὰ Ἰούλιον λήγοντος ἔτους τὰς ἐν Ἰταλίᾳ Ὀρθοδόξους Ἑλληνικὰς Κοινότητας Ἐνετίας, Τεργέστης, Μιλάνου, Γενούης, Ρώμης, Νεαπόλεως, Μπάρι καὶ Βρινδησίου, γενόμενος πανταχοῦ δεκτὸς μετ' ἐκδηλώσεων ἀγάπης καὶ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ.

Ἡ Α. Σεβασμιότης ἐνεργήσασα ἐν ἑκάστῃ τῶν ὡς ἄνω Κοινοτήτων, πᾶν τὸ προσῆκον πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ὁμαλῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καὶ ἀντιμετώπισιν τῶν ἀπὸ τοῦ πολέμου προσγενομένων ζημιῶν, δι' ἐκθέσεων αὐτῆς ὑπέβαλε τῇ Ἐκκλησίᾳ λεπτομερεῖς καὶ ἐξηκριβωμένας περὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως αὐτῶν πληροφορίας.

Τῶν ὡς ἄνω ἐκθέσεων ἀναγνωσθεισῶν συνοδικῶς, ἐξεφράσθησαν τῇ Α. Σεβασμιότητι διὰ γράμματος ἡ πολλὴ ἐπὶ πᾶσιν εὐαρέσκεια καὶ αἱ εὐχαριστίαι τῆς Ἐκκλησίας.

Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν.

Ληφθὲν ἀνεγνώσθη συνοδικῶς γράμμα τοῦ αἰδεσιμολ. κ. Oliver Tomkins, βοηθοῦ Γραμματέως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ὑποβάλλοντος ὅτι, ἐκ τῶν ὁρισθεισῶν ἐν τῷ συγκληθησομένῳ κατὰ τὸν προσεχῆ Αὔγουστον ἐν Ἀμστελλλοδάμῳ Συνεδρίῳ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν 85 ἑδρῶν διὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, αἱ 13 διετέθησαν διὰ τοὺς Ἀντιπροσώπους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καὶ αἰτουμένου ἵνα τὸ ταχύτερον καθορισθῶσιν οἱ ἀποσταλησόμενοι ἀντιπρόσωποι καὶ ἀνακοινωθῶσι τῷ Γραμματεῖ τῆς Ἐπιτροπῆς τὰ ὀνόματα αὐτῶν, διὰ τὰ περαιτέρω.

Τὸ ὡς ἄνω γράμμα παρεπέμφθη τῇ ἐπὶ τῶν Πανορθοδόξων Συνόδων καὶ Παγχριστιανικῶν Συνεδρίων Ἐπιτροπῇ.

Οἰκουμενικὴ Ὑψηλοεκκλησιαστικὴ κίνησις ἐν Αὐστρίᾳ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θυατείρων κ. Γερμανὸς διὰ γράμματος αὐτοῦ ὑπέβαλε τῇ Ἐκκλησίᾳ αἴτησιν πρὸς αὐτὸν ἀπευθυνθεῖσαν τοῦ «Δεκανάτου τῆς Ὑψηλῆς Ἐκκλησίας ἐν Αὐστρίᾳ», δι' ἧς 9 ἐκπρόσωποι τῆς οὕτω καλουμένης «Οἰκουμενικῆς ἐν Αὐστρίᾳ Ὑψηλοεκκλησιαστικῆς Κινήσεως» ἀποτελουμένης ἐξ ἑνὸς Δεκάνου, πέντε Ἱερέων, πέντε διακόνων καὶ χιλίων ὡς ἔγγιστα πιστῶν, ὑποβάλλουσιν ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὐτῶν Κοινότης, προερχομένη τόσον ἐκ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ὑψηλῆς Ἐκκλησιαστικῆς Κινήσεως καὶ τῆς Ὀξφορδείου τοιαύτης ὅσον καὶ ἐκ τῆς Γερμανικῆς Ὑψηλοεκκλησιαστικῆς Κινήσεως τοῦ Ἐπισκόπου καὶ καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Μαρβούργου Φρειδερίκου Heiler, ἵσταται δογματικῶς κυρίως ἐπὶ ὀρθοδόξου ἐδάφους καὶ ἐξαιτοῦνται ἵνα γένωνται δεκτοὶ εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ ὑπαχθῶσιν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἡ ὡς ἄνω αἴτησις ἀναγνωσθεῖσα συνοδικῶς παρεπέμφθη τῇ Κανονικῇ Ἐπιτροπῇ πρὸς μελέτην καὶ εἰσήγησιν.

Γραφεῖον Ἱερᾶς Συνόδου.

Τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Σεβ. Μητροπολίτου Σάρδεων κ. Μαξίμου κληθέντος συνοδικοῦ, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος, ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτῆς τῆς 21ης Ὀκτωβρίου, προήγαγεν εἰς Ἀρχιγραμματέα αὐτῆς τὸν τέως Ὑπογραμματέα πανοσιολ. Διάκονον Ἰάκωβον Στεφανίδην, εἰς Ὑπογραμματέα δὲ τὸν τέως Κωδικογράφον πανοσιολ. Διάκονον Ἰάκωβον Παπαϊωάννου.

Εἰς τὴν διὰ τῶν ὡς ἄνω προαγωγῶν κενωθεῖσαν θέσιν τοῦ Κωδικογράφου τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου διωρίσθη συνοδικῶς ὁ πανοσιολ. Διάκονος Κωνσταντῖνος Γιαλούρης, τέως Ἀρχιδιάκονος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δέρκων.

Ἱερὰ Μητρόπολις Αὐστραλίας.

Ἐπὶ σχετικῇ αἰτήσει τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Αὐστραλίας κ. Θεοφυλάκτου, ἐνεκρίθη ἵνα ἡ ἐγγὺς τῆς Αὐστραλίας εὑρισκομένη νῆσος Νέα Ζηλανδία, ἐν ᾗ ὑπάρχει συγκεκροτημένη Ὀρθόδοξος Ἑλληνικὴ Κοινότης μετὰ χιλίων περίπου πιστῶν, θεωρηθῇ ὡς ἐντὸς τῆς πνευματικῆς δικαιοδοσίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Αὐστραλίας κειμένη, τοῦ ἑκάστοτε Μητροπολίτου Αὐστραλίας φέροντος ἐφεξῆς τὸν τίτλον «Μητροπολίτης Αὐστραλίας καὶ Νέας Ζηλανδίας».

Ἱερὰ Μητρόπολις Κώου.

Ἐπὶ σχετικῇ αἰτήσει τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κώου κ. Ἐμμανουήλ, ἐνεκρίθη ἡ εἰς διάκονον χειροτονία τοῦ δημοδιδασκάλου Μιχαὴλ Χατζηνικολάου, κεκτημένου τὰ πρὸς τοῦτο προσόντα καὶ προοριζομένου διὰ τὴν θέσιν διακόνου τοῦ ἐν Κῷ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ.

Ἐφορεία Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς.

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἀδαμαντίου λόγῳ τῆς εἰς Κύπρον ἀποδημίας αὐτοῦ ὑποβαλόντος παραίτησιν ἀπὸ τῶν καθηκόντων αὐτοῦ ὡς Ἐφοροταμίου τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς, εἰς ἀντικατάστασιν αὐτοῦ ἐξελέγη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χαλδίας κ. Κύριλλος.

Χειροτονίαι.

Ἐπὶ σχετικῇ αἰτήσει τῆς Ἐφορείας τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἡ εἰς πρεσβύτερον χειροτονία τοῦ ἐκ τῶν μαθητῶν τῆς Στ' τάξεως τῆς Σχολῆς ἱερολ. Διακόνου κ. Εἰρηναίου Βασιλείου, καὶ ἡ εἰς Διάκονον χειροτονία τοῦ ἐκ τῶν μαθητῶν

τῆς Δ΄ τάξεως Ἰωάννου Βουζουναράκη. Ἀμφότεραι αἱ χειροτονίαι ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Νεοκαισαρείας κ. Χρυσοστόμου, Σχολάρχου τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς ἐν τῷ Ναΰδρίῳ τῆς Σχολῆς, τοῦ μὲν πρεσβυτέρου τῇ 2ᾳ Νοεμβρίου τοῦ δὲ διακόνου τῇ 23ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΥΠΡΟΥ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κυρηνείας κ. Μακαρίου, Τοποτηρητοῦ τοῦ χηρεύοντος Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου Κύπρου, διὰ τηλεγραφήματος αὐτοῦ αἰτησαμένου τὴν ἐντεῦθεν ἀποστολὴν δύο Μητροπολιτῶν πρὸς συμπλήρωσιν τῆς διὰ τὴν ἀνάδειξιν Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου συγκαλουμένης Κανονικῆς Ἐκλογικῆς Συνόδου, ἐνεκρίθη ἵνα διὰ τὸν ὡς ἄνω σκοπὸν ἀποσταλῶσιν εἰς Κύπρον οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Περγάμου κ. Ἀδαμάντιος καὶ Σάρδεων κ. Μάξιμος.

Αἱ Α. Σεβασμιότητες ἀνιχωρήσασαι ἐντεῦθεν τῇ 23ῃ Ὀκτωβρίου ἀεροπορικῶς, προεπέμφθησαν ἐν τῷ ἀεροδρομίῳ ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὑπὸ τοῦ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιακόνου κ. Μελετίου, ἀφίκοντο δὲ αὐθημερὸν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα παραμείνασαι μέχρι τῆς 28ης Ὀκτωβρίου ἀνεχώρησαν καὶ αὖθις ἀεροπορικῶς εἰς Κύπρον.

Ἀφικόμενοι εἰς Κύπρον ἐγένοντο δεκτοὶ μετ᾽ ἐξαιρετικῶν ἐκδηλώσεων ἀπὸ μέρους τοῦ τε εὐαγοῦς Κλήρου καὶ τοῦ εὐσεβοῦς Κυπριακοῦ λαοῦ, κατέλυσαν δὲ ἐν τῷ ἐν Λευκωσίᾳ Μεγάρῳ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Τὴν ἑπομένην ἐδέχθησαν ἐν τῷ Μεγάλῳ Συνοδικῷ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τοὺς δημοσιογράφους καὶ προέβησαν εἰς τὴν ἀκόλουθον ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν δήλωσιν.

«Ἡ Σεπτὴ μήτηρ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, κατὰ τὸ ἀπὸ τῆς μακραίωνος παραδόσεως καὶ τάξεως ἀπορρέον κανονικὸν καθῆκον καὶ δικαίωμα αὐτῆς νὰ σπεύδῃ εἰς συναντίληψιν τῶν ἐμπεριστάτων καὶ ἐπικουρίας ἐπιδεομένων Ἁγιωτάτων Ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν, δὲν ἦτο δυνατὸν εἰμὴ μετὰ στοργῆς καὶ φιλαδελφίας νὰ ἐπίδῃ καὶ πάλιν εἰς τὸ ἀπὸ μέρους τῆς Ἁγιωτάτης Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας Κύπρου ὑποβληθὲν αἴτημα περὶ ἀποστολῆς δύο Ἱεραρχῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου εἰς συμπλήρωσιν τοῦ Συνοδικοῦ Σώματος τῆς Ἀδελφῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἰδοὺ ἡμεῖς, Ἀπεσταλμένοι τῆς Σεπτῆς Μητρὸς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐν μέσῳ τοῦ εὐσεβοῦς Κυπριακοῦ Λαοῦ.

Γνωρίζοντες τὸ πνεῦμα τῆς βαθείας εὐσεβείας τοῦ Πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Βαρνάβα, τὴν ὁποίαν εὐσέβειαν καὶ χθὲς ἅμα τῇ ἀφίξει ἡμῶν, ἐν τῇ τόσῃ κοσμοσυρροῇ, εἴδομεν νὰ λάμπῃ, ἀνελάβομεν τὴν πρὸς τὰ ἐνταῦθα πορείαν μετὰ πολλῆς συγκινήσεως καὶ θὰ θεωρήσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς εὐτυχεῖς, ἐὰν ἐν τῷ κύκλῳ τῆς δικαιοδοσίας ἡμῶν δυνηθῶμεν νὰ ὑποβοηθήσωμεν εἰς καλὴν καὶ αἰσίαν, ὡς πιστεύομεν, τῶν πάντων διεξαγωγήν.

Διαβιβάζομεν καὶ πάλιν πρὸς πάντας, τὸν εὐαγῆ Κλῆρον καὶ τὸν εὐσεβῆ Λαόν, τὴν Πατριαρχικὴν καὶ Πατρικὴν εὐλογίαν τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου κυρίου Μαξίμου τοῦ Ε΄ καὶ εὐχόμεθα ὁλοψύχως εἰς τὸν Οὐράνιον τῆς Ἐκκλησίας Δομήτορα νὰ φωτίσῃ πάντας καὶ εὐλογήσῃ τὸ ἔργον οὕτως ὥστε ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ ἐν πνεύματι χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ πραότητος νὰ ἐξυπηρετηθῇ πρὸ παντὸς τὸ συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν χειμαζομένη ὁλκὰς τῆς Ἁγιωτάτης

'Αποστολικῆς 'Εκκλησίας τῆς Κύπρου, ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον, ἀποκτῶσα τὸν ἄξιον οἰακοστρόφον καὶ Πρωθιεράρχην της καὶ τοὺς λοιποὺς Ποιμένας, ἐπανεύρῃ τὸν ἱστορικὸν δρόμον της καὶ ἀπερίσπαστος ἐπιδοθῇ εἰς ἐπιτέλεσιν τῆς μεγάλης ἀποστολῆς, τὴν ὁποίαν ἡ ὅλη 'Ορθόδοξος ἡμῶν 'Εκκλησία, εἴπερ ποτε καὶ ἄλλοτε σήμερον, ἔχει νὰ πραγματοποιήσῃ ἐπ' ἀγαθῷ σύμπαντος τοῦ ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς καταπεπονημένου κόσμου καὶ πρὸς δόξαν τοῦ 'Αγίου 'Ονόματος τοῦ Παναγάθου Θεοῦ».

Αἱ ἐργασίαι τῆς 'Ιερᾶς Συνόδου ἤρξαντο τῇ 30ῇ 'Οκτωβρίου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κυρηνείας κ. Μακαρίου, Τοποτηρητοῦ τοῦ χηρεύοντος 'Αρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου Κύπρου.

ΘΑΝΑΤΟΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΠΡΩΗΝ ΛΕΡΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ.

Περὶ τὰ μέσα Νοεμβρίου ἀπεβίωσεν ἐν 'Αθήναις ὑπερεβδομηκοντούτης ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης πρῴην Λέρου 'Απόστολος.

'Ο ἐκλιπὼν 'Ιεράρχης, συγγενὴς καὶ ἀνάστημα τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Ε', μετὰ τὴν ἐκ τῆς ἐν Χάλκῃ 'Ιερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς ἀποφοίτησιν αὐτοῦ διετέλεσε διευθυντὴς τῶν Σχολῶν Χάλκης, διωρίσθη εἶτα 'Αρχιδιάκονος τῆς 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Χαλκηδόνος, ἀκολούθως δὲ προήχθη εἰς ἐπίσκοπον 'Ολύμπου, ὑπηρετήσας ὡς βοηθὸς ἐπίσκοπος παρὰ τοῖς Μητροπολίταις Χαλκηδόνος Γερμανῷ καὶ Γρηγορίῳ. 'Απὸ τοῦ ἔτους 1914 μέχρι τοῦ ἔτους 1917 διετέλεσεν 'Αρχιερατικῶς Προϊστάμενος Ταταούλων.

Τῷ 1917 ἐξελέγη Μητροπολίτης Λέρου, ποιμάνας αὐτὴν μέχρι τοῦ ἔτους 1946, ὁπότε ὑπέβαλεν οἰκειοθελῆ ἀπὸ τῆς ἕδρας αὐτοῦ παραίτησιν, ἀποσυρθεὶς εἰς 'Αθήνας, ἔνθα καὶ ἐφησύχαζε μέχρι τῆς τελευτῆς αὐτοῦ.

Τὸν ἀείμνηστον διέκρινε σεμνοπρέπεια ἤθους, ἀγάπη πρὸς τὴν 'Εκκλησίαν καὶ βαθεῖα τοῦ καθήκοντος συναίσθησις.

Τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου πρῴην Λέρου εἴη ἡ μνήμη αἰωνία.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΠΡΩΗΝ ΛΕΟΝΤΟΠΟΛΕΩΣ ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ.

Τῇ 14ῃ Νοεμβρίου ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον, ἐν Παρισίοις ἔνθα διέμενεν, ὁ Μητροπολίτης πρῴην Λεοντοπόλεως Σωφρόνιος.

'Ο ἐκλιπὼν 'Ιεράρχης, ἀνάστημα τοῦ Γερμανοῦ τοῦ Ε', ἀποφοιτήσας ἐκ τῆς 'Ιερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης τῷ 1908, συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιέννης. Μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν αὐτοῦ ἐπεδόθη εἰς ἐρεύνας ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης, ἔνθα ἀνεῦρεν ἀνεκδότους ὁμιλίας τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, τὰς ὁποίας ἐξέδωκεν εἰς ὀγκῶδες ἔργον.

'Εν Βιέννῃ ἔτι εὑρισκόμενος ἐξελέγη ὑπὸ τῆς 'Εκκλησίας 'Αλεξανδρείας, ἐπὶ τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Φωτίου, Μητροπολίτης Λεοντοπόλεως. 'Εν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ παρέμεινεν ἐπὶ πενταετίαν, μεθ' ὃ παραιτηθεὶς μετέβη εἰς Παρισίους ἔνθα ἐπεδόθη εἰς ἐπιστημονικὰς

ἐρεύνας ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν κειμένων, ἀνεδίφησε τὰς πλουσιωτέρας ἐν Εὐρώπῃ Βιβλιοθήκας, συνέλεξε πολύτιμον ὑλικὸν καὶ ἐξεπόνησεν ἔργα ἐπιστημονικοῦ κύρους, ἐπιδοθεὶς ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ποίησιν. Πλὴν τῶν ἐκδοθέντων ἔργων αὐτοῦ ἔχει ἐγκαταλείψῃ διάφορα ἀνέκδοτα ἔργα καὶ μελέτας.

Διὰ τῆς τελευτῆς τοῦ ἀειμνήστου ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπώλεσεν ἕνα ἀκαταπόνητον σκαπανέα τῶν γραμμάτων, πολλὰς παρασχόντα διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ὑπηρεσίας τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου πρῴην Λεοντοπόλεως Σωφρονίου εἴη ἡ μνήμη αἰωνία.

ORTODOKSİA — Ahlâkî ve Dinî Resale

İmtiyaz sahibi ve Umum neşriyat Müdürü : ADALAR MİTROPOLİTİ DOROTEOS YEORGİADİS

Mahal İdare: Büyükada, Kanarya sok., No. 16, İstanbul.

Basım tarihi: 15/1/948.